

Een Linkse Crisis?

Een vergelijkende studie over politieke identificatie met de postrevolutionaire partijen en politiek activisme van universiteitsstudenten in Nicaragua en Guatemala

Bachelorscriptie
Culturele Antropologie &
Ontwikkelingssociologie

Loes van Santvoort
&
Melissa van den Bergh

Een Linkse Crisis?

*Een vergelijkende studie over politieke identificatie met de
postrevolutionaire partijen en politiek activisme van
universiteitsstudenten in Nicaragua en Guatemala*

Loes van Santvoort – 3486257
L.A.vanSantvoort@students.uu.nl

Melissa van den Bergh – 3462897
M.W.vandenBergh@students.uu.nl

Begeleider: Kees Koonings
Datum: 28 juni 2013

De afbeelding op de voorkant van deze scriptie betreft een jaarlijkse demonstratie van CUUN in León om meer bewustzijn voor het milieu te creëren onder de inwoners van de stad.

Voorwoord

Deze scriptie had nooit tot stand kunnen komen zonder de steun van een aantal mensen. In dit voorwoord willen we hen in het bijzonder bedanken. Allereerst willen wij de studenten van het CUNOC en de UNAN-León bedanken voor hun tijd, geduld en begrip voor onze vele vragen en nieuwsgierigheid. Onze dank aan alle mensen die tijd noch moeite hebben bespaard om ons kennis te laten maken met hun wereld. Jullie hebben ons met open armen ontvangen en verrijkt met jullie kennis zonder daar iets voor terug te hoeven. Bij deze onze onvoorwaardelijke dank voor jullie openheid en vriendschap.

Zonder ervaring met echt veldwerk zijn wij als antropologen in spé deze uitdaging aangegaan. Hierin waren onze gastgezinnen een warm toevluchtsoord in tijden van heimwee en onzekerheid. Zij hebben ons een thuis gegeven waar we dachten ons nooit thuis te kunnen voelen. Bovendien hebben we dankzij hen de mogelijkheid gekregen kennis te maken met de lokale cultuur. Daar waar wij nog onwetend waren, hebben zij ons met alle geduld en begrip steeds weer dingen die voor hen vanzelfsprekend waren uitgelegd en laten zien.

In het bijzonder willen wij Kees Koonings, onze begeleider, bedanken voor zijn scherpe inzichten en feedback tijdens het schrijven van deze scriptie. In tijden dat we door de bomen het bos niet meer zagen, wees je ons in de juiste richting maar liet je ons altijd zelf aan het roer staan.

Als laatste willen wij onze ouders en zussen bedanken voor de steun in de moeilijke periodes tijdens ons veldwerk. Jullie steun, wijze adviezen en gewoon soms het bieden van een luisterend oor hebben veel voor ons betekend. Zonder jullie hadden we deze studie niet kunnen doen.

Melissa van den Bergh & Loes van Santvoort
28 juni 2013

Inhoudsopgave

<u>Voorwoord</u>	3
<u>Inleiding</u>	7
1. <u>Studenten als Politiek Subject</u>	13
1.1. Politieke cultuur	13
1.2. Studenten subcultuur	14
1.3. Educatie en activisme	15
2. <u>Van Revolutionair naar Democratisch</u>	17
2.1. Revolutie en guerrilla	17
2.1.1. Ontstaan, verloop en einde conflict in Nicaragua	18
2.1.2. Ontstaan, verloop en einde conflict in Guatemala	19
2.1.3. Rol van studenten in de revoluties	20
2.2. Overgang naar linkse politieke partijen en hedendaagse politieke situatie	22
2.2.1. Het nieuwe links	22
2.2.2. Overgang van het FSLN en de URNG naar politieke partijen	23
2.3.1. Het FSLN als oppositiepartij	24
2.3.2. Het FSLN beleid 2007-heden	25
2.3.3. Guatemala na 1996	25
3. <u>Studenten en Hedendaags Activisme</u>	28
3.1. Politieke identiteit en activisme	28
3.2. Politieke socialisatie	30
3.3. De transformatie van studentenactivisme	31
4. <u>Politieke Identiteit en Activisme van studenten in León</u>	33
4.1. Politieke identiteit van UNAN-León studenten	33
4.1.1. De UNAN-León	33
4.1.2. Politieke voorkeuren van studenten	36
4.1.3. Motivatie voor FSLN steun	37
4.2. Visie van studenten op het FSLN en hun beleid	39
4.2.1. Identificatie met het FSLN	40
4.2.2. Veranderingen en kritiek op het FSLN	41
4.3. Politiek en maatschappelijk activisme van UNAN-León studenten	44
4.3.1. De Juventud Sandinista León	44
4.3.2. Centro Universitario de la Universidad Nacional	47
4.3.3. Corruptie en vriendjespolitiek binnen CUUN	49
Verzameling van veldwerk foto's	51
5. <u>Politieke Identiteit en Activisme van studenten in Quetzaltenango</u>	54
5.1. Politiek Bewustzijn en Politieke Identiteit van CUNOC studenten	55
5.1.1. Linkse crisis	58
5.1.2. Het corruptie discours	60

5.2. Visie van de studenten op de URNG	61
5.3. Politiek Activisme onder Studenten van het CUNOC	64
5.3.1. Politiek activisme op het CUNOC	64
5.3.2. Huelga de Dolores	66
5.3.3. Juventud Democrático	69
Verzameling van veldwerk foto's	73
6. Analyse en Conclusie	76
6.1. De politieke identiteit van studenten op de UNAN en CUNOC	76
6.2. De visie van studenten op het FSLN en de URNG	78
6.3. De visie van studenten op de hedendaagse politieke ontwikkelingen	80
6.4. Politiek en maatschappelijk activisme onder studenten	81
6.5. Conclusie	83
<u>Bibliografie</u>	85
Bijlagen	
Bijlage I - Chronologisch overzicht van de twee revoluties	90
Bijlage II - Enquête	92
Bijlage III - Resumen en español	94

Kaart van Nicaragua en Guatemala

Figuur 1. www.lonelyplanet.com/maps/central-america/

Inleiding

After graduation, due to special circumstances and perhaps also to my character, I began to travel throughout America, and I became acquainted with all of it. Except for Haiti and Santo Domingo, I have visited, to some extent, all the other Latin American countries. Because of the circumstances in which I traveled, first as a student and later as a doctor, I came into close contact with poverty, hunger and disease; with the inability to treat a child because of lack of money; with the stupefaction provoked by the continual hunger and punishment, to the point that a father can accept the loss of a son as an unimportant accident, as occurs often in the downtrodden classes of our American homeland. And I began to realize at that time that there were things that were almost as important to me as becoming famous for making a significant contribution to medical science: I wanted to help those people – Ernesto “Che” Guevara.¹

Che Guevara en het succes van de Cubaanse revolutie hebben wereldwijd een enorme invloed gehad. Nog steeds is Che Guevara een symbool en inspiratiebron voor duizenden mensen over de hele wereld, waaronder veel jongeren. De Cubaanse revolutie heeft ook veel invloed gehad in Midden Amerika. In El Salvador, Guatemala en Nicaragua ontstonden in de tweede helft van de twintigste eeuw verschillende guerrillagroeperingen die streden tegen autoritaire en militaire regimes. Vooral bij studenten, vaak gezien als een intellectuele groep met een kritische en innovatieve houding, werd de drang ‘het verschil’ te maken en samen in opstand te komen tegen de heersende macht aangewakkerd. Dit beperkt zich zeker niet tot Midden-Amerika, want wanneer we kijken naar de geschiedenis van politiek activisme hebben studenten vrijwel overal ter wereld in de voorhoede gezeten. Van Indonesië tot Frankrijk en van China tot Amerika leidden studenten protesten en kritieken op heersende regimes.

In Guatemala en Nicaragua hebben studenten ook een zeer belangrijke rol gespeeld binnen de guerrillabewegingen tijdens de burgeroorlogen. De burgeroorlog in Guatemala duurde van 1960 tot 1996 en kende zijn hoogtepunt begin jaren tachtig. De *Unidad Revolucionaria Nacional Guatemalteca* (URNG) was daarbij een overkoepelende

---

¹ Toespraak van Che op 19 augustus 1960 tegen de Cubaanse Militie
<http://www.marxists.org/archive/guevara/1960/08/19.htm>

organisatie van vier afzonderlijke linkse guerrillabewegingen die tot doel had het huidige autocratisch regime omver te werpen. In totaal duurde het conflict ruim 36 jaar. In 1996 werd een vredesakkoord ondertekend door de URNG en de Guatemalteekse overheid. In Nicaragua richtten in 1961 drie studenten het *Frente Sandinista de Liberación Nacional* (FSLN) op, een revolutionaire beweging die tegen het bewind van dictator Somoza en de Nationale Garde streed. In 1979 slaagden de Sandinisten erin Somoza te verdrijven en daarna zijn zij tot 1990 aan de macht geweest. Hoewel beide landen een soortgelijke geschiedenis van politieke onrust, (militaire) dictaturen en revoluties kennen, hebben ze na de conflictbeëindiging een compleet ander traject doorlopen. De URNG heeft sinds de vredesakkoorden in 1996 geen noemenswaardige rol gespeeld in de Guatemalteekse politiek. Het FSLN kwam na de overwinning in Nicaragua aan de macht en moest zich omvormen van een militaire revolutionaire beweging naar een democratische politieke partij. Na de zeer onverwachte nederlaag in 1990 kwam het FSLN als oppositiepartij in het parlement te zitten. Daniel Ortega van het FSLN won in 2006 opnieuw de presidentsverkiezingen en werd in 2011 met grote meerderheid herkozen.

Deze scriptie vertelt het verhaal van de studenten van de openbare universiteiten in León en Quetzaltenango. Deze studenten zijn jongeren van de 2de of 3de generatie na de revoluties. Volgens Feuer (1969) zijn studentenbewegingen over het algemeen rebelser ingesteld dan de rest van de samenleving. Hij stelt dat studenten zich vaak niet identificeren met het heersende regime en een sterke bron van sociale kritieken op de overheid zijn. Zij zien zichzelf als *agents of change* waarbij ze streven naar veranderingen in de algemene omstandigheden van hun land waar zij niet tevreden mee zijn. Singleson et al. (2012) stellen dat educatie voor een groter (politiek) bewustzijn zorgt waardoor studenten kritisch kijken naar de politiek en dit spiegelen aan hun idealen. Vanwege dit karakter zijn universiteiten over het algemeen een grote bron van sociale kritieken op de overheid en zorgen zij voor een grote politieke betrokkenheid onder de universiteitsstudenten. Volgens Diamond (1999) zijn universiteiten over het algemeen socialistisch en links ingesteld. Levy (1991) beweert echter dat er in Latijns Amerika sprake is van een linkse crisis, waarbij het linkse sentiment en activisme onder de studenten is afgenomen.

In deze scriptie analyseren wij de manier waarop deze groep jongeren zich nog identificeert met de linkse revolutionaire partijen het FSLN in Nicaragua en de URNG in

Guatemala. Het uitgangspunt ligt hier bij de politieke identificatie van studenten en hoe dit zich in de praktijk vertaalt naar politiek en maatschappelijk activisme. Vanuit dit perspectief zullen wij in deze scriptie antwoord geven op de volgende onderzoeksvraag:

Hoe identificeren hedendaagse studenten zich met de postrevolutionaire linkse politieke partijen in Guatemala (URNG) en Nicaragua (FSLN) en op welke manier uit dit zich in politiek -en maatschappelijk activisme?

Onder *politieke identificatie* verstaan wij het geheel aan waarden, idealen, overtuigingen, sentimenten, evaluaties en gedragingen met betrekking tot het politieke systeem wat zich uit in een bepaalde partijvoorkeur. Met *politiek activisme* bedoelen wij een sterke interesse, steun of actieve deelname binnen en buiten de partijpolitiek. Dit kan geschieden via stemmen, een sterke politieke interesse, politieke kennis en discussie, meningsvorming, lidmaatschap van politieke organisaties maar ook directe acties zoals protesten, demonstraties, het tekenen van petitie's en deelnemen aan boycots vallen hieronder. Met *maatschappelijk activisme* bedoelen wij hoe mensen in hun sociale leven bezig zijn met politiek. Hiermee doelen we op de manier waarop mensen hun politieke identiteit laten doorschemeren in niet-politieke contexten zoals informele gesprekken met familie, vrienden en kennissen in informele setting. Daarnaast is deelname aan sociale bewegingen of belangenorganisaties ook onderdeel van deze vorm van activisme.

Hoewel er redelijk wat literatuur te vinden is over de rol van studenten binnen de twee revoluties zelf, is er weinig onderzoek gedaan naar de politieke oriëntatie en activisme van de studentengeneraties na de revoluties. Dit blijkt vooral uit de gedateerde literatuur die we over dit onderwerp konden vinden. Sinds de theorieën van Scott in 1968 en Feuer in 1969 is er vrij weinig geschreven over de subcultuur van studenten en de politieke identiteit en activisme binnen een postrevolutionaire context. Vooral een vergelijking tussen deze landen waar de revolutionaire bewegingen een totaal ander proces doorgemaakt hebben, zal bijdragen aan het bredere wetenschappelijke debat betreffende politieke identificatie en activisme van studenten in postrevolutionaire samenlevingen.

Om de centrale vraag van deze scriptie te beantwoorden hebben wij een afbakening gemaakt aan de hand van een aantal thema's. Het eerste thema betreft de

politieke identificatie van studenten op de openbare universiteiten in Nicaragua en Guatemala. Het tweede thema bespreekt de visie van deze studenten op de postrevolutionaire partijen in de twee landen. Ook schijnen wij licht op de visie van studenten op de hedendaagse politieke ontwikkelingen om onze hoofdvraag te beantwoorden. Tenslotte hebben we gekeken naar de verschillende vormen van politiek –en maatschappelijk activisme onder studenten in beide landen.

Om de benodigde informatie te vergaren hebben wij verschillende onderzoeksmethoden gebruikt zoals literatuuronderzoek, participerende observatie, informele gesprekken, enquêtes, semigestructureerde en open interviews. Het veldwerk voor dit onderzoek heeft gelijktijdig plaatsgevonden in León, Nicaragua en Quetzaltenango, Guatemala van begin februari tot eind april 2013.

In beide onderzoeken hebben we in de beginperiode gebruik gemaakt van enquêtes.² Dit had een tweeledig doel; deze activiteit zorgde ervoor dat het eerste contact met mogelijke informanten gelegd werd en maakten ons in het onderzoeksveld bekend als ‘onderzoeker’. Naarmate het onderzoek vorderde werden de activiteiten meer divers. De interviews volgden dan ook al snel; in Quetzaltenango hebben we 21 semigestructureerde interviews en in León 12 semigestructureerde en 16 open interviews afgenomen. We hebben voornamelijk studenten van de twee universiteiten geïnterviewd, maar ook professoren, journalisten en politieke figuren zijn geïnterviewd tijdens het veldwerk. Daarnaast hebben we dagelijks informele gesprekken gehouden en actief geparticipeerd binnen onze onderzoeksgroep. Dit deden we door iedere dag aanwezig te zijn op de universiteit en mee te doen aan verschillende activiteiten van de studentenbewegingen en in León door ook naar bijeenkomsten en activiteiten van de jeugdbeweging van het FSLN te gaan. Hierdoor kregen bepaalde elementen in dit onderzoek een grotere diepgang en verheldering dan wanneer men louter interviews en enquêtes zou afnemen.

In beide contexten hebben we dezelfde thema’s onderzocht en gebruik gemaakt van dezelfde onderzoeksmethodes. Door een continue terugkoppeling over resultaten en vorderingen kan er een valide vergelijking gemaakt worden. Bovendien kennen beide onderzoekslocaties een enigszins vergelijkbare rol in de geschiedenissen van oorlog en

---

² In León zijn er 113 en in Quetzaltenango 96 enquêtes afgenomen. De enquête is opgenomen in bijlage II.

guerrillabewegingen (vanuit studenten).³ Tenslotte zijn ook beide universiteiten openbaar en bevinden zich in provinciehoofdsteden.

Belangrijk in oog te houden is dat dit onderzoek ook een aantal grenzen kent. In het korte tijdsbestek van drie maanden is het onmogelijk om alle studenten op de universiteiten te spreken, waardoor de informatie in deze scriptie alleen de mening van de studenten die wij gesproken hebben vertegenwoordigd. Bovendien werden de interviews en informele gesprekken gehouden in het Spaans wat niet onze moedertaal is waardoor we niet kunnen uitsluiten dat er soms informatie aan ons voorbij gegaan is. Tenslotte moet ook onze eigen rol als onderzoeker besproken worden als zekere invloed op de objectiviteit van onze onderzoeksdata. Het is ons de afgelopen jaren al vele malen gezegd dat een onderzoeker in het veld zijn eigen onderzoeksinstrument is. Echter, door zorgvuldig aantekeningen te maken, interviews (na toestemming) op te nemen, anonimiteit te garanderen aan onze informanten⁴, goed te luisteren naar de informanten en steeds een koppeling te maken tussen empirie, data en theorie hebben we beoogd zo objectief mogelijk de stem van onze onderzoekspopulatie te weergeven.

Deze scriptie begint met de bespreking van de belangrijkste begrippen en theorieën in de hoofdstukken een tot en met drie. In *hoofdstuk een* zullen we nader ingaan op de vraag waarom studentengroeperingen vaak gezien worden als radicale politieke subjecten. In dit hoofdstuk zullen we verder de studentensubcultuur en algemene eigenschappen van studentengroeperingen toelichten. In *hoofdstuk twee* wordt een uiteenzetting gegeven van het ontstaan, verloop en einde van de revoluties in Guatemala en Nicaragua. Ook zullen we in dit hoofdstuk dieper ingaan op de ontwikkeling van de twee revolutionaire partijen sinds het einde van de burgeroorlogen en de hedendaagse politieke situatie. In *hoofdstuk drie* gaan we dieper in op de politieke identiteit en activisme van de hedendaagse studentengroeperingen, waarbij we een uitleg geven van begrippen als politieke identiteit, politieke socialisatie en politiek -en maatschappelijk activisme.

Hoofdstukken vier en vijf zijn de etnografische delen van deze scriptie, waarbij we in *hoofdstuk vier* de data van Nicaragua en in *hoofdstuk vijf* de data van Guatemala behandelen. Beide hoofdstukken kennen een gelijke opbouw, waarbij we in het eerste deel de politieke identiteit van de studenten centraal stellen, in het tweede deel de visie

---

³ León was het middelpunt tijdens de burgeroorlog en hoewel dit in Quetzaltenango in mindere mate het geval was speelde deze stad ook een grote rol tijdens de burgeroorlog.

⁴ De namen van al onze informanten zijn in deze scriptie gefingeerd.

van de studenten op de postrevolutionaire partijen bespreken en in het laatste deel de manier waarop politiek en maatschappelijk activisme tot uiting komt toelichten.

In het laatste hoofdstuk, *hoofdstuk zes*, zullen we de vergelijking maken tussen de eerder besproken resultaten van Nicaragua en Guatemala. We koppelen dit aan de theoretische concepten die zijn besproken in hoofdstuk een tot en met drie. Dit hoofdstuk is gestructureerd aan de hand van de thema's om uiteindelijk antwoord te geven op onze hoofdvraag.

Hoofdstuk 1- Studenten als Politiek Subject

Wereldwijd hebben studenten een grote rol gespeeld in protesten en revoluties tegen de overheid. De revolutionairen bestonden over het algemeen uit studenten en andere intellectuelen. Studentenbewegingen zijn historisch gezien in Latijns Amerika ook zeer invloedrijk geweest in de nationale politiek (Liebman & Walker, 1972). Eerder dan de massa waren zij in staat de repressie van de heersende klasse te doorzien en hadden zij bovendien de intelligentie en de middelen om tegen dit systeem in te gaan (Liebman & Walker, 1972, Singleson et al., 2012). Zo hebben in de vorige eeuw sociale bewegingen mede dankzij de massale studentenprotesten en studentenbewegingen vele regeringen doen vallen in Latijns Amerika, maar ook in Rusland, Birma, Korea, Japan en Soedan (Feuer, 1969:10).

In dit hoofdstuk gaan wij dieper in op de vraag waarom studentengroeperingen vaak gezien worden als (radicale) politieke subjecten. Ten eerste zullen wij het begrip politieke cultuur nader toelichten waarmee duidelijk wordt waarom het belangrijk is om een onderscheid te maken tussen verschillende subculturen. Vervolgens zullen wij de studenten als aparte subcultuur bespreken, waarbij we de algemene kenmerken van studentengroeperingen toelichten. Tenslotte zullen we dieper ingaan op de vraag hoe educatie kan zorgen voor een vergrote mate van politiek activisme en -bewustzijn onder studenten.

1.1. Politieke cultuur

Voor een duidelijke afbakening van het concept politieke cultuur maken wij gebruik van de definitie van Diamond (1999). Hij stelt dat onder politieke cultuur het geheel aan waarden, idealen, overtuigingen, sentimenten, evaluaties en gedragingen met betrekking tot het politieke systeem van het land en de rol van 'het zelf' in dat systeem verstaan moet worden (Diamond, 1999:7). Deze verschillende elementen van politieke cultuur zijn volgens hem in drie dimensies te verdelen: 1) het *cognitieve*: kennis en geloof over het politieke systeem; 2) het *affectieve*: gevoelens over het politieke systeem; en 3) *evaluatie*: betrokkenheid bij politieke waarden en beslissingen over de prestaties van het politieke systeem ten opzichte van deze waarden (Diamond, 1999:163). Vanzelfsprekend zijn deze waarden, idealen en overtuigingen dynamisch van aard en zijn zij bij verschillende sociale groeperingen nooit precies hetzelfde. Daarom stelt

Diamond (1999) ook dat we onderscheid moeten maken tussen verschillende politieke subculturen.⁵ Deze zijn op sociaal en individueel gebied van belang, maar ook wanneer men kijkt naar grotere politieke systemen en structuren. Het kan veel veranderingen en politieke activiteiten of gebeurtenissen verklaren in de samenleving. Met oog op historische ontwikkelingen blijken de politieke oriëntaties van verschillende sociale groepen niet statisch maar juist veranderlijk te zijn. Politieke waarden, geloven, gevoelens en oriëntaties kunnen hervormd worden door bepaalde acties, (politieke) doctrines en door invloed van politieke leiders (Diamond, 1999:234).

1.2. Studenten subcultuur

Zoals hierboven besproken moet er een onderscheid gemaakt worden tussen verschillende politieke subculturen omdat de waarden en idealen met betrekking tot het politieke systeem verschillend zijn onder diverse sociale groeperingen. In deze scriptie stellen wij dat studentengroeperingen een specifieke politieke subcultuur hebben.

Volgens Scott (1968) zijn studentenbewegingen een groep studenten die (maatschappelijke) doelen hebben die zij proberen te behalen binnen een bepaalde politieke ideologie. Studentenbewegingen in Latijns Amerika zijn over het algemeen rebelser ingesteld dan de rest van de populatie en proberen de waarden en praktijken van de oudere generaties te veranderen (Feuer, 1969). Studentenbewegingen hebben het idee dat hun generatie een specifieke missie dient te vervullen die door de oudere generatie, elites en andere sociale klassen niet is vervuld of ooit vervuld zal worden (Scott, 1968). Feuer (1969) stelt dat studenten zichzelf zien als *agents of change* die streven naar veranderingen in het educatiesysteem en algemene omstandigheden van hun land. Ze zien zichzelf als een groep die in tegenstelling tot de rest van de burgers wél direct actie onderneemt.

Wanneer je studenten vergelijkt met de rest van de burgers in een samenleving zijn studenten over het algemeen meer liberaal en staan zij meer open voor nieuwe ideeën en modellen (Singleton et al., 2012). De mate van politieke activiteit en identificatie van studenten is onder andere afhankelijk van individuele persoonlijkheidsfactoren, socio-economische achtergronden, universiteiten (privé versus openbare universiteiten), faculteiten binnen de universiteit en nationale politieke

---

⁵ Men zou bijvoorbeeld onderscheid kunnen maken tussen verschillende sociale groeperingen op basis van religie of etniciteit. Zo kan iemand er hele andere wereldbeelden of waardesystemen op nahouden wanneer men een andere religie heeft (Diamond, 1999).

omstandigheden (Scott, 1968). Bovendien stelt Scott (1968) dat studenten uit de hoofdsteden vaak meer politiek actief en bewust zijn van de beleidsprocessen dan studenten uit de provincies.

Feuer (1969) constateerde dat studentenpopulaties voor het merendeel bestaan uit kinderen van de middenklasse. Dit is volgens hem een belangrijk gegeven omdat dit ook betekent dat studenten vaak zijn opgevoed met de waarden en cultuur van deze klasse. Volgens Feuer (1969:14) zijn studenten intellectuele personen die sneller nieuwe (politieke) ideeën omarmen en oudere ideeën afwijzen. Doordat zij een hoger opleidingsniveau hebben zijn zij bovendien beter in staat hun mening te verkondigen dan de rest van de populatie.

Scott (1968) stelt dat de studenten subcultuur in Latijns Amerika zich vrijwel nooit identificeert met de politieke partij die aan de macht is of andere goed gevestigde partijen. Zij streven naar een nieuwe politieke orde die het oude systeem omver moet werpen. Echter, nadat studenten zijn afgestudeerd verliezen zij vaak ook de passie en interesse om actie te ondernemen tegen de status-quo (Scott, 1968).

1.3. Educatie en activisme

Universiteiten zijn vaak een bron van linkse, liberale en prodemocratische socialistische en politieke sentimenten, die gepaard gaan met actieve politieke participatie binnen de samenleving (Diamond, 1999). Volgens Liebman & Walker (1972:110) stimuleert educatie in Latijns Amerika politieke betrokkenheid en zorgt educatie over het algemeen voor een verschuiving in politieke visie waardoor studenten meer links georiënteerd raken. Hierdoor heeft studentenactivisme in Latijns Amerika dan ook, volgens hen, vaak een sterk links karakter.

In de literatuur worden studenten en universiteiten vaak als een sterke bron van sociale kritiek gezien (Singleson et al., 2012). Op de universiteit, een centrum van onderzoek en innovatie van nieuwe en vooral kritische ideeën, worden studenten eerder gestimuleerd om hun eigen mening te vormen op basis van wereldliteratuur (Liebman & Walker, 1972). Singleson et al. (2012:141) stellen dat educatie voor een groter bewustzijn zorgt waardoor studenten kunnen inzien of het politieke systeem wel of niet correspondeert met de idealen die zij nastreven. Vanwege dit karakter zijn universiteiten meer dan andere delen van de samenleving een bolwerk van sociale

kritieken op de overheid en creëert het politieke betrokkenheid onder studenten in het algemeen (Liebman & Walker, 1972).

Latijns Amerika kent een lange geschiedenis van studentenactivisme. Al vroeg in de twintigste eeuw droeg studentenactivisme bij aan democratisering van universiteiten in landen als Argentinië, Mexico en Peru (Einaudi, 1963). Zoals we in het volgende hoofdstuk zullen zien hebben studenten ook een belangrijke rol gespeeld tijdens de burgeroorlogen in Nicaragua en Guatemala, die streefden naar het omver gooien van de (militaire) dictaturen en het opzetten van een socialistische staat naar Cubaans voorbeeld.

Hoofdstuk 2 – Van Revolutionair naar Democratisch

Sociale en politieke instabiliteit teisterden Midden Amerika al sinds de Spaanse overheersing van de zestiende tot de negentiende eeuw. Ook de periode na de onafhankelijkheid in Midden Amerika wordt gekarakteriseerd door politieke onrust en dictaturen (Kruijt, 2008). In de tweede helft van de twintigste eeuw vonden er in Guatemala en Nicaragua burgeroorlogen plaats onder leiding van een groep jonge linkse intellectuelen. Beiden waren gericht op het omvergooien van een (militaire) dictatuur en streefden naar het opzetten van een socialistische staat vrij van corruptie en ongelijkheid (Kruijt, 2008). Midden-Amerika werd in deze linkse revolutiestrijd geïnspireerd door geschriften van Che Guevara en de successen van de Cubaanse revolutie (Kruijt, 2008).

In dit hoofdstuk zullen wij eerst stilstaan bij de begrippen revolutie en guerrillabewegingen. Daarna zullen we een kort overzicht geven van het ontstaan, verloop en einde van de twee revoluties in Nicaragua en Guatemala. Bovendien zullen wij in dit deel de rol van studenten binnen beide contexten nader toelichten. Vervolgens wordt de transitie die de revolutionaire bewegingen doorgemaakt hebben na de burgeroorlogen nader belicht en wordt de hedendaagse politieke situatie besproken.

2.1. Revolutie en guerrilla

De combinatie van eeuwenlange onderdrukking, militaire overheersing, dictaturen en aanhoudende armoede en ongelijkheid is een vruchtbare bodem voor het ontstaan van guerrillabewegingen (Kruijt, 2008). Dit bleek ook in Guatemala en Nicaragua het geval: in de jaren zestig, zeventig en tachtig van de vorige eeuw woedde een bloedige burgeroorlog in beide landen waarbij guerrillagroeperingen de heersende militaire dictaturen omver wilden werpen en een socialistische staat en maatschappij naar Cubaans voorbeeld op wilden zetten. Deze burgeroorlogen, ook wel guerrilla oorlogen genoemd, worden gevochten door burgers uit alle segmenten van de samenleving, zowel uit de lagere klasse als de hogere klasse. Volgens Tilly (2004) begint een revolutionair sentiment echter vaak bij onvrede over het huidige regime binnen de intellectuele klasse. Vanuit deze groep verspreidt deze ontevredenheid zich vervolgens naar andere delen van de samenleving, waardoor de steun voor de guerrillabeweging groeit.

Tilly (2004) onderscheid grofweg drie fases waaruit een revolutie bestaat. Het eerste gedeelte bestaat uit ontevredenheid binnen de samenleving over het huidige regime. Het tweede gedeelte van de revolutie bestaat uit een (politieke) crisis waardoor het oude regime in elkaar stort. Het derde en laatste gedeelte van de revolutie bestaat uit een fase waarin er strijd voor controle en consolidatie ontstaat bij verschillende groeperingen (Tilly, 2004). De macht moet eventueel herverdeeld worden en er moet een nieuw regering gevormd worden. Als het huidige regime niet omver gegooid wordt is er geen sprake van een revolutie maar een opstand (Van Inwegen, 2011). In de context van Centraal Amerika kan alleen in het geval van Nicaragua gesproken worden van een revolutie. In Guatemala is er sprake van een 'gefaalde revolutie' of een opstand, omdat de revolutionairen het regime niet omver gegooid hebben. (Van Inwegen, 2011).

De burgeroorlogen in Nicaragua en Guatemala werden gevoed door onvrede en politieke onrust. Repressieve politieke praktijken, sociale en economische ongelijkheid en armoede waren in beide contexten een voedingsbodem voor conflict. Een linkse strijd geleid door de intellectuele elite, waar studentenbewegingen ook groot onderdeel van uitmaakte, barstte los. Een groot verschil ligt in de uitkomst van de burgeroorlogen met betrekking tot de postrevolutionaire politieke partijen. In Nicaragua kwam het FSLN aan de macht terwijl in Guatemala de URNG na het tekenen van de vredesakkoorden vrijwel meteen in de vergetelheid leek te raken en nooit voet aan de grond heeft gekregen.

2.1.1. Ontstaan, verloop en einde revolutie in Nicaragua

Nicaragua kent een lange geschiedenis van politieke onrust waarbij militaire dictaturen en eliteheerschappijen zich hebben afgewisseld.⁶ In 1936 komt hoofd van de Nationale Garde⁷, Somoza García, aan de macht en de Somoza dynastie heeft het land veertig jaar lang met ijzeren hand geregeerd (Babb, 2001).

In 1961 werd de *Frente Sandinista de Liberación Nacional* (FSLN) opgericht door drie studenten uit León die als doel hadden het afzetten van de Somoza's, het afschaffen van de Nationale Garde en landhervormingen voor de boeren (Walker, 1985). Nadat het FSLN werd opgericht ontstond er al snel een volksbeweging van studenten, boeren en de

---

⁶ Zie bijlage I voor een chronologisch overzicht van de revolutie in Nicaragua.

⁷ De *Guardia Nacional* was de nationale militie en rijkspolitie die opgezet en getraind werd door de Verenigde Staten. De Nationale Garde stond bekend voor het schenden van mensenrechten en corruptie onder het regime van de Somoza familie.

werkende klasse die zich samen verenigden tegen de onrechtvaardigheden waaraan de Somoza's zich schuldig maakten (Babb, 2001).

Twee belangrijke gebeurtenissen zijn cruciaal geweest voor de steun aan de Sandinisten en het succes van de revolutie. Ten eerste de aardbeving in 1972 waarbij de Somoza's schaamteloos misbruik maakten van de noodhulp en ten tweede de moord op journalist en directeur van de krant *La Prensa* Pedro Joaquín Chamorro op 10 januari 1978 (Babb, 2001, Walker, 1985). Als reactie op de moord brak geweld uit in het hele land en werd er maandenlang gevochten door het FSLN en de Nationale Garde (Walker, 1985). Op 17 juli 1979 vluchtte Somoza naar Amerika en diezelfde dag viel ook de Nationale Garde uit elkaar (Walker, 1985). Het FSLN kwam aan de macht en kwam aan het hoofd te staan van een land dat volledig in puin lag. Zij kwamen voor de moeilijke taak van wederopbouw te staan.

2.1.2. Ontstaan, verloop en einde revolutie in Guatemala

De periode na de onafhankelijkheid van Guatemala in 1821 wordt vooral gekenmerkt door vele verschillende dictatoriale regimes.⁸ Het conflict van Guatemala werd gevoed door een sterke klassenongelijkheid die in de samenleving bestond tussen de rurale populatie (Maya's) en de politieke –en economische elite.⁹ De economische ongelijkheid bleek een voedingsbodem voor onrust en escalerend geweld. De politieke instabiliteit, de sociale en economische ongelijkheid en het daarmee gepaarde geweld culmineerde uiteindelijk in een burgeroorlog in 1960. Om de guerrillabewegingen ofwel de 'communistische dreiging' de kop in te drukken werden vanuit de overheid verschillende contraguerrilla operaties gestart. Deze operaties waren echter niet alleen tegen de guerrilla gericht, maar tegen de hele civiele samenleving die vermeend sympathisanten waren van de guerrilla (Kruijt, 2008). De aanwezigheid van guerrillabewegingen in het land werd door het leger als vrijkaart gebruikt voor massamoorden.¹⁰

---

⁸ In oktober 1945 wordt dictator Jorge Ubico (1931-45) uit de macht gezet door een gewapende revolutie (Fauriol & Loser, 1991). In de daaropvolgende tien jaar worden, onder het bewind van Arevalo (1945-51) en Arbenz (1951-54), verschillende hervormingen doorgevoerd. In 1954 vond er opnieuw een coup plaats met behulp van de Verenigde Staten. Castillo Armas kwam aan de macht en dit markeert het begin van een lange reeks aan militaire regimes (Dosal, 1960).

⁹ Zie bijlage I voor een chronologisch overzicht van de revolutie in Guatemala.

¹⁰ Tussen 1980 en 1985 zijn er 100.000 mensen vermoord, 600.000 mensen ontheemd, 500.000 mensen gevlucht, en nog duizenden vermist (Glebbeek, 2003). Binnen de samenleving van Guatemala noemt men de

Repressieve politieke praktijken, geweld en schendingen van mensenrechten escaleerden en stegen tot ongekende hoogten eind jaren zeventig en begin jaren tachtig. Deze periode wordt daarom ook wel *Epoca Negra* genoemd. Vier linkse guerrillagroeperingen kwamen in 1982 samen en vormden de *Unidad Revolucionaria Nacional Guatemalteca* (URNG).¹¹ In de jaren daarna kwam de URNG er achter dat een gewapende overwinning of verovering van de macht, zoals de guerrillabeweging in Nicaragua was gelukt, onmogelijk te realiseren was in Guatemala (Glebbeek, 2003:102). Kort na de terugkeer van een civiele regering in 1986 stelde zij dialoog en onderhandelingen voor om tot een politiek akkoord te komen (Jonas, 1999:3 in Glebbeek, 2003). Het duurde nog vier jaar voordat het leger zich realiseerde dat het conflict niet tot een halt zou komen voordat er een overeenkomst gesloten zou worden. Dit leidde uiteindelijk tot vredesonderhandelingen tussen het leger, de overheid en de URNG (Glebbeek, 2003). Een vredesakkoord werd in 1996 getekend door de regering en de URNG.

2.1.3. Rol van studenten in de revoluties

Zoals hierboven genoemd waren de oprichters van het FSLN en de voortrekkers van de Nicaraguaanse revolutie studenten uit León. De periode waarin studenten streden tegen het regime van Somoza brak echter al een stuk eerder aan. In de jaren veertig komt er veel kritiek op Somoza van een groep studenten en schrijvers die bekend staan als de 'Generatie van 1940' (Guerrero, 2009). In 1944 gaan studenten in Managua en León massaal de straat op en eisen een vrije en autonome universiteit voor het volk. Deze demonstraties werden door de Nationale Garde onderdrukt en tientallen studenten werden gevangengezet en gemarteld (Guerrero, 2009).

In 1956 werd Somoza García vermoord door de Leonese student en dichter Rigoberto López Pérez. Zijn zoon Somoza Debayle volgde hem op en de dictatuur leefde als vanouds voort. De studenten in Managua en León bleven echter strijden voor een autonome universiteit en de universiteit van León kreeg in 1958, als eerste universiteit in Nicaragua, haar autonomie toegekend (Guerrero, 2009). In 1959 werd opnieuw gedemonstreerd door de Leonese studenten tegen de dictatuur van Somoza. Deze

---

tijd van gewelddadigheden ook wel *La Violencia*. Ze refereren hier naar misdaden gepleegd door zowel het leger als de guerrilla (Sanford, 2003).

¹¹ De URNG bestond uit; de *Ejercito Guerrillero de los Pobres* (EGP), de *Organización Revolucionario del Pueblo en Armas* (ORPA), de *Fuerzas Armadas Rebeldes* (FAR) en de *Partido Guatemalteco del Trabajo* (PGT) (URNG, 2012).

opstand werd neergeslagen door de Nationale Garde en resulteerde in vier doden en tientallen gewonden. Deze demonstratie is fundamenteel geweest voor de groeiende kritiek en opstand tegen Somoza onder de Leonese studenten (Guerrero, 2009). Twee jaar later werd het FSLN opgericht door drie studenten uit León - Carlos Fonseca, Silvio Mayorga en Tomás Borge- die zich lieten inspireren door Augusto Sandino¹² en het succes van de Cubaanse revolutie (Walker, 1985). De Sandinisten in León ontvingen veel steun van de studenten en kregen voet aan de grond in de studentenbeweging van de universiteit in León, de *Centro Universitario de la Universidad* (CUUN). Bovendien kregen ze ook al snel aanhang vanuit andere segmenten van de samenleving, zoals de boerenbevolking en de arbeidersklasse.

Studenten en (linkse) intellectuelen hebben ook in de context van Guatemala een belangrijke rol gehad tijdens de burgeroorlog. Op 13 november 1960 kwam een groep linkse militaire officieren in opstand tegen de autocratische regering van generaal Ydigoras Fuentes. Ze slaagden er echter niet in om Fuentes af te zetten en richtten een rebellenbeweging op de *Movimiento Revolucionario 13 Noviembre* (MR-13). In 1962 gingen duizenden studenten de straat op om te protesteren tegen de vermeend frauduleuze verkiezingen waarmee president Ydigoras Fuentes aan de macht was gekomen. Meer dan 60 mensen (voornamelijk studenten) stierven in confrontatie met de politie in maart 1962 (Ball, Kobrak & Spirer, 1999). Toen de gemoederen gekalmeerd waren en de straatgevechten stopten, vielen soldaten een groep studenten van de universiteit San Carlos aan die vreedzaam protesteerden wat resulteerde in de dood van zeker vier studenten (Ball, Kobrak & Spirer, 1999: 18). In 1963 fuseerde de MR-13 met de *Guatemalan Labour Party* die voornamelijk bestond uit en geleid werd door studenten en intellectuelen uit de middenklasse. De eerste guerrillabewegingen kwamen ook in deze periode tot stand, die bestonden uit studenten van de universiteit en leerlingen van de middelbare school (Glebbeck, 2003:37).

Linkse politieke partijen, universitaire studentenbewegingen, professoren en andere studentenactivisten werden gedurende de burgeroorlog specifiek doelwit van geweld en terreur (Kruijt, 2008). Dit komt voort uit het feit dat zij gezien werden als grote bedreiging voor het heersende regime. Studenten namen het initiatief binnen de oppositie tegen militaire en dictatoriale regimes. Ook het CUNOC kent een rijke historie

---

¹² De naam van het FSLN verwijst naar Augusto Sandino die van 1927 tot 1933 een guerrilla oorlog voerde tegen het bewind van de Conservatieven en de Verenigde Staten. Hij werd in 1934 vermoord de *Guardia Nacional* in opdracht van Anastasio Somoza.

met betrekking tot studentenactivisme (Universidad de San Carlos de Guatemala - Huelga de Dolores, 2013). Deze universiteit heeft een zeer actieve politieke studentencultuur gekend gedurende de burgeroorlog. Vele studenten en docenten zijn binnen de universiteitsmuren van het CUNOC vermoord door het leger wegens het uitspreken van revolutionaire sentimenten. Studenten hebben ook binnen de context van Guatemala hun stempel gedrukt op deze turbulente periode in de geschiedenis van Guatemala.

2.2. Overgang naar linkse politieke partijen en hedendaagse politieke situatie

Na de vredesakkoorden in de jaren tachtig en negentig moesten de voorheen revolutionaire bewegingen zich hervormen tot democratische politieke partijen (Castañeda, 1993). In dit laatste deel van de twintigste eeuw heeft er een verschuiving plaats gevonden waarin minstens dertig landen een overgang maakten naar een democratisch staatsbestel. Deze 'golf' van democratisering wordt door Huntington (1993) omschreven als de 'derde golf van democratisering'.¹³ Volgens Diamond (1999) wordt er vaak onterecht aangenomen dat democratisering een lineair ontwikkelingsproces heeft doorlopen in Latijns Amerika. Volgens hem hebben diverse landen een terugval gekend. Ook geeft hij aan het wonderbaarlijk te vinden dat democratische staatsbestellen nog steeds domineren in Latijns Amerika ondanks alle tegenslagen die het continent ondervonden heeft sinds de jaren tachtig, zoals economische crisissen, armoede, drugshandel, geweld en corruptie (Diamond, 1999). Deze omstandigheden waren voor politieke partijen in Latijns Amerika een nieuw aanknopingspunt voor linkse deelname aan democratie.

2.2.1. Het nieuwe links

In 2005 werd gemeten dat meer dan driekwart van de Latijns Amerikaanse bevolking een linkse president aan het hoofd had staan (BBC, 2005). In de context van Latijns Amerika verwees de term 'links' in de jaren zestig en zeventig veelal naar bewegingen die de militaire dictaturen omver wilden gooien en socialistische staatsbestellen wilden opzetten die het gehele volk zouden vertegenwoordigen (Castañeda, 1993:17). Na de

---

¹³ Huntington onderscheid drie grote democratiseringsgolven (1828-1926), (1943-1962) en (1974-heden) – periodes waarin non-democratische regimes een transitie kennen naar een democratisch regime die elk gekenmerkt worden door een tegenbeweging waarin democratische regimes omslaan naar niet democratische staatsbestellen (Huntington, 1993).

vredesakkoorden moesten de voorheen revolutionaire bewegingen zich hervormen tot democratische politieke partijen (Castañeda, 1993). In plaats van te strijden tegen een dictatuur lag het uitgangspunt nu vooral bij het verbreden van de democratie. Dit zogenoemde ‘nieuwe’ links benadrukt de participatie van burgers in het meebeslissen van nationale en lokale beslissingen en beschouwt decentralisering als centraal concept omdat het bijdraagt aan een verbreding van democratisering (Roberts, 1998).

2.2.2. Overgang van het FSLN en de URNG naar politieke partijen

In Nicaragua kwam het FSLN met de overwinning in 1979 aan de macht en er werd een voorlopige regering, de *Junta de Reconstrucción Nacional*, opgesteld die het land regeerde tot 1985 (McKay, 2003).¹⁴ In 1984 werden de eerste legitieme verkiezingen gehouden waarbij het FSLN als winnaar uit de strijd kwam (Miller, 2000). In de latere jaren van het FSLN regime kreeg de overheid te maken met een economische crisis door het handelsembargo van de Verenigde Staten¹⁵ en de contraoorlog.¹⁶ In 1989 bundelden de oppositie partijen hun krachten samen in de *Unión Nacional Opositora* (UNO) en slaagden erin het FSLN tijdens de verkiezingen van 1990 te verslaan (Solis & Wilson, 1991). Dit was de eerste keer in de geschiedenis dat een revolutionaire partij die aan de macht was gekomen op democratische wijze werd verslagen (BBC, 2004).

In Guatemala heeft de URNG na het tekenen van de vredesakkoorden in 1996 nooit voet aan de grond gekregen. Sinds de transitie naar een officiële politieke partij in 1998 heeft de URNG een kwijnend bestaan geleid in de politieke context van Guatemala. Na de verkiezingen in 1999 had de URNG slechts negen van de 113 zetels weten te vergaren (URNG, 2012). De politieke partij heeft in 2006 een transitie doorgemaakt en de *Movimiento Amplio de Izquierda* (MAIZ) opgericht (URNG, 2012). Dit was de politieke uitdrukking van de links progressieve, revolutionaire en socialistische ideologie van de

---

¹⁴ Deze voorlopige regering bestond uit vijf personen; leider Daniel Ortega van het FSLN, twee linkse vertegenwoordigers van het FSLN Moises Hassan en Sergio Ramírez en twee rechtse oppositie vertegenwoordigers Alfonso Robelo en Violeta Barrios de Chamorro (Kruijt, 2008). Negen maanden na de oprichting van de regering diende Chamorro, en enkele dagen later ook Robela, haar ontslag in (Walker, 1985).

¹⁵ De Verenigde Staten riep op 1 mei 1985 een handels embargo uit tegen Nicaragua waarbij alle handel tussen de twee landen verboden werd (Walker, 1985).

¹⁶ De contra oorlog (1979-1989) verwijst naar counter-revolutie tegen de regering van het FSLN. De contras bestonden veelal uit voormalige leden van de Nationale Garde die onder leiding van de Somoza's tegen het FSLN hadden gevochten (Miranda, 1994). De contra's ontvingen financiële en militaire hulp van de Verenigde Staten. Na internationale druk op conflict beëindiging, het stoppen van militaire hulp van de Verenigde Staten en de belofte van Ortega met het vervroegen van de verkiezingen stemden de Contra's in om tot een vredesakkoord te komen met het FSLN in 1989 (Miranda, 1994).

partij. De URNG bleef in de jaren daarna problemen houden met partijeenheden en het creëren van draagvlak onder de bevolking. Dit resulteerde in een teleurstellende daling in verkregen zetels in de volgende verkiezingen, met het uiteindelijke dieptepunt van slechts een zetel in de verkiezingen van 2011 (URNG, 2012).

2.2.3. Het FSLN als oppositiepartij

Toen de UNO aan de macht kwam moest het FSLN zich hervormen tot oppositiepartij. Binnen de partij ontstonden er twee visies op hun rol hierin: enerzijds wilden zij de nationale stabiliteit bewaken en anderzijds wilden zij zoveel mogelijk weerstand bieden tegen de UNO (Heijne, 1997). In de loop van de jaren werden de tegenstellingen tussen de partijleden van het FSLN verder verdeeld in twee contrasterende stromingen. De eerste bestond uit de gematigden van Sergio Ramírez en de andere uit de radicalen van Daniel Ortega. In 1994 sprak de meerderheid van de Sandinistische Raad zich uit voor het kamp van Ortega waardoor het FSLN een kritischer en uitgesprokener karakter kreeg als oppositiepartij (Heijne, 1997). De regering van de UNO slaagde er niet in om de economische crisis op te lossen en interne problemen en ideologische verschillen zorgden voor onenigheid tussen de samengevoegde partijen (Castallenas, 1996).

In 1996 werden de verkiezingen gewonnen door Arnoldo Alemán (1997-2002) van de *Partido Liberal Constitucionalista* (PLC).¹⁷ In 2000 sloten Alemán en Ortega een verbond – *El Pacto*¹⁸ – dat draait om een aantal constitutionele hervormingen. *El Pacto* werd zwaar bekritiseerd door veel Nicaraguanen omdat het beide partijen in principe een monopolie op de regering gaf. In 2001 won Enrique Bolaños (2002-2006) van de PLC niet de verkiezingen (BBC, 2012). Hij startte een anticorruptie campagne tegen voormalige president Alemán, waardoor hij aanvankelijk erg geliefd was onder de bevolking. Onenigheden en fouten binnen zijn regering resulteerde in een snelle afname van zijn populariteit en in 2006 verloor hij de presidentsverkiezingen van Daniel Ortega van het FSLN.

---

¹⁷ Alemán was zeer corrupt en nadat dit aan het licht was gebracht door vicepresident Enrique Bolaños, werd hem verboden nog voor het presidentschap in 2002 verkiesbaar te stellen (González, 2003). In 2003 werd Alemán veroordeeld voor het witwassen, verdoezelen en corruptie van staatsfondsen.

¹⁸ Deze hervormingen verlaagden het percentage van de stemmen waarmee de presidentskandidaten de verkiezingen kunnen winnen tot 35 procent. Bovendien ontvingen Alemán en Ortega beide politieke immuniteit en garantie op levenslange zitting in de Nationale Vergadering (BBC, 2012).

2.2.4. FSLN beleid 2007-heden

In 2006 werd Ortega gekozen door het Nicaraguaanse volk met slechts 38 procent van de stemmen en in 2011 werd hij herkozen met 62 procent (Reuters, 2011, BBC, 2012). Het FSLN hield zich aanvankelijk, na de overwinning in 2006, erg vast aan hun revolutionaire idealen maar met de jaren zijn zij deze steeds meer uit het oog verloren. Het hedendaagse beleid van Ortega is gebaseerd op een gedeeltelijke open economie die opereert aan de hand van de regels van de vrije markt (Inter-American Security Watch, 2011). Daarnaast heeft Ortega een gedeeltelijke socialistische economie opgebouwd, met een fonds van 1,4 miljard dollar van de voormalige Venezolaanse president Chávez¹⁹, die gebruikt wordt voor het financieren en onderhouden van de kwetsbaarste onderdelen van de samenleving (Sandino Vive, 2012). Hoewel de economie de laatste jaren een groei heeft gekend van 4,5 procent heeft Ortega ook veel kritiek gekregen op zijn beleid (Inter-American Security Watch 2011). Er wordt verwezen naar de bijna totalitaire macht van Ortega, waarbij een verschuiving van het *Sandinismo* naar het *Danielismo* heeft plaatsgevonden. Ortega wordt beschuldigd van het frauderen met de verkiezingsuitslagen en hij wordt bekritiseerd vanwege zijn wens terug te keren naar een een-partij systeem. Bovendien bezit het FSLN 60 van de 90 zetels in het parlement. Zij vormen de benodigde meerderheid van stemmen om de grondwet te hervormen zonder dat de andere partijen dit tegen kunnen houden (BBC, 2012). In 2010 gebeurde dit dan ook: Ortega veranderde de grondwet zodat hij zich opnieuw verkiesbaar kon stellen voor de presidentiële verkiezingen in 2011.

2.2.5. Guatemala na 1996

In de vredesakkoorden van 1996 stonden vredesbehoud, ontwikkeling en democratie centraal en een transitie van autoritair naar een democratisch bestel gebaseerd op de *rule of law* was het streven (Sanford, 2003:14). Democratisch verkozen presidenten Alvaro Arzu (1996-1999) en Alfonso Portillo (2000-2004) slaagden er niet in de rol van het leger te verkleinen en democratische civiel-militaire relaties te versterken (Ruhl, 2008). Zwakke politieke partijen, ongelijkheid, armoede, georganiseerde misdaad, corruptie en drugsmokkel behoren tot de orde van de dag in Guatemala.

---

¹⁹ Chávez stierf dit jaar aan een hartaanval na een lang ziektebed. Chávez en Ortega sympathiseerden zich met elkaar en waren allebei links-socialistisch. Hoewel Nicolás Maduro – the voormalige *vice-presidente* van Chávez- nu aan de macht is, is het nog niet duidelijk of hij door zal gaan met het financieren van projecten in Nicaragua.

In 1999 won Alfonso Portillo van de *Frente Republicano Guatemalteco* (FRG) de presidentiële verkiezingen.²⁰ Portillo beoogde verschillende hervormingen door te voeren.²¹ Ondanks dat er enkele vorderingen werden gemaakt waren er geen noemenswaardige verbeteringen te zien in de strijd tegen straffeloosheid van eerdere mensenrechten schendingen, hervormingen van het leger en was er geen toename van politieke participatie waar te nemen (Sanford, 2003).

De presidentiële inauguratie van Otto Pérez Molina vond in januari 2012 plaats. Hij is sterk aanhanger van *mano dura* politiek waarbij een hardhandige aanpak van criminaliteit centraal staat (BBC, 2012). Hij heeft het leger opgedragen een grotere rol te spelen in de strijd tegen drugs. Met aanstelling van Molina wordt gevreesd voor een te sterke benadrukking van militaire oplossingen (Isaacs, 2012). Politieke en sociaaleconomische verdeeldheid in de samenleving behoren nog steeds tot de orde van de dag en dit gaat samen met polarisatie en geweld (Singleson et al., 2012). Als democratie wil bloeien in deze samenleving dan is het verbeteren van deze sociale verdeeldheid cruciaal en men trekt in twijfel of dit via een *mano dura* politieke weg kan geschieden (Singleson et al., 2012). Wantrouwen heeft diepe wortels in Guatemala en is een karakteristiek kenmerk van de politieke cultuur. Vele instellingen in de samenleving op gebied van veiligheid, recht en politiek zijn zwak. Verder is corruptie veelvoorkomend en is de politieke participatie structureel laag. Het percentage van het volk in Guatemala dat gelooft dat hun land een volledige democratie heeft bereikt is over het algemeen laag (Diamond, 1999: 196). Positieve tekenen zijn echter niet helemaal afwezig en er zijn wel degelijk vorderingen gemaakt op het gebied van een actieve en betrokken civiele maatschappij, een hervormd openbaar ministerie en de continue aanwezigheid van de Internationale Commissie tegen straffeloosheid (Isaacs, 2012).

Oud president Ríos Montt (1982-1983) wordt verantwoordelijk gehouden voor de moord op duizenden Maya's en andere politieke tegenstanders door het leger ten tijde van zijn presidentschap. Op 11 mei 2013 werd hij door het Constitutionele Hof in Guatemala veroordeeld tot tachtig jaar cel wegens het plegen van genocide en misdaden tegen de menselijkheid (NRC, 2013). Deze veroordeling is ongedaan gemaakt en de zaak moet worden overgedaan (NRC, 2013). Oud president Portillo (2000-2004) is in mei dit

---

²⁰ Dit ging ook gepaard met veel kritiek aangezien Portillo in connectie werd gebracht met voormalig president (en FRG voorzitter) Ríos Montt. Tijdens zijn bewind zijn een aantal van de meest brute mensenrechtenschendingen voorgekomen tijdens de burgeroorlog (Sanford, 2003).

²¹ Het vredesproces doorzetten, hervormingen van het leger en bescherming van mensenrechten behoorden tot de agenda van Portillo ten tijde van zijn presidentschap (Ruhl, 2008).

jaar uitgeleverd aan de Verenigde Staten wegens beschuldigingen van witwassen gedurende zijn ambtstermijn (BBC, 2013)

Hoofdstuk 3- Studenten en Hedendaags

Activisme

Niet alleen in de vorige eeuw demonstreerden studentenbewegingen tegen de overheid; ook de afgelopen jaren vonden er grootschalige studentenprotesten plaats in onder andere Griekenland, Canada, de Verenigde Staten, Bulgarije en Oekraïne. Zij demonstreerden allen tegen de bezuinigingen van de overheid en de verhoogde kosten van het onderwijs (Re-evolution, 2013). Het lijkt alsof studenten anno nu zich nog steeds structureel in de voorhoede bevinden bij politieke turbulentie. Levy gaf in 1991 echter aan dat er sinds de jaren 60 in Latijns Amerika een trend waar te nemen is die een ander beeld van studentenactivisme schetst dan het heersende beeld. Een transformatie van studentenactivisme zou hebben plaatsgevonden waarbij gesproken kan worden van een 'linkse crisis' en de nadruk meer ligt op culturele, sociale en zelfbescherming thema's in plaats van grotere politieke problematiek of overheidsstructuren.

In dit hoofdstuk gaan wij dieper in op politieke identiteit en activisme van studenten anno nu in Latijns Amerika. Allereerst staan we stil bij belangrijke theoretische concepten als politieke identiteit, politiek -en maatschappelijk activisme en politieke socialisatie. Vervolgens zullen wij de transformatie van studentenactivisme in Latijns Amerika als 'linkse crisis' bespreken en stilstaan bij de vraag of het linkse sentiment de laatste jaren aan populariteit heeft moeten inboeten onder studenten.

3.1. Politieke identiteit en activisme

De politieke cultuur van een plaats of groep is onderhevig aan bepaalde structuren en machtsverhoudingen in de samenleving, maar is nooit een statisch gegeven. Het is altijd dynamisch en relationeel en het verandert dan ook door de tijd heen. Dit geldt ook voor de politieke identiteit op individueel niveau. Een politieke identiteit vertegenwoordigt iemands ideeën over een bepaald politiek systeem of een politieke partij (Grove, Remy & Zeigler, 1974). Het kan een sociale constructie genoemd worden vanwege het feit dat politieke interacties ook sociale grenzen creëren, transformeren en vaak tot langdurige sociale banden leiden (Tilly, 2004:3). In de politieke wereld zijn niet alle identiteiten gelijk aan elkaar en zowel machtsverhoudingen als structuren binnen de samenleving spelen een belangrijke rol (Tilly, 2004). Relationele en collectieve dynamische constructies liggen ten grondslag aan de totstandkoming van een politieke identiteit en

partij voorkeur, aldus Tilly (2004). Vanzelfsprekend zijn persoonlijke overwegingen en karakteristieken niet weg te denken uit deze constructies en spelen ook veranderende politieke netwerken en omstandigheden een belangrijke rol bij individuele en collectieve politieke identificatie (Tilly, 2004).

Politieke opvattingen, gedragingen en identificatie met een bepaalde politieke partij worden in grote mate gevormd door deze politieke identiteit. Politieke identificatie draagt bovendien bij aan politieke trouw en Checkel en Katzenstein (2009) spreken zelfs over een bepaalde mate van daaruit voortvloeiende onderdanigheid binnen een politieke gemeenschap. Het is als individu mogelijk gelijktijdig verschillende politieke rollen te vervullen en deze hoeven niet noodzakelijk met elkaar te botsen. Men heeft verschillende (politieke) rollen, zoals politiek activist, stemmer bij verkiezingen en burger. Al deze verschillende rollen die een individu tegelijkertijd kan vervullen bepalen iemands politieke identiteit (Checkel & Katzenstein, 2009).

Men kan op verschillende manieren politiek participeren en actief zijn. Politiek activisme houdt in dat er in ieder geval een sterke interesse waar te nemen is in openbare aangelegenheden die tot uiting komt in participatie in burgeracties (Diamond, 1999:14). Dit kan geschieden via stemmen, een sterke politieke interesse, politieke kennis en discussie, meningsvorming, lidmaatschap van politieke organisaties, maar ook directe acties zoals protesten, demonstraties, het tekenen van petitie's en deelnemen aan boycots behoren tot het huidige politieke klimaat van studenten (Diamond, 1999, Norris, 2002). Wanneer studenten een actieve rol aannemen binnen politieke bewegingen vervullen zij vanzelfsprekend meer rollen dan alleen die van politiek activist. Diamond (1999:171) benadrukt dan ook de *parochial role*²², waarbij men tegelijkertijd gebonden is aan niet-politieke groepen in de samenleving zoals familie of kerkgenootschap. Deze groepen en activiteiten absorberen logischerwijs ook tijd en energie die niet geconcentreerd wordt op politiek.

In het sociale leven en andere niet-politieke contexten kunnen politieke rollen en activiteiten doorschemeren. Informele gesprekken met familie, vrienden en kennissen in informele setting kunnen ook platform zijn voor politieke participatie, activisme of politieke meningsvorming. Dit maatschappelijk activisme kent in verschillende politieke (sub)culturen andere vormen.

---

²² De rol(len) die studenten in het dagelijks leven vervullen.

3.2. Politieke socialisatie

Zoals in het eerste hoofdstuk besproken, stellen Scott (1968) en Feuer (1969) dat studenten vrijwel altijd botsen met hun (voor)ouders. Zij verwijzen naar een generatiestrijd waarbij studenten zich verzetten tegen de oudere generaties. Demartini (1985:13) stelt echter dat er bepaalde overeenkomsten en gelijkenissen bestaan tussen studenten en hun (voor)ouders. Het is volgens hem goed mogelijk dat studenten hun positie in de voorhoede van sociale veranderingen behouden en tegelijkertijd een goede band onderhouden met hun (voor)ouders.

Volgens Demartini (1985) zouden culturen niet kunnen voortbestaan zonder dat jongeren bepaalde onderdelen van hun (biologische) voorouders koesteren en op hun beurt blijven doorgeven aan toekomstige generaties. In dit proces speelt opvoeding een cruciale rol omdat kinderen leefgewoonten, normen en waarden overnemen van hun omgeving, familie en ouders. Op politiek gebied geven ouders vaak hun politieke interesses en waarden door aan hun kinderen. Deze overdracht wordt in de literatuur politieke socialisatie genoemd. Politieke socialisatie is het proces waarbij de politieke cultuur doorgegeven wordt aan individuen binnen een samenleving (Langton, 1969). Het vindt zowel op individueel als op collectief niveau plaats. Verschillende groeperingen en instituties, waaronder ouders, vrienden en scholen, dragen bij aan de overdracht van een politieke identiteit. Langton (1969) stelt dat individuen gevormd worden door de sociale ervaringen die zij tijdens de eerste levensjaren opdoen. Hij hecht hierbij veel waarde aan de familie en ouders aangezien zij de eerste omgeving vormen voor een individu (Langton, 1969). Ouders dragen niet alleen hun interesse voor de politiek over, maar ook hun stemgedrag is van invloed op hun kinderen. Uit onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau is gebleken dat wanneer beide ouders op dezelfde partij stemmen hun kinderen vaak ook op die zelfde partij stemmen (Van Houwelingen, de Hart & den Ridder, 2010). In gezinnen waar thuis veel over de politiek gesproken wordt, blijkt de invloed van ouders op hun kinderen het grootst te zijn.

Jongeren zullen vervolgens zelf bewust selecteren welke elementen van waarden, idealen, religie en politieke overtuiging zij zelf aan de volgende generatie doorgeven. Ervaringen en lessen van fundamentele gebeurtenissen in een land, zoals revoluties en oorlogen, zullen sneller door generaties worden doorgegeven omdat dit een belangrijke identiteitsmarker is op nationaal niveau (Demartini: 1985).

3.3. De transformatie van studentenactivisme

Zoals we in het eerste hoofdstuk hebben besproken, kent studentenactivisme over het algemeen een linkse oriëntatie. Volgens Levy (1991) heeft het linkse sentiment echter aan populariteit moeten inboeten en dit heeft als direct gevolg dat studentenactivisme ook is afgenomen. Deze afname van linkse oriëntatie en activisme zou ook zorgen voor een afname van optimisme onder studenten dat er daadwerkelijk verandering in de samenleving mogelijk is. Links activisme heeft daarnaast volgens Rubin (2002) een transitie van 'Che' naar 'Marcos' gemaakt. Er is daarmee een grotere nadruk op culturele verandering en democratisch burgerschap gekomen waarbij racisme en gender ongelijkheid bestreden worden en de civiele maatschappij versterkt wordt (Rubin, 2002). Door hun aandacht voor cultuur en democratie zijn deze nieuwere, Marcos-type vormen van activisme volgens Rubin (2002) de beste hoop op een politiek van transformatie.

Vanzelfsprekend zijn er nog steeds linkse sentimenten waar te nemen op universiteiten, maar deze zijn vaak gefragmenteerd en gemarginaliseerd van aard waardoor er geen uniforme of verenigende politieke studentencultuur heerst op de universiteiten in Latijns Amerika (Levy, 1991). Deze marginalisatie leidt bij veel studenten ook tot complete afwijzing van studentenactivisme, wantrouwen naar de politiek en een afkeer naar studenten die wel politiek actief zijn (Levy, 1991). Daarnaast hebben nationale universiteiten volgens Levy (1991) hun rol verloren als monopolies van hogere educatie. Dit maakt een verenigde studentenbeweging moeilijk te realiseren vanwege de vele verschillende instituties, achtergronden, aspiraties, levensomstandigheden en socialisaties (Levy, 1991).

Studenten zijn niet langer de enige sterke actoren in de civiele maatschappij. In de huidige democratieën zijn ze misschien wel politiek actief, maar niet op dezelfde manier als 'vroeger' (Levy, 1991). Qua inhoud en kwantiteit zijn er grote veranderingen geweest binnen de politieke cultuur onder studenten in Latijns Amerika. Zo geeft Levy (1991) ook aan dat huidig studentenactivisme zich vooral bekommert om zelfbescherming. Thema's als openbaar vervoer of verhoogde cafetaria prijzen zouden hierbij prioriteit kennen over grotere maatschappelijke kwesties (Levy, 1991). Daarnaast werken veel studenten (*parttime*) naast hun studie en beschouwen ze activisme als een overbodige luxe (Levy, 1991). Ze hebben volgens Levy (1991)

inhoudelijk ingeboet en dit illustreert een breuk met het studentenactivisme van het verleden.

In de volgende etnografische hoofdstukken over Nicaragua en Guatemala bespreken we uitvoerig op welke manier de huidige generatie studenten zich nog identificeert met de linkse postrevolutionaire politieke partijen van het land. Vertaalt dit zich ook naar politiek activisme of is het linkse sentiment onder de huidige studentengeneratie, zoals Levy (1991) beweert, inderdaad afgenomen? Deze hoofdstukken leveren bovendien variabelen op die deze eventuele transformatie van studentenactivisme en politieke identificatie kunnen verklaren.

Hoofdstuk 4 - Politieke Identiteit en Activisme van Studenten in León, Nicaragua

Ik hoef niet lang te zoeken naar de universiteit in het centrum van León. “Vanaf het *parque central* twee blokken naar het oosten en een blok naar links, je kunt het niet missen!”, vertelt de vriendelijke man op de hoek van de straat die gebruikte schoolboeken verkoopt. Naarmate ik dichterbij het hoofdgebouw van de universiteit kom valt mijn oog op een gigantische muurschildering over een demonstratie van de Leonese studenten op 23 juli 1959 tegen de dictatuur van Somoza. Deze opstand werd met harde hand door de *Guardia Nacional*, de militairen van Somoza, neergeslagen met als resultaat vier doden en drieënveertig gewonden. Ik loop langs de plek waar de vier studenten geëxecuteerd werden en waar nu een groot monument met portretten van het viertal staat. Deze studenten zijn de geschiedenis ingegaan als ware helden - *los mártires del 23 de Julio 1959*- en staan symbool voor alle studenten die hun leven hebben verloren tijdens de revolutie. Een blok verder sta ik voor een enorm wit koloniaal gebouw, de openbare universiteit van León, *la Universidad Nacional Autónoma de Nicaragua* (UNAN). Inderdaad, zoals de verkoper al zei; die kan je moeilijk over het hoofd zien. – **Fragment uit dagboek, L.v.S.**

4.1. Politieke identiteit van UNAN-León studenten

In deze paragraaf bespreken we de politieke identiteit van de studenten op de UNAN-León. Ten eerste zullen we de linkse oriëntatie van veel studenten op de UNAN bespreken en verklaren. Vervolgens zullen we een typologie van studenten maken op basis van hun politieke oriëntatie en identificatie met het FSLN. Tenslotte zullen we de grote aanhang onder studenten voor het FSLN nader bespreken.

4.1.1 UNAN-León

León is een middelgrote stad aan de Stille Oceaan en ligt ongeveer tachtig kilometer van de hoofdstad Managua. In de stad wonen ongeveer 175.000 inwoners. Traditioneel gezien is de stad een belangrijk commercieel en industrieel centrum voor Nicaragua. Bovendien wordt León gezien als het intellectuele centrum van de natie, waar de eerste universiteit in Centraal Amerika in 1813 opgericht werd. Nicaragua telt tegenwoordig

vier openbare universiteiten waarvan de UNAN-León er een is.²³ Op de UNAN studeren ongeveer 20.000 studenten die verdeeld zijn over zeven faculteiten.²⁴ Om toegelaten te worden tot de universiteit dienen de leerlingen eerst een toelatingsexamen te maken. Leerlingen met de hoogste resultaten worden toegelaten tot de meest populaire studies zoals medicijnen, rechten en economie. Het eerste halfjaar moeten de eerstejaarsstudenten een inleiding volgen, een *semestre de generales* waarna zij vervolgens een keuze maken voor een specifieke opleiding (UNAN, 2013).

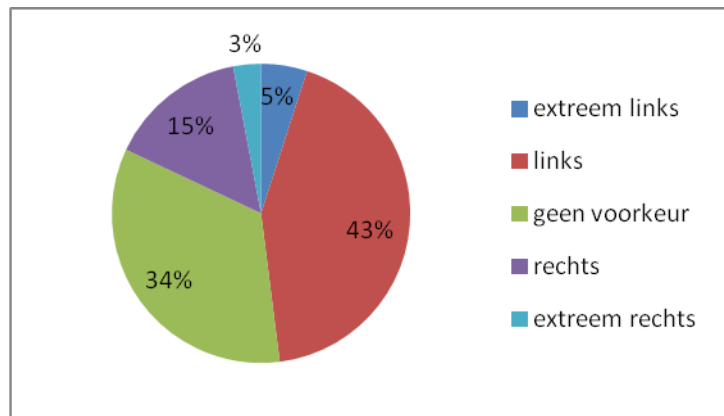
De UNAN-León kent vanuit historisch oogpunt een extreem linkse studentencultuur en heeft, zoals eerder in hoofdstuk twee besproken, een grote rol gespeeld in het ontstaan en verloop van de revolutie tegen de dictatuur van Somoza. Deze relatie met het revolutionaire verleden kan je hedendaags nog duidelijk in León en op de universiteit terugvinden. León is nog steeds het Sandinistische bolwerk, waar sinds 1990 iedere gemeenteraadsverkiezing gewonnen is door het FSLN. Op de muren langs de straten in het centrum zijn de muurschilderingen en graffiti van de voormalige verkiezingen zijn nog altijd prominent aanwezig, waarbij voornamelijk de leuzen pro-FSLN de boventoon voeren. Bovendien is iedere lantaarnpaal in de stad rood-zwart geverfd: de kleuren van het FSLN. De vele muurschilderingen en monumenten over de revolutie - en in het specifiek de rol van studenten hierin- in het centrum van León en in de universiteitsgebouwen laten de Sandinistische sympathieën van de inwoners, studenten en universiteitsdirectie zien.

Vandaag de dag heerst er op de UNAN-León – vierendertig jaar na de revolutie- nog steeds een sterke linkse studentencultuur. Zoals *figuur 2* laat zien identificeert 48 procent van de studentenpopulatie zich met links, 34 procent heeft geen politieke voorkeur en slechts 18 procent van de studenten bestempelt zichzelf als rechts.

---

²³ De openbare universiteiten in Nicaragua zijn de *Universidad Nacional Autónoma de Nicaragua* (UNAN)- in Managua en León, *Universidad Nacional de Ingeniería* (UNI), *Universidad Nacional Agraria* (UNA) en de *Instituto Nacional Tecnológico* (INATEC)

²⁴ Faculteit der Medische wetenschappen, faculteit der Pedagogische en Geesteswetenschappen, faculteit der Tandheelkunde, faculteit der Rechtsgeleerdheid en Sociale Wetenschappen, faculteit der Natuurkunde en Technologie, faculteit der Economische Wetenschappen en Toerisme en tenslotte faculteit der Chemische Wetenschappen.

Figuur 2. Politieke voorkeur van studenten aan de UNAN-León

Bron: Enquête afgenomen door L.v.S.

Bovendien gaven vrijwel alle studenten in de interviews aan dat op de UNAN-León vooral linkse studenten studeren. Zo vertelt Geraldo Pérez, *presidente* van de studentenvereniging Economie:

Ik denk dat het merendeel van de studenten een linkse politieke voorkeur heeft. Ik ken zelf eigenlijk nauwelijks rechtse studenten; in de studentenverenigingen zitten ook alleen maar linkse studenten. De UNAN is altijd een linkse universiteit geweest zowel voor, tijdens en na de revolutie. Dit komt denk ik doordat de meeste studenten zich meer identificeren met de revolutionaire waarden van het FSLN dan de rechtse van de PLC.²⁵

Een andere verklaring voor de sterke linkse studentencultuur, is dat de UNAN-León een openbare universiteit is. Het verschil tussen jongeren die naar privé universiteiten gaan en jongeren die naar openbare universiteiten gaan is een belangrijk onderscheid tussen de jonge studenten in Nicaragua. Ouders die zich meer kunnen veroorloven sturen hun kinderen eerder naar een privé universiteit. Deze trekken namelijk hoger opgeleide leerkrachten aan doordat zij hen een beter salaris kunnen bieden dan de openbare universiteiten. Bovendien zijn privé universiteiten ook een status symbool voor de rijkere bevolkingsgroep; privé universiteiten zijn erg duur en voor de meeste Nicaraguanen is het onbetaalbaar om hun kinderen naar toe te sturen.

Studeren op de UNAN is in tegenstelling tot de vele privé universiteiten in León, buiten het geld voor boeken of kopieerkosten, gratis. Bovendien biedt de UNAN studenten uit de armste milieus de mogelijkheid om te studeren door hen een beurs aan te bieden. Hierdoor is studeren nu niet meer alleen voor de elite en de middenklasse

²⁵ Interview met Geraldo Pérez, 26 februari 2013

mogelijk is zoals onder het bewind van Somoza (Guerrero, 2009). De UNAN stelt twee soorten beurzen beschikbaar voor studenten: interne en externe beurzen. De interne beurs is bedoeld voor de allerarmste studenten. Zij ontvangen de beurs in de vorm van onderdak op de campus, drie maaltijden per dag en een klein bedrag voor studieonkosten. De externe beurs bestaat uit een geldelijk bedrag, 800 *Córdoba*²⁶ per maand. Deze beurs is bedoeld voor studenten die niet in León wonen en dagelijks op en neer moeten reizen met het openbaar vervoer. In tegenstelling tot de privé universiteiten waar vooral veel studenten uit de rijkere bevolkingsgroepen studeren, komen de jongeren die aan de UNAN-León studeren meestal uit de midden of armere bevolkingsgroepen van het land. Het FSLN krijgt juist vooral veel steun vanuit de arbeidersklasse en de boerenbevolking wat de sterke linkse studentencultuur op de UNAN-León ook gedeeltelijk verklaart.

4.1.2. Politieke voorkeur van studenten

Op basis van de enquêtes, interviews en informele gesprekken die zijn gehouden tijdens het veldwerk, kunnen we een indeling maken van de manier waarop studenten van de UNAN-León zich identificeren met het FSLN. Ten eerste is er een groep van *a- politieke studenten*; zij houden zich afzijdig van alle politieke partijen en stemmen niet tijdens de verkiezingen. A-politieke studenten vertegenwoordigen een grote groep onder de UNAN-León studenten. Uit de enquête is gebleken dat 34 procent van de studenten die de enquête heeft ingevuld, zich niet identificeert met een politieke partij en bijna 30 procent niet gestemd heeft tijdens de verkiezingen in 2011. Een voorbeeld hiervan is Katharina Zavala, laatstejaarsstudente:

Ik heb geen vertrouwen in de politieke partijen in ons land. Ze beloven van alles, maar maken het nooit waar. Waarom zou je stemmen als alle partijen – zowel rechts als links – niets doen voor hun eigen land?²⁷

Ten tweede zijn een groot aantal studenten *ideologische aanhangers*; studenten die zich identificeren met bepaalde waarden en idealen van het FSLN en op deze partij stemmen tijdens de verkiezingen. Deze groep studenten komt dikwijls uit een Sandinistische familie en identificeert zich vaak met de partij omdat hun ouders dit ook doen. Hierbij

---

²⁶ Dit staat gelijk aan ongeveer 25 euro.

²⁷ Interview met Katharina Zavala, 3 april 2013

wordt politieke oriëntatie van generatie naar generatie overgedragen en is er sprake van politieke socialisatie. Dit is in lijn met de bevindingen van Van Houwelingen, de Hart & den Ridder (2010) in opdracht van het Sociaal Cultureel Planbureau. Zij ondervonden dat ouders dikwijls hun politieke voorkeur en stemgedrag overdragen op hun kinderen. Uit het onderzoek kwam naar voren dat vooral in gezinnen waar thuis veel over de politiek gesproken wordt de invloed van ouders op de politieke voorkeur van kinderen het grootst blijkt te zijn (Van Houwelingen, de Hart & den Ridder, 2010). Van een generatiestrijd, zoals beschreven door Feuer (1969) en Scott (1968), lijkt in dit geval geen sprake te zijn. Een voorbeeld van een *ideologische aanhanger* is student Herson Campos:

Mijn vader is lid van het FSLN en heeft meegevochten in de *lucha* – strijd – tegen Somoza. Hij heeft me altijd verteld over de waarden van het FSLN, maar ik ben het niet altijd met hem eens. [...] Toch stem ik als het er op aan komt altijd op *el frente* (FSLN).²⁸

Tenslotte is er een kleine groep studenten die (*actief*) lid is van het *FSLN Juventud*, de jeugdbeweging van het FSLN. Deze studenten zetten zich in voor de partij, bijvoorbeeld als coördinatoren van een wijk in de stad. Ook helpen zij de partij met het organiseren van politieke bijeenkomsten en activiteiten. Over studenten die lid zijn van de jeugdbeweging van het FSLN zullen we later in dit hoofdstuk nog uitgebreider ingaan. Een voorbeeld van een *actief lid* is Freddy García, hij is buiten student ook coördinator van de *FSLN Juventud*:

In alles wat ik doe speelt het [FSLN – L.v.S.] een rol, en zij blijft de hele dag in mijn achterhoofd. Iedere dag zet ik me weer 100% in voor mijn partij, ik ben er de hele dag mee bezig, ook tijdens mijn privé leven.²⁹

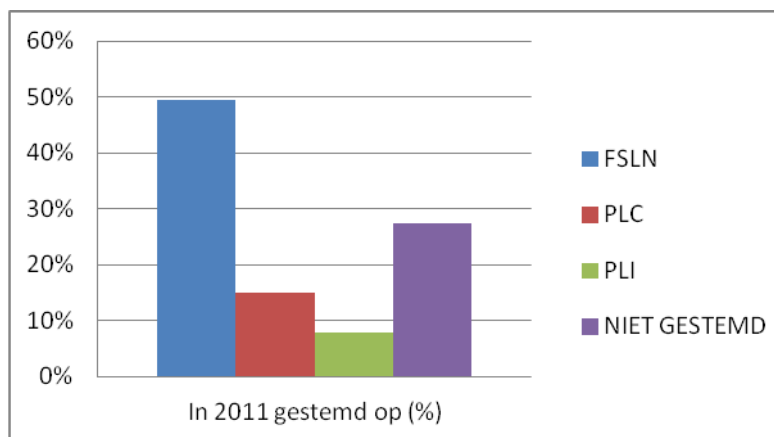
4.1.3. Motivatie voor FSLN steun

Het overgrote deel van de studenten identificeert zich, in meer of mindere mate, met de heersende partij het FSLN. Zoals *figuur 3* laat zien hebben bijna de helft van de respondenten in de afgelopen verkiezingen op het FSLN gestemd in vergelijking met minder dan 15 procent op de rechtse partij de PLC en minder dan 10 procent op de rechtse partij de PLI.

²⁸ Interview met Herson Campos, 22 maart 2013

²⁹ Interview met Freddy García, 12 maart 2013

Figuur 3. Op welke partij hebben de studenten van de UNAN-León gestemd in de verkiezingen van 2011.

Bron: Enquête afgenomen door L.v.S.

Studenten stemmen niet puur om ideologische redenen op het FSLN, maar ook omdat dit voor hen als studenten beter uitkomt. Een deel van de studenten heeft geen specifieke politieke voorkeur en identificeert zich niet met de waarden van het FSLN, maar heeft wel op deze partij gestemd tijdens de afgelopen verkiezingen in 2011. Zij vinden dat het FSLN de enige partij is die zich inzet voor de studenten, hen tegemoet komt met beurzen en het onderwijs goedkoop houdt. Eerstejaars student Martin González vertelt:

Op dit moment stem ik FSLN, want zij steunen mij als student maar zodra ik afgestudeerd ben ga ik op de PLC stemmen, want zij stimuleren de economie.³⁰

Voor veel studenten is de revolutie nog steeds van grote invloed op hun huidige politieke voorkeur. Studenten kijken naar de revolutie als het meest prominente deel van de nationale geschiedenis. Veel studenten stemmen op het FSLN omdat hun ouders of andere directe familieleden hebben meegevochten. Studenten geven vaak aan zeer trots te zijn uit een Sandinistische familie te komen die een bijdrage heeft kunnen leveren tijdens de revolutie. Zo vertelt studente Miranda Ortiz:

In mijn familie is iedereen links en mijn vader en ooms hebben zelf meegevochten in de revolutie. Al vanaf kleins af aan vertelden zij mij over de revolutie en over de tijd van Somoza. Zij hebben hun idealen aan mij

³⁰ Informeel gesprek met Martin González, 9 februari 2013

overgedragen. Ik ben hen dankbaar, zonder hen zouden wij nu niet vrij zijn.³¹

Politieke oriëntatie lijkt in dit geval overdraagbaar van generatie op generatie. Veel studenten stellen dat niet de hedendaagse studentengeneratie, maar de studenten van veertig jaar geleden de veranderingen in het land hebben gemaakt. Hedendaagse studenten zien zichzelf dan ook niet als *agents of change* en streven nauwelijks naar (politieke) verandering. Eerder kijken zij met grote trots en respect terug op de studentengeneratie tijdens de revolutie en beseffen dat zij nooit in hun voetsporen zouden kunnen treden. Zij volgen juist hun voorouders in hun pad in plaats van dit pad te willen veranderen. Oswan Salgado, *Presidente* van CUUN vertelt in een interview:

Zonder de bijdrage van de studenten [in de revolutie] zouden wij niet de vrijheid hebben die we nu ervaren. Daarom vieren we bijvoorbeeld ook de *dia de los estudiantes* waarbij we alle studenten eren die hun leven hebben gegeven voor een betere toekomst voor ons allemaal.³²

4.2. Visie van studenten op het FSLN en hun beleid

Hoe kan Ortega nou een dictator zijn? Hij heeft de verkiezingen eerlijk gewonnen. Zolang als het volk het wil zal hij president blijven. Ja, misschien nog wel tien of twintig jaar tot zijn dood. [...] Waarom moeten jullie er altijd meteen een stempel van dictator op plakken? Somoza dát was een dictator!³³

Hedendaagse studenten van de UNAN-León zijn tweede of derde generatie na de overwinning van de Sandinisten en hebben dus zelf geen herinneringen aan de revolutie. Zij hebben wel allemaal directe familieleden, zoals vaders, ooms en opa's, die hebben meegevochten in de revolutie. Tijdens hun jeugd hebben ze van hen veel verhalen gehoord over de verschrikkingen tijdens de dictatuur van Somoza, de gruwelijkheden die de *Guardia Nacional* pleegde tegenover het volk en de dappere strijd van de Sandinisten. Van kleins af aan hebben zij geleerd dat ze dankzij de strijd van het gewone volk nu in een vreedzaam en democratisch land leven. Studenten zijn dan ook erg trots op hun ouders en grootouders in wat zij bereikt hebben. Meer dan de helft van de studenten die de enquête heeft ingevuld geeft dan ook aan dat de revolutie en de

---

³¹ Interview met Miranda Ortiz, 2 april 2013

³² Informeel gesprek met Oswan Salgado, 12 februari 2013

³³ Interview met Geraldo Pérez, *presidente* van de AECE (studentenvereniging van de faculteit economie), 26 februari 2013

overwinning van het FSLN nu nog steeds van invloed is op hun huidige politieke voorkeur en stemgedrag.

In deze paragraaf gaan we dieper in op de vraag waarom veel studenten in León zich identificeren met het FSLN. Verder bespreken we wat voor veranderingen studenten zien binnen de partij en tenslotte wordt ook de mening van studenten gegeven die tegen het FSLN en de overheid zijn.

4.2.1. Identificatie met het FSLN

Studenten identificeren zich met het FSLN om diverse redenen. Twee hiervan; de historische rol van de universiteit in de revolutie en de linkse oriëntatie van het merendeel van de studenten op de UNAN-León, zijn al eerder besproken. In Nicaragua is er in principe maar een grote linkse partij, het FSLN, in tegenstelling tot twee grotere rechtse partijen, de PLI en PLC. Linkse studenten hebben dus in principe maar een partij om op te stemmen tijdens de verkiezingen. Studenten die zich niet identificeren met de waarden van het FSLN stemmen dikwijls alsnog op deze partij omdat dit de enige partij is die zich inzet voor het belang van de studenten; zij ondersteunen bijvoorbeeld het *seis por ciento* – zes procent van het budget van de overheid die aan de openbare universiteiten wordt toegekend. Hiervan worden onder andere de beurzen en de professoren betaald. Het zes procent zorgt ervoor dat het onderwijs openbaar en goedkoop blijft (El Pueblo Presidente, 2013). De rechtse partijen willen dit percentage verlagen tot maximaal 4 procent wat zou betekenen dat de meeste studenten op de UNAN-León niet meer zouden kunnen studeren omdat zij het zich niet kunnen veroorloven meer te betalen voor hun studie.

Toch is er ook een grote groep die zich daadwerkelijk identificeert met de waarden van het FSLN en daarom ook op de partij stemt. Zij identificeren zich met de belangrijkste idealen van de partij zoals socialisme en solidariteit. Volgens hen is het FSLN de enige partij die de armere bevolking niet links laat liggen en sociale projecten opzet om hen te helpen. Linkse studenten geven aan dit het belangrijkste punt van het FSLN te vinden: de steun voor de minderbedeelden in de samenleving. Hieronder vertelt studente Isabella Fernández waarom zij zich identificeert met het FSLN:

Voor mij is het belangrijk dat een partij voor het volk klaar staat, en niet alleen voor mensen met geld maar ook voor de arme mensen. De Sandinistas staan voor en samen met *el pueblo*– het volk.³⁴

4.2.2. Veranderingen en kritiek op het FSLN

In de literatuur en nieuwsberichten over de Sandinisten wordt vaak verwezen naar het feit dat het FSLN een ommezwaai heeft gemaakt waardoor de partij nog nauwelijks overeenkomsten vertoond met het Sandinisme van de revolutie (Inter-American Security Watch, 2011). Zij spreken van een verschuiving van het *Sandinismo* naar het *Danielismo* of *Ortega-ismo*.³⁵ Studenten zelf geven een gemengd beeld over dit vraagstuk. Enerzijds heb je een groep studenten die als enige verandering de hervorming van het FSLN als militaire guerrillapartij naar een democratische politieke partij zien. Deze studenten zijn vaak ideologische aanhangers of leden van het FSLN (*Juventud*). Zij stellen dat de partij nog steeds dezelfde revolutionaire idealen heeft en uitvoert als tijdens de revolutie. Verder zijn zij het niet eens met de kritiek vanuit de internationale gemeenschap dat Ortega streeft een dictatuur op te zetten in het land. Een van hen is Jonathan Reyes, coördinator van de *Juventud Sandinista León*:

De kritieken kloppen niet. Ortega wordt in de pers afgeschilderd als een tiran, terwijl mensen vergeten dat hij juist degene was die ons land heeft bevrijd. Zo gaat dat altijd in de pers en in de politiek; iemand zwart maken zodat ze er zelf beter door lijken. Zij [de internationale gemeenschap-L.v.S] wil een rechtse overheid om hun eigen positie te verbeteren. Ze weigeren in te zien dat het volk Ortega wil, en niemand anders.³⁶

Rechtse en a-politieke studenten laten een heel ander beeld zien. Zij stellen dat het FSLN nu wellicht nog wel dezelfde idealen op papier heeft maar dat de partij in de praktijk een heel ander beleid uitvoert. Uit de enquête is naar voren gekomen dat veertig procent van de respondenten vindt dat het FSLN tegenwoordig niet meer dezelfde waarden en idealen nastreeft als tijdens de revolutie.³⁷ Rechtse studenten, zoals Katharina Zavala,

---

³⁴ Interview met Isabella Fernández, 16 maart 2013

³⁵ Om slechts een paar voorbeelden te geven van krantenberichten:
<http://www.elnuevodiario.com.ni/blogs/articulo/523-danielismo-fsln>
http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/11/04/the_rise_of_ortega_ismo
<http://interamericansecuritywatch.com/the-rise-of-ortega-ismo/>

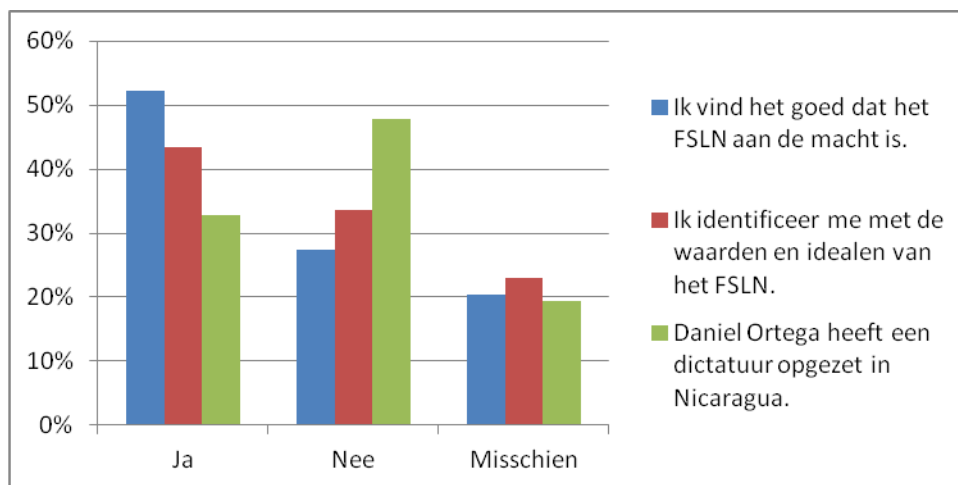
³⁶ Interview met Jonathan Reyes, 25 maart 2013

³⁷ Op de stelling 'De Sandinistische overheid heeft nog steeds dezelfde idealen als tijdens de revolutie' vulden 37 procent *ja* in, 40 procent *nee* en 23 procent *misschien* in.

begrijpen niet dat de rest van het volk niet inziet dat Ortega eigenlijk hetzelfde is geworden als Somoza:

Het probleem wat de Sandinisten hadden met Somoza was onder andere dat hij zoveel privé land bezat. Er zouden volgens hen 'landhervormingen' moeten komen. Ortega bezit nu meer privé land dan Somoza ooit heeft gehad.³⁸

Over het algemeen hebben de studenten van de UNAN-León weinig tot geen kritiek op het beleid van het FSLN. Zoals *figuur 4* laat zien vindt meer dan de helft van de studenten die de enquête in heeft gevuld het goed dat het FSLN aan de macht is. Bovendien identificeert meer dan veertig procent van de respondenten zich met de waarden en idealen van de partij. Ook vindt bijna de helft van de respondenten dat Ortega geen dictator is, maar nog steeds dezelfde revolutionaire leider is als in de jaren tachtig.

Figuur 4. Wat vinden studenten van het FSLN en Daniel Ortega?

Bron: Enquête afgenomen door L.v.S.

De enige groep studenten die zich kritisch uitlaat over de partij zijn de a-politieke studenten en de kleine groep rechtse studenten op de universiteit. Zij stellen dat de herstelde band met de Christelijke kerk, een machtig en invloedrijk instituut in Nicaragua, puur als een strategische keuze beschouwd dient te worden. De *slogan* van het FSLN '*Nicaragua: Cristiana, Socialista, Solidaria!*' is volgens deze groep slechts een methode om stemmen te vergaren van de bevolking waarvan immers bijna 90 procent het Rooms Katholieke geloof aanhangt. Andere kritieken van deze studenten richten zich

³⁸ Informeel gesprek met Katharina Zavala, 2 april 2013

op de sociale projecten van het FSLN voor de armste bevolking in Nicaragua. Volgens rechtse student Enrique Santos 'koopt' het FSLN stemmen:

Ze [het FSLN] geven – heel toevallig net voor de verkiezingen – een koe en wat kippen aan een boer zodat hij zijn gezin kan onderhouden. De boer heeft alleen niet de middelen of geld om de dieren te voeden en te onderhouden dus wat gebeurt er? Hij zal de koe en kippen moeten slachten. De boer stemt wel op Ortega maar zit vier maanden later weer in hetzelfde schuitje, *ya* – begrijp je? Het FSLN wil zogenaamd de arme mensen helpen maar helpen alleen zichzelf!³⁹

De meeste kritieken op het FSLN betreffen echter Daniel Ortega persoonlijk. Deze kritieken gaan vooral over dat Ortega in 2010 de grondwet veranderde om zich weer verkiesbaar te kunnen stellen tijdens de verkiezingen in 2011. Zij vrezen dat Ortega nu in de voetsporen zal treden van de onlangs gestorven Hugo Chávez, de Venezolaanse president, die tot zijn dood president is gebleven. Andere studenten gaven aan dat zij de verkiezingen in 2007 niet legitiem vonden omdat Daniel Ortega slechts met 38 procent de verkiezingen won. Volgens hen toont dit aan dat de meerderheid van de bevolking niet wilde dat de partij aan de macht zou komen:

Vroeger had je de verkiezingen pas gewonnen als je 45 procent van de stemmen had gekregen. Door de smerige streek [*El Pacto*- L.v.S.] van Ortega en Alemán werd dit percentage verlaagd naar 35 procent. Dat is toch niet te geloven?! Als je wint met zo' n laag percentage betekent dat toch niet dat het volk je als president wil?⁴⁰

Een aantal linkse studenten delen de mening over het resultaat van de presidentiële verkiezing in 2007 maar vinden dat de presidentiële verkiezing in 2011, waarin het FSLN won met 62 procent, aantoont dat de meerderheid van het land nu tevreden is met het beleid van Ortega. De linkse studenten stellen dat zolang Ortega door de meerderheid van het volk gekozen wordt zij het er mee eens zijn dat hij president blijft, zelfs als dit betekend dat hij nog tien jaar aan de macht blijft.

---

³⁹ Interview met Enrique Santos, 9 april 2013

⁴⁰ Informeel gesprek met Katharina Zavala, 2 april 2013

4.3. Politiek en maatschappelijk activisme van UNAN-León studenten

“Je moet nu komen! We vertrekken over een kwartier!”, sms’t Jesús me om half vijf in de middag. Ook het nieuws was bij mij al doorgedrongen, Hugo Chávez, de president van Venezuela en bondgenoot van Ortega, is op 58 jarige leeftijd overleden aan de gevolgen van kanker. Nadat ik aankom bij *la Casa de la Juventud* staat iedereen al in een wit shirt met het roze logo van het FSLN te wachten. Jesús Cedeño, hoofd van de Juventud Sandinista León, kijkt me serieus aan: “Ik dacht dat je dit niet zou willen missen voor je onderzoek”, zegt hij zachtjes. Hij maakt een verdrietige indruk. Alle coördinatoren en andere leden van de Juventud, die voor een groot deel uit studenten van de UNAN-León bestaan, stappen in een grote gele bus - een chickenbus. We vertrekken richting de hoofdstad Managua met als eindbestemming *la plaza de la revolución* of het plein van de revolutie. Na een rit van anderhalf uur komen we aan op het plein, wat vol staat met mensen, allen gekleed in het witte shirt van het FSLN. Wij sluiten ons aan en vinden een plekje aan de zijkant van het plein. Er hangt een grimmige en verdrietige sfeer in de menigte. Om me heen zie ik mensen huilen en steun zoeken bij elkaar. Nooit had ik gedacht dat de dood van een president van een ander land zo veel invloed zou kunnen hebben in Nicaragua. Nog weken na zijn dood werden door het FSLN, de *Juventud* en de studentenbeweging van de universiteit bijeenkomsten georganiseerd om Chavéz te herdenken. – **Fragment uit dagboek L.v.S.**

In deze paragraaf bespreken we verschillende vormen van politiek -en maatschappelijke activisme van de UNAN-León studenten. Ten eerste gaan we dieper in op de *Juventud Sandinista León*, de jeugdbeweging van het FSLN. Een groot deel van de *Juventud* zijn jongeren die eveneens studeren aan de universiteit van León. In het tweede gedeelte focussen we ons meer op de universiteitspolitiek, in het specifiek op de studentenbeweging het *Centro Universitario de la Universidad Nacional* (CUUN). Hierin zullen we een nadruk leggen op de structuur, (politieke) visie en activiteiten van de studentenbeweging.

4.3.1. Juventud Sandinista León

Voor 1979 waren we bezig een strijd met wapens te winnen, dat was het makkelijkste gedeelte. Nu zijn we bezig met de tweede fase van de revolutie;

namelijk de gedachten van anderen proberen te overtuigen. Dat is een veel moeilijker strijd.⁴¹

In de nationale politiek proberen de politieke partijen in Nicaragua jongeren meer te betrekken in de lokale politiek. Het FSLN richt zich op veel jongeren van middelbare scholen en universiteiten om meer invloed en steun te krijgen van deze jongere generaties. De jeugd speelt een belangrijke functie in het bewerkstelligen van de rol van het FSLN in de toekomst, en daarom kan de grote aandacht van de partij voor de jongeren als een strategische keuze gezien worden. Tijdens het veldwerk speelde als snel het *Juventud Sandinista León* een grote rol in ons onderzoek. Een groot deel van de leden van deze jeugdbeweging van het FSLN zijn studenten die aan de universiteit van León studeren. Zij vallen onder de categorie *actieve leden*, zoals we die eerder in dit hoofdstuk geïdentificeerd hebben.

Studenten die lid zijn van de *Juventud* zijn verder nog in te delen op basis van hun activisme voor de partij. Enerzijds zijn er studenten die vooral naar (politieke en sociale) bijeenkomsten en activiteiten van de *Juventud* gaan. Hiervoor hebben zij uiteenlopende redenen. Studenten die lid zijn van de jeugdbeweging gaven aan dat zij naar de bijeenkomsten gaan omdat zij meer willen leren over de partij, omdat hun ouders lid zijn, omdat zij geloven in de partij en omdat zij het gewoon heel gezellig vinden om naar de bijeenkomsten en activiteiten te gaan. Maria López werd lid van de *Juventud Sandinista León* om mensen te leren kennen die dezelfde politieke gedachtegang hebben als haar:

Ik ga ongeveer twee keer per week naar de bijeenkomsten van de *Juventud*. Toen ik ging studeren kwam ik hier wonen maar kende helemaal niemand. In mijn geboorteplaats was ik ook al lid, maar daar deed ik er niet zoveel mee. Ik vond het een goede manier om mensen te leren kennen die het zelfde denken als ik.⁴²

Anderzijds heb je studenten die de bijeenkomsten, activiteiten en sociale projecten mee helpen te organiseren. Zo zijn er studenten die rol van coördinator voor een *barrio* – wijk – op zich hebben genomen. Zij vertegenwoordigen inwoners van een bepaalde wijk in de stad, organiseren wijkbijeenkomsten, sociale en culturele projecten en activiteiten.

---

⁴¹ Interview met Jonathan Reyes, coördinator van de *Juventud Sandinista León*, 25 maart 2013

⁴² Interview met Maria López, 16 maart 2013

Jonathan Reyes is een van hen, hij is coördinator van een wijk in het centrum en student aan de UNAN-León:

Onze voornaamste taak is praten met mensen op de straat en erachter komen hoe wij hen kunnen helpen. Zo hebben we afgelopen week een bijeenkomst georganiseerd in de wijk om mensen meer bewust te maken voor het milieu en ze bij te brengen dat ze niet zomaar afval op straat moeten gooien. [...] Wij richten ons echt niet alleen maar op de politiek, maar organiseren ook sociale, culturele en sportieve activiteiten.⁴³

De structuur van de *Juventud* kan je vergelijken met een micro-overheid. Aan het hoofd van de jeugdbeweging heb je hoofdcoördinator Jesús Cedeño. Hij legt verantwoording af aan de lokale partij het FSLN-León. Deze doet dat op zijn beurt weer aan de nationale partij. De *Juventud* bestaat verder uit vijftien coördinatoren, die elk een bepaalde wijk van León vertegenwoordigen. Zij worden ondersteund door een hulpteam van gemiddeld vier personen. Deze groep organiseert in principe alle activiteiten, demonstraties en bijeenkomsten van de *Juventud Sandinista*.

Buiten politiek activisme speelt maatschappelijk activisme ook een grote rol bij studenten die lid zijn van de *Juventud*. Studenten die actief lid zijn van het FSLN, zijn in hun sociale leven ook dagelijks bezig met de politiek. Zo praten zij veel met familie en vrienden in informele setting over actuele politieke gebeurtenissen en bijvoorbeeld waarom zij het FSLN steunen. Studenten die actief lid zijn van de *Juventud Sandinista* komen vrijwel altijd uit een Sandinistische familie en zijn opgegroeid met de idealen en waarden van het FSLN. Hierbij wordt politieke overtuiging doorgegeven van generatie op generatie: je wordt geboren als FSLN aanhanger. Zij komen uit een FSLN familie én hebben vrijwel alleen maar FSLN leden als vrienden. Hierdoor is het lastig om het politieke en sociale leven te scheiden van elkaar en lopen beiden in elkaar over. Hoofdcoördinator Jesús Cedeño vertelt:

Ik heb zelf geen familie of vrienden die tegen *el frente* zijn. Ik kom uit een zeer Sandinistische familie. Van jongs af aan hebben zij mij de idealen van de partij geleerd. [...] Ik zou ook geen vrienden kunnen zijn met iemand die PLC stemt. Wij denken gewoon te verschillend over belangrijke zaken in het leven.⁴⁴

---

⁴³ Interview met Jonathan Reyes, 25 maart 2013

⁴⁴ Interview met Jesús Cedeño, 22 februari 2013

4.3.2. Centro Universitario de la Universidad Nacional

*Vivan los estudiantes! Viva el CUUN-UNAN LEÓN! Vanguardia estudiantil en Nicaragua!*⁴⁵

Binnen de UNAN zijn er diverse mogelijkheden om actief te zijn binnen de universiteitspolitiek; zo bestaat er een duidelijke - democratische doch hiërarchische - structuur in de studentenbewegingen. Als hoogste orgaan van de studentenbewegingen heb je de *Centro Universitario de la Universidad Nacional* (CUUN), waarvan zowel de *presidente* en *vicepresidente* door alle studenten gekozen worden voor een termijn van drie jaar. Zij stellen een *equipo de trabajo* - team - samen die hen helpt met het regelen en uitvoeren van de activiteiten en bijeenkomsten. Vervolgens heeft elke faculteit een eigen studentenvereniging die ook bestaan uit een *presidente* en *vicepresidente*; zij worden gekozen door alle studenten van hun faculteit.⁴⁶ Ook zij stellen een *equipo de trabajo* samen die hen ondersteunt in hun taken. Ten slotte kiezen studenten van een specifieke opleiding voor een *presidente* en een *vicepresidente* die hen direct vertegenwoordigen. Alle schakels zijn met elkaar verbonden en komen uiteindelijk weer samen bij CUUN.

CUUN zet zich in om de rechten van studenten aan de UNAN te verzekeren en heeft een grote invloed op het beleid van de UNAN. Studenten komen bij CUUN om verschillende zaken te regelen of hulp te vragen met betrekking tot beurzen, problemen en om deel te nemen aan de culturele en sociale activiteiten die CUUN organiseert.

CUUN is in 1914 opgericht als studentenbeweging die streed voor de autonomie van de universiteit en de rechten van de studenten. Traditioneel gezien was het altijd al een linkse beweging maar tot aan de revolutie hielden zij zich afzijdig als politieke genootschap (Guerrero, 2009). Tijdens de revolutie veranderde hun rol en vochten ze actief mee met de Sandinisten in de strijd tegen Somoza. Ook tijdens de regeerperiode van het FSLN tot 1990 was de scheidslijn tussen CUUN en het FSLN erg vaag. Met de tijd zijn zij hun reputatie verloren als studentenbeweging die puur strijd voor de rechten van studenten en niet gebonden is aan de politiek. Sinds enkele jaren probeert CUUN hun a-politieke karakter nieuw leven in te blazen. In acht genomen dat ongeveer tachtig

---

⁴⁵ Toespraak Oswan Salgado, *presidente* van CUUN, tijdens een herdenkingsdienst van de Venezolaanse *presidente* Hugo Chávez, 11 april 2013. Vertaling: Lang leven de studenten! Lang leven de CUUN-UNAN LEÓN! Studenten in Nicaragua in de voorhoede!

⁴⁶ Alle studentenverenigingen op een rij: *AECJS* (Rechten en Sociale Wetenschappen), *AEO* (Tandheelkunde), *AECE* (Economische Wetenschappen), *AECQ* (Chemische Wetenschappen), *AECT* (Natuurkunde en Technologie), *AECEH* (Pedagogische en Geesteswetenschappen) en *AECM* (Medische Wetenschappen)

procent van het bestuur van CUUN zich identificeert met het FSLN is het maar de vraag of dit hen gelukt is. *Presidente* van CUUN, Oswan Salgado licht toe:

Wij zijn altijd links geweest omdat wij in de tijd van Somoza protesteerden tegen de regering en de rechten van de studenten verdedigde en vertegenwoordigde. Dat laatste doen we nog steeds maar we hebben geen officiële politieke visie. Of je nu PLI, PLC of FSLN stemt, onze deur staat voor iedereen open ongeacht politieke kleur.⁴⁷

Al is CUUN officieel niet gebonden aan een politieke partij, de studentenbeweging wordt door de studenten nog steeds in relatie gebracht met het FSLN. Zo vertelden studenten dat de *presidentes* in hun campagne (financieel) geholpen worden door het FSLN. Ook huidige *presidente* van CUUN, Oswan Salgado, is aanhanger van het FSLN maar benadrukt de puur ideologische relatie tussen CUUN en het FSLN:

Wij krijgen geen financiële steun van het FSLN, als je dat soms bedoelt. De band die ik bedoel is puur ideologisch en revolutionair. CUUN heeft natuurlijk een historische band met het FSLN. (...) Het is officieel mogelijk dat er ooit een rechtse president aan het hoofd van CUUN komt te staan, maar dit zie ik in de praktijk niet snel gebeuren. Wij organiseren diverse bijeenkomsten, activiteiten en festiviteiten rondom de revolutie. Dat zou een PLC of PLI *presidente* nooit willen doen. Stel je voor een rechtse *presidente* met de vlag van het FSLN in zijn hand op 17 juli!⁴⁸

Ook veel studenten zien CUUN in de eerste plaats als een organisatie die zich bekommert om sociale en maatschappelijke problemen meer dan als een politieke beweging. CUUN richt zich voornamelijk op het regelen van beurzen en andere tegemoetkomingen voor studenten. Het belangrijkste punt waar het huidige bestuur van CUUN voor heeft gestreden is gratis onderwijs bieden aan alle studenten op de universiteit. Waar voorheen studenten nog moesten betalen voor de toelatingsexamens, is het bestuur er dit jaar voor het eerst in geslaagd om het onderwijs helemaal gratis te maken voor de studenten van de UNAN-León.

Wanneer het aankomt op belangrijke en grote activiteiten - zowel op cultureel, sociaal of politiek vlak - slaagt het CUUN bestuur er altijd in om grote groepen studenten bij elkaar te brengen en te mobiliseren. Zo organiseren zij jaarlijks een ecologische mars

---

⁴⁷ Interview met Oswan Salgado, 27 februari 2013

⁴⁸ Informeel gesprek met Oswan Salgado, 12 maart 2013

waarbij zij aandacht willen vragen voor het milieu⁴⁹. Het bestuur van CUUN organiseert echter ook diverse demonstraties die nauw verband houden met de revolutie en het FSLN. Een voorbeeld hiervan is de *dia de los estudiantes*, waarbij de vier studenten die zijn vermoord in een protest tegen Somoza in 1959 herdacht worden. Ook de nationale Bevrijdingsdag, waarbij gevierd wordt dat het FSLN Somoza en de *Guardia Nacional* heeft verslagen is een jaarlijks terugkomend evenement dat CUUN organiseert. Een groot protest van CUUN is de strijd om het *seis por ciento*. Ieder jaar is dit weer een heikel punt tussen het FSLN en de oppositie, en ieder jaar moeten de studenten weer de straat op om hun recht te verdedigen.

4.3.3. Corruptie en vriendjespolitiek

CUUN wordt door meerdere studenten bekritiseerd en bestempeld als een corrupte instelling. Ook worden ze beschuldigd aan vriendjespolitiek te doen waardoor het voor studenten voordelig is om bevriend te zijn met de bestuursleden van CUUN om bepaalde (financiële) voordelen op te doen. Het gevolg hiervan is dat de reputatie van CUUN een behoorlijke deuk heeft opgelopen. Studenten houden zich ofwel afzijdig van de bestuursleden van CUUN of zijn juist zeer nauw betrokken bij het bestuur. Dit resulteert in een conflicterende opvatting tussen de visie die bestuursleden zelf hebben over CUUN en de manier waarop veel andere studenten tegen CUUN aankijken.

Het bestuur van CUUN speelt een grote rol in de verdeling van de beurzen over de verschillende faculteiten en studenten van de universiteit. Zij zitten in de commissie van de UNAN-León die bepaalt welke studenten recht hebben op een beurs. De vriendjespolitiek van CUUN zorgt voor onvrede en frustratie bij studenten die er niet van kunnen profiteren omdat zij geen connecties hebben binnen het bestuur. Zo ook rechtse studente Katharina Zavala:

Het bestuur van CUUN kan je vergelijken met de overheid; pure corruptie. Mensen die écht een beurs nodig hebben krijgen hem toch niet. De beurzen gaan alleen maar naar de vrienden en kennissen van het bestuur.⁵⁰

Bovendien geven meerdere studenten aan dat er aan de beurzen bepaalde voorwaarden kleven. Zo worden zij verplicht mee te lopen in demonstraties, activiteiten en

---

⁴⁹ Op de voorpagina van deze scriptie staat een foto van de ecologische demonstratie georganiseerd door CUUN. Tijdens deze demonstratie liepen meer dan 20.000 studenten en professoren door de straten van León.

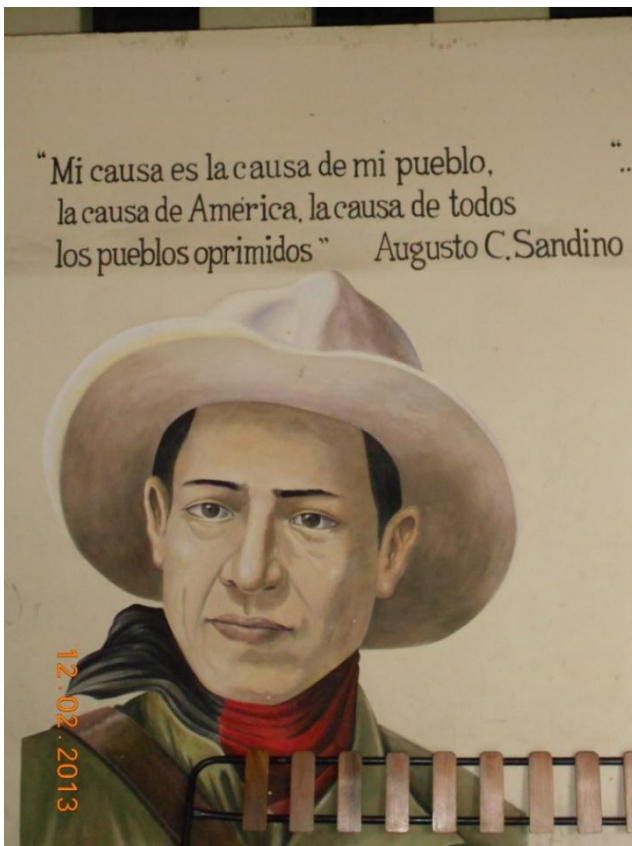
⁵⁰ Informeel gesprek met Katharina Zavala, 19 april 2013

bijeenkomsten die CUUN organiseert. Ook vertelden rechtse studenten dat studenten die het FSLN steunen meer kans maken op een beurs en dat zelfs in het toelatingsgesprek expliciet gevraagd wordt naar de politieke voorkeur van de studenten. Hoewel CUUN beweert neutraliteit na te streven wijst dit op een specifieke band tussen CUUN en het FSLN.

In dit hoofdstuk hebben we laten zien dat er onder de UNAN-León studenten een grote aanhang voor de revolutionaire partij het FSLN bestaat. We hebben verschillende redenen aangedragen waarom studenten zich identificeren met het FSLN en op welke manier dit zich uit in diverse vormen van activisme; van het stemmen op de partij tot actief lid zijn in de jeugdbeweging van het FSLN. In het volgende hoofdstuk zullen wij de politieke identificatie en activisme onder de studenten in Quetzaltenango, Guatemala bespreken. Politieke identificatie en activisme krijgen op een heel andere manier vorm in deze context.

Verzameling van Veldwerk Foto's León, Nicaragua

Muurschilderingen in het centrum van León

Foto boven:

Muurschildering over de demonstratie van de Leonese studenten in 1959 in het centrum van León. De vier studenten die de dood vonden worden de *Martires del 23 de julio 1959*.

Onderschrift: "Voor de vrijheid hebben wij gestreden en vandaag zweren we haar te verdedigen".

Foto onder:

Muurschildering over Generaal Augusto Sandino in het gebouw van de studentenbeweging de *Centro Universitario de la Universidad (CUUN)*.

Bovenschrift: "Mijn kwestie is de zaak van het volk, de zaak van Amerika en de zaak van alle onderdrukte volkeren".

Juventud Sandinista León

Foto boven:

Leden van de *Juventud Sandinista León* tijdens een activiteit voor de Internationale Vrouwendag op 7 maart 2013.

Foto onder:

FSLN aanhangers tijdens de herdenkingsdienst in Managua voor de Venezolaanse president Hugo Chávez.

Centro Universitario de la Universidad Nacional (CUUN)

Studenten van de UNAN-León tijdens een activiteit van CUUN op 17 april waarbij de 'mártires de Veracruz' herdacht worden.

Het gebouw van CUUN met op de zijkant de afbeeldingen van de vier studenten die hun leven verloren tijdens een demonstratie tegen Somoza in 1959.

Vertegenwoordigers van de CUUN tijdens een herdenkingsdienst van Hugo Chávez.

Hoofdstuk 5 - Politieke Identiteit en Activisme van Studenten in Quetzaltenango, Guatemala

Het is warm en druk als ik, zoals iedere ochtend, in de *microbus* stap richting de universiteit. Na een kort en enigszins hobbelig ritje van nog geen twintig minuten roep ik '*parada porfa*' en kan ik uitstappen. Als de *microbus* weggrijd zie ik het terrein van de openbare universiteit *San Carlos* voor me. Nog twee drukke straten oversteken en dan ben ik er. Bij de ingang staan verschillende groepjes jongeren, maar een student springt eruit en roept mijn naam terwijl ik vlug de straat oversteek. Het is Luis, een laatstejaars student. Hij loopt naar me toe en we begroeten elkaar met een knuffel. We lopen samen het universiteitsterrein op en de dag kan weer beginnen. – **Fragment uit dagboek M.v.d.B.**

Quetzaltenango is de tweede stad van Guatemala, door bewoners ook wel liefkozend *Xela* of *Xelajú* genoemd. De stad ligt op ruim 2300 meter hoogte, heeft meer dan 400.000 inwoners en staat bekend als commercieel en industrieel bolwerk. Quetzaltenango is het thuis van veel mogelijkheden tot educatie. De openbare universiteit van Quetzaltenango; *el Centro Universitario de Occidente* (CUNOC) kent acht faculteiten en heeft ruim 13.000 studenten. Vanuit historisch oogpunt kent het CUNOC een revolutionair linkse studentencultuur en heeft een noemenswaardige rol gespeeld in het ontstaan en verloop van de burgeroorlog in Guatemala. Deze turbulente historie is onderdeel van de universiteit en dit zien we terug in de vele muurschilderingen en monumenten op het universiteitsterrein.⁵¹

In deze paragraaf bespreken we het politieke bewustzijn en de politieke identiteit van studenten op het CUNOC. Allereerst zullen we stilstaan bij de invloed van burgeroorlog op politieke identificatie van studenten. Vervolgens zullen we de transformatie van de politieke cultuur onder studenten van het CUNOC analyseren waarbij vooral de politieke desinteresse naar voren komt. In het verlengde hiervan bespreken we het overheersende corruptie discours onder studenten.

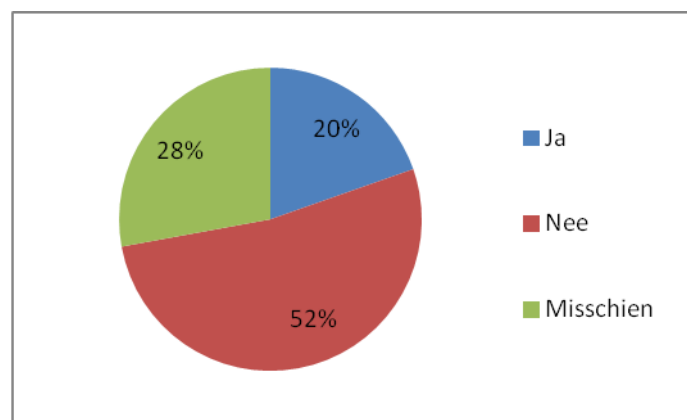
⁵¹ Een aantal hiervan zijn te vinden in hoofdstuk 5.4.

5.1. Politiek bewustzijn en politieke identiteit van CUNOC studenten

Een ding lijkt bij iedereen in het geheugen gegrift met betrekking tot de burgeroorlog: binnen de muren van het CUNOC zijn veel revolutionaire studenten en docenten vermoord. Het is bij de huidige generatie studenten bekend dat het CUNOC een actieve rol heeft gespeeld tijdens de burgeroorlog en dit maakt onherroepelijk deel uit van hun leven als CUNOC student. Het is een stukje historie waar iedereen van op de hoogte lijkt te zijn. Zo vertelt Luis Mendez, laatstejaars student op het CUNOC:

De universiteit heeft een grote rol gespeeld tijdens de burgeroorlog. Er werden hier groepen gevormd die mee streden voor de rechten van de inheemsen. Veel studenten en docenten zijn vermoord in deze periode.⁵²

De mate waarin dit nog een rol speelt in de huidige politieke identiteit van studenten is echter beperkt. Het overgrote deel ziet het niet als een beïnvloedende factor binnen de huidige politieke voorkeur. Dit kwam ook naar voren in de afgenomen enquêtes. Zie *figuur 6* voor een grafische weergave van de resultaten van deze enquêtes.

Figuur 6 – De burgeroorlog beïnvloedt nog steeds mijn politieke voorkeur.

Bron: Enquête afgenomen door M.v.d.B.

Inhoudelijk kunnen studenten niet veel vertellen over de burgeroorlog en opmerkingen hierover blijven erg aan de oppervlakte. Velen raakten zelfs in verlegenheid wanneer er inhoudelijk gevraagd werd naar aspecten van deze periode.⁵³ De reden die studenten geven waarom ze, naar eigen zeggen, niet goed inhoudelijk op de hoogte zijn van deze

⁵² Interview met Luis Mendez, 7 maart 2013

⁵³ Zo wist geen enkele student te vertellen wat de rol van de *Unidad Revolucionaria Nacional Guatemalteca* (URNG) in de burgeroorlog was geweest en het feit dat deze groep groot onderdeel was van de uiteindelijke vredesonderhandelingen ging ook aan (vrijwel) alle respondenten voorbij.

geschiedenis is dat het niet van deze generatie is. Er lijkt een soort generatiebreuk te zijn waardoor dit turbulente verleden, volgens de meeste studenten, vrijwel geen invloed heeft op huidig stemgedrag of politieke identiteit. Zo zegt student Luis Mendez:

Ik was toen nog niet eens geboren! Daarom weet ik niet veel over deze geschiedenis van burgeroorlog te vertellen. [...] Studenten hebben weinig historisch geheugen. Ze vergeten de burgeroorlog.⁵⁴

Grote politieke thema's als democratie of decentralisatie zijn daarnaast voor de meesten compleet vreemde termen.⁵⁵ Studenten vertelden vaak dat ze het democratisch bestel in Guatemala goed vinden functioneren. Sommige studenten gaven vervolgens het argument:

Ja, we leven in een goed functionerende democratie want we kunnen allemaal stemmen toch?!

Deze veelvoorkomende opmerkingen en redeneringen tonen aan dat er binnen de huidige generatie studenten op het CUNOC op dit gebied weinig inzicht in de politieke stand van zaken is. Wanneer oud-studenten⁵⁷ dit problematisch gegeven voorgelegd krijgen zeggen ze vooral dat het educatieprogramma de laatste jaren met betrekking tot politieke thema's tekort schiet. Politiek activisme wordt op het CUNOC niet gestimuleerd, maar eerder de kop ingedrukt.⁵⁸ De universiteit propageert neutraliteit met betrekking tot politieke thema's. Een lid van de URNG vertelt dat een verklaring van het geringe politieke bewustzijn onder huidige generatie studenten ligt bij het feit dat er geen plaats is voor politieke vorming op de universiteit:

---

⁵⁴ Interview met Luis Mendez, 7 maart 2013

⁵⁵ Vanzelfsprekend is er altijd uitleg over deze begrippen gegeven waar nodig, maar ook na zorgvuldige uitleg bleek het merendeel van de studenten er geen duidelijke mening op na te houden.

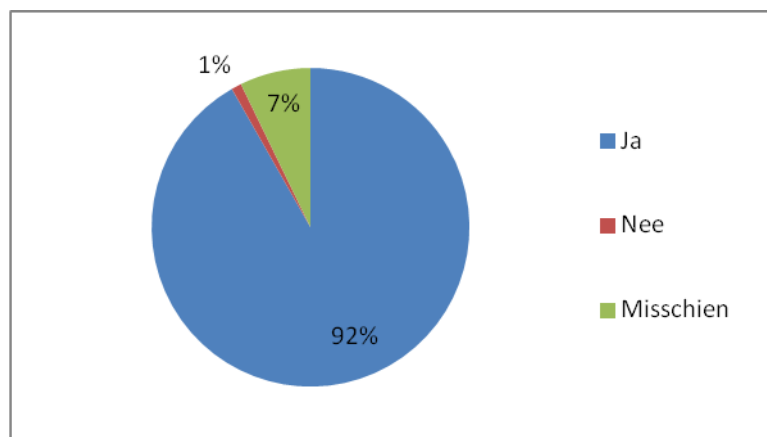
⁵⁶ Interview met José Mejía, 14 maart 2013

⁵⁷ Mensen die ten tijde van de burgeroorlog studerende waren (nu docent op het CUNOC zijn) en naar eigen zeggen in hun studententijd wel goed op de hoogte waren van de politieke thema's en een heldere politieke visie en identiteit hadden.

⁵⁸ We hebben aan een aantal leidinggevende op het CUNOC toestemming moeten vragen om ons onderzoek uit te voeren binnen het CUNOC. Voor ons was het officieel niet mogelijk om vragen te stellen over een specifieke politieke partij aan studenten of docenten op het CUNOC (dus ook niet over de URNG) want dat zou de politieke neutraliteit van de universiteit in het geding brengen.

Er vindt geen politieke vorming plaats op de universiteit. Dat heeft geen prioriteit. Het educatiesysteem vormt je niet zodat de realiteit van het land veranderd kan worden.⁵⁹

Een andere verklaring voor het geringe politieke bewustzijn onder studenten is wellicht dat het CUNOC geen opleidingen kent als ‘politieke wetenschappen’. Volgens Scott (1968) zijn faculteiten binnen de universiteit namelijk ook indicator van de mate van politieke activiteit en identificatie van studenten in Latijns Amerika. Wel is er een ander aspect binnen het thema van politieke ontwikkeling waar (vrijwel) iedere student het over eens is. Participatieve democratie wordt gezien als een goed model en is iets om naar te streven. Vrijwel iedereen die de enquête heeft ingevuld geeft aan dat burgerparticipatie een belangrijk aspect is van een volwaardige democratie. Dit aspect van politiek bewustzijn kwam ook in de enquêtes heel duidelijk naar voren.⁶⁰

Figuur 6 – Ik vind burgerparticipatie een belangrijk component van een goede democratie.

Bron: Enquête afgenomen door M.v.d.B.

Een kritische houding naar de huidige politieke situatie van het land is met betrekking tot ideeën over de consolidatie van democratie en thema's als decentralisatie enigszins vlak. Tegenwoordig is er, buiten het idee dat burgerparticipatie een streven dient te zijn, weinig politieke kennis te bekennen onder studenten. Dit lijkt in tegenstrijd te zijn met de houding van studenten in het verleden op het CUNOC. Zij worden ook door huidige studenten nog steeds beschreven als kritisch en politiek actief. Deze overtuiging staat bij iedere student in het geheugen gegrift. Er lijkt binnen de politieke cultuur van het

⁵⁹ Interview met Fernando Pozo, 21 maart 2013

⁶⁰ Wij zijn van mening dat hier ook een kans op sociaal wenselijke antwoorden bestaat, maar het blijft een noemenswaardige uitkomst met betrekking tot politiek bewustzijn.

CUNOC dan ook een verandering te hebben plaatsgevonden waarbij de huidige generatie studenten veel minder kritisch is dan eerdere generaties. Een duidelijk afgebakende (linkse) politieke identiteit is dan ook niet te bekennen binnen de universiteit.

5.1.1. Linkse crisis

Het is vandaag de dag niet duidelijk wat links is of rechts. Eerst wel, nu niet meer. [...] De tendens hangt wel meer naar rechts.⁶¹

Binnen de politieke cultuur van de universiteit heeft een belangrijke verandering plaatsgevonden. In de jaren van de burgeroorlog en daarvoor was de overgrote meerderheid⁶² binnen het CUNOC links revolutionair terwijl nu vooral politieke desinteresse overheersend is. De term 'links' is naar eigen zeggen niet langer van toepassing binnen de huidige politieke subcultuur van het CUNOC. Er wordt dan ook wel gesproken over een 'linkse crisis'. Veel studenten hebben geen duidelijke mening die binnen een spectrum van links-rechts past en konden daarom geen antwoord geven op de vraag of ze zich politiek identificeerden met links óf rechts. Als antwoord werd dan vaak 'centrum' gezegd. Een ding is zeker; vandaag de dag heerst er op CUNOC absoluut geen overheersend linkse cultuur onder de studenten. Jorge Ortiz, een oud leerling van het CUNOC en huidig docent op het CUNOC, vertelt over dit veranderde politieke sentiment op de universiteit:

Op de universiteit kan gesproken worden van een linkse crisis. Dit geldt zelfs voor iedere universiteit in Guatemala. Er is een crisis van het revolutionaire sentiment.⁶³

Er is geen specifieke partij waar studenten op het CUNOC zich mee identificeren. Ze hebben geen specifieke identificatie buiten hun collectieve ontevredenheid over de huidige gang van zaken in de politiek (zowel op overheidsniveau als op universiteitsniveau). De studenten missen een duidelijke visie en richting met

---

⁶¹ Interview met docent Alejandro Mairena, 5 maart 2013

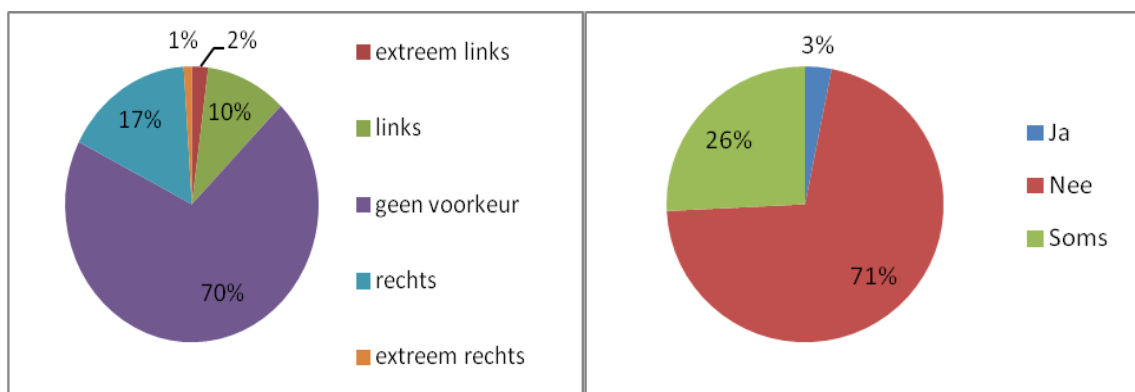
⁶² Sommigen claimen zelfs dat iedereen (zowel student als docent) als revolutionair en links te bestempelen was.

⁶³ Interview met Jorge Ortiz, 5 maart 2013

betrekking tot hun politieke oriëntatie. Vanuit oogpunt van oud-studenten⁶⁴ wordt uniform antwoord gegeven:

De studenten hebben het sentiment verloren, er is geen eenheid en er is geen duidelijk politiek sentiment onder studenten.⁶⁵

De resultaten van de enquêtes laten ook duidelijk zien dat de meeste studenten er geen duidelijke politieke mening op nahouden en dat ze in het dagelijkse leven niet veel bezig zijn met politiek. Dit wordt geïllustreerd door de volgende twee figuren:

Figuur 7. Politieke voorkeur van studenten
Bron: Enquête afgenomen door M.v.d.B.

Figuur 8. Ik houd me in het dagelijks leven veel bezig met de politiek
Bron: Enquête afgenomen door M.v.d.B.

Vrienden worden sporadisch door studenten als eventueel beïnvloedende factor voor politieke voorkeur aangedragen. Er lijkt echter minimale doorgifte van bepaalde (revolutionaire) politieke sentimenten te zijn van generatie op generatie. Luis Mendez vertelt als enige informant dat zijn ouders hem eventueel kleuren in politieke overtuiging. Hij zet hier zelf een kanttekening bij en vertelt dat dit komt doordat zij vanwege hun baan politiek actief zijn en niet vanwege het feit dat er in het verleden een burgeroorlog heeft plaatsgevonden.⁶⁶

⁶⁴ Deze informanten hebben tijdens de burgeroorlog deel uitgemaakt van de 'opstand' binnen en in sommige gevallen ook buiten de universiteit.

⁶⁵ Interview met docent Alejandro Mairena, 5 maart 2013

⁶⁶ Nu hebben naar alle waarschijnlijkheid heel veel socialisatie factoren invloed op de manier waarop iemand in het leven staat en onherroepelijk ook op politieke voorkeur en sentimenten, maar het is wel interessant dat niemand verhalen aandraagt van familieleden die gestreden hebben tijdens de burgeroorlog. Het blijven gevoelige onderwerpen en dit kan natuurlijk een drempel zijn om erover te praten, maar ook studenten die we

5.1.2. Het corruptie discours

Zoals hierboven besproken lijken studenten geen duidelijk afgebakend politiek sentiment te hebben. Dit kent echter twee kanten want iedereen spreekt wel hetzelfde uit wanneer je over de overheid of politiek begint. Het politieke discours binnen de universiteit is onherroepelijk terug te brengen tot een woord: corruptie. Alle politieke partijen worden in meer of mindere mate door het slijk gehaald en beschuldigd van corruptie. Dit is een politieke overtuiging en discours waar iedereen het over eens lijkt te zijn.

Heel veel studenten geven aan daarom ook niet (serieus) gestemd te hebben omdat het naar hun idee toch niet uitmaakt wie er aan de macht komt van de beschikbare politieke partijen. Ze zeggen dat er niet een specifieke politieke partij voorhanden is waarmee ze het eens zijn. Ze missen bovendien het vertrouwen dat leden van een politieke partij waarmaken wat ze beloven tijdens de verkiezingen. Zo vertelt Luis tijdens een gesprek:

Heel de overheid moet veranderen, er is heel veel, veel te veel corruptie. 99% van de overheid is corrupt! Ze doen helemaal niets.⁶⁷

Studenten zien de overheid als slecht en corrupt. President Otto Perez Molina wordt neergezet als een crimineel die geld steelt van het land. Ook wordt vaak beweerd door studenten dat President Molina banden heeft met drugscriminelen die zijn vorige campagne hebben gefinancierd en hem uiteindelijk naar de overwinning hebben gebracht. Ze zijn allemaal van mening dat dit een slechte zaak is en dat hier verandering in moet komen, maar verder dan het benoemen van het probleem komt het niet. Geen enkele politieke partij komt volgens studenten goed uit de verf en wordt benoemd als een 'goede' partij want binnen iedere partij heeft corruptie de boventoon. Een gesprek met Luis beschrijft dit alom heersende sentiment, hij vertelt:

Ze beloven tijdens verkiezingen allemaal heel veel en uiteindelijk komt er helemaal niets van terecht. Het zijn altijd alleen maar woorden.⁶⁸

---

langere tijd en vaak hebben gesproken gaven nooit indicatie van generatieoverdracht van bepaalde (revolutionaire) politieke sentimenten.

⁶⁷ Informeel gesprek met Luis Mendez, 7 maart 2013

⁶⁸ Interview met Luis Mendez, 5 maart 2013

Een informeel gesprek met een eerstejaars student schetst een soortgelijk beeld van de visie van studenten op de huidige politieke partijen van Guatemala.

Ik identificeer me met geen een politieke partij. Allemaal zijn ze hetzelfde, ze zijn slecht en willen geld stelen van Guatemala.⁶⁹

Studenten kunnen een aantal voor hen belangrijke normen en waarden opnoemen⁷⁰, maar vervolgens is er geen spiegeling met een bepaalde politieke partij of stroming mogelijk. Er lijkt simpelweg niet zoveel politiek bewustzijn te zijn voorbij het discours van corruptie. Dit wordt ook geïllustreerd door een groep als de *Juventud Democrática*, die maar uit zes vaste leden bestaat. Deze specifieke groep bespreken we later in dit hoofdstuk uitvoeriger. Hun kleinschaligheid heeft ook te maken met het feit dat ze pas twee jaar bestaan, maar er lijkt op de universiteit ook geen 'behoefte' aan politieke activiteit te zijn. Voor de meerderheid binnen de universiteit geldt het volgende:

We komen hier om te studeren en een goede baan te krijgen. Dat heeft prioriteit.⁷¹

Studenten op het CUNOC geven regelmatig aan dat de prioriteit bij het afstuderen ligt en niet bij politieke activiteit. Het individuele belang van het krijgen van een goede baan en het verbeteren van de persoonlijke sociaaleconomische positie op langere termijn wordt als het meest belangrijk gezien.

5.2. Visie van studenten op de URNG

In het verlengde van de politieke desinteresse, die overheersend is bij studenten van het CUNOC, ligt de afwezigheid van kennis over de postrevolutionaire politieke partij. De *Unidad Revolucionaria Nacional Guatemalteca* (URNG) is vrijwel compleet absent en vaak zelfs onbekend bij de huidige generatie studenten op het CUNOC. In deze paragraaf bespreken we deze onder studenten afwezige kennis over en interesse in de postrevolutionaire politieke partij de URNG.

Er zijn geen monumenten, politieke leuzen of muurschilderingen te vinden binnen de muren van de universiteit (of daarbuiten) die wijzen op het bestaan van de

---

⁶⁹ Interview met Esteban Rosa, 4 april 2013

⁷⁰ Waarden als respect en eerlijkheid worden door veel studenten belangrijk geacht.

⁷¹ Interview met Luiz Mendez, 19 maart 2013

URNG. Veel studenten hebben vragend gekeken wanneer we vroegen naar deze partij. Niemand kan vertellen hoeveel stemmen ze hebben gekregen tijdens de vorige verkiezingen en geen enkele informant heeft ooit op hen gestemd. De URNG leidt een kwijnend bestaan binnen de muren van de universiteit van San Carlos. Ze zijn ook niet op de hoogte van de politieke agenda van deze partij dus inhoudelijk hebben ze er geen visie op of mening over. Ze wuiven de partij weg als iets van het verleden en wat niet langer van belang is.

Het is nu geen belangrijke of invloedrijke partij, dus waarom zou ik daar tijd aan besteden?⁷²

Er is geen *Juventud URNG* in Quetzaltenango en vanuit studenten is er absoluut geen beweging richting deze politieke partij. Er is in het verleden een *Juventud URNG* geweest die bijeenkomsten organiseerde en politieke thema's bediscussieerde, maar deze bestaat niet langer. In Guatemala-stad is er wel een *Juventud URNG* waar studenten deel van uitmaken. Vanuit de URNG is er ook geen beweging richting studenten te bekennen. Binnen de politieke partij zijn vrijwel geen jongeren lid of actief. De voornaamste reden, volgens Fernando (lid van de URNG), dat de URNG geen jongeren geïnteresseerd krijgt voor hun politieke agenda is dat er geen tijd of geld aan besteed wordt vanuit de partij. Het is een relatief arme partij die moeite heeft staande te blijven, vertelt Fernando. Vanuit de URNG wordt aangegeven dat de afwezigheid van een grote jeugdbeweging een zwak punt van de partij is:

Het is een zwakte van de URNG dat er zo weinig jongeren participeren binnen de partijpolitiek [van de URNG – M.v.d.B.].⁷³

De meerderheid van de bevolking in Guatemala is jong en de URNG erkent het belang van politieke bewustwording binnen deze generatie, maar vooralsnog wordt er niets ondernomen om verandering te brengen in de huidige stand van zaken. Jongeren en deze postrevolutionaire politieke partij lopen elkaar volledig mis en het ziet er niet naar uit dat hier in de nabije toekomst verandering in gaat komen.

---

⁷² Interview met Enrique Gonzales, 14 maart 2013

⁷³ Interview met Fernando Pozo, 27 maart 2013

Studenten hebben, zoals eerder kort aangestipt, inhoudelijk absoluut geen mening over standpunten, ideeën of het partijprogramma van de URNG. Wel lijken de URNG en studenten hetzelfde te denken op het gebied van jongerenparticipatie. De URNG zegt het heel belangrijk te vinden dat de 'ouderen' uit de politiek verdwijnen en dat er ruimte gemaakt wordt voor een nieuwe en jonge generatie politiek actieve burgers. Dit sentiment kwam vanuit studenten ook naar voren: zij vinden het een slechte zaak dat 'dé ouderen' de touwtjes in handen hebben in de politiek en de jongeren vooralsnog grotendeels uitgesloten worden. Zowel studenten van het CUNOC en leden van de URNG lijken het (onbewust) allebei eens te zijn dat een verandering binnen dit thema een positieve ontwikkeling zou zijn. Fernando vertelt in een interview:

Ja, de participatie van jongeren in de politiek is van essentieel belang. De meerderheid van de bevolking in Guatemala is jong.⁷⁴

Naast het feit dat er geen interesse lijkt te zijn vanuit studenten voor het partijprogramma of visie van de URNG en er geen beweging vanuit de URNG lijkt te zijn richting studenten lijkt er nog een andere reden te zijn waardoor de URNG na de burgeroorlog geen belangrijke politieke rol meer heeft gespeeld in de samenleving. De samenhang en eenheid is nooit meer zo sterk geweest als tijdens de burgeroorlog:

Na de burgeroorlog is de URNG uit elkaar gevallen en daardoor is de eenheid en gezamenlijke, heldere visie wat de partij eerst zo sterk maakte uit elkaar gevallen.⁷⁵

---

⁷⁴ Interview met Fernando Pozo, 27 maart 2013

⁷⁵ Interview met Fernando Pozo, 27 maart 2013

5.3. Politiek activisme onder studenten van het CUNOC

De eerste keer dat ik voet zet op het terrein van de universiteit huiver ik. Bij de ingang van een van de universiteitsgebouwen staan vijf mensen, helemaal gehuld in zwarte kledij. Het heeft iets weg van een Ku Klux Klan outfit, de lange rokken en de mutsen in een punt op hun hoofd. Heel hun lichaam bedekt wat hen onherkenbaar maakt. Allen hebben ze een houten stok vast wat voor mij enigszins bedreigend overkomt. Ik loop naar ze toe en eentje roept naar me: “¡*Dame un Quetzal. Dame un Quetzal!*” als ik het gebouw wil binnenlopen. Twee van de vijf hebben een zelfgemaakte, kartonnen collectebus en ze vragen aan iedereen entreegeld. Je betaalt een *Quetzal* anders kom je er niet in. Een meisje loopt tegelijkertijd met mij naar binnen en vertelt me dat deze studenten deelnemen aan de *Huelga de Dolores*. Het is mij meteen duidelijk, zij hebben een functie van autoriteit binnen deze universiteitsmuren. - **fragment uit dagboek, M.v.d.B.**

In deze paragraaf bespreken we verschillende vormen van politiek -en maatschappelijke activisme van CUNOC studenten. Politiek activisme krijgt vooral uitdrukking binnen de *Huelga de Dolores* en hier zullen we dan ook uitvoerig bij stilstaan. Ook bespreken we de rol van de *Juventud Democrático* als politieke uitdrukking van een kleine groep studenten van het CUNOC.

5.3.1. Politiek activisme op het CUNOC

De politieke participatie van studenten op het CUNOC is van actieve aard, maar met weinig politieke en ideologische vorming. Er is geen eenheid.⁷⁶

Dit is een van de eerste *statements* die Alejandro, een docent van het CUNOC en oud deelnemer aan de *Huelga de Dolores*, maakt wanneer het interview begint. Hij wijst naar een activiteit van de *Huelga de Dolores* die op dat moment plaatsvindt onder zijn kantoorraam. Hij vindt dit een illustratie van het gebrek aan politiek bewustzijn en ideologie van de huidige generatie studenten.

De universiteit in Quetzaltenango is geen platform voor politiek activisme. Het linkse sentiment heeft, zoals eerder besproken, aan populariteit moeten inboeten en dit lijkt zijn doorklink te kennen binnen het verminderde (links) activisme onder studenten. Bovendien lijkt er ook een afname van optimisme onder studenten te zijn en

---

⁷⁶ Interview met Alejandro Mairena, 5 maart 2013

lijken ze niet te geloven dat er daadwerkelijk verandering mogelijk is wanneer ze zich zouden inzetten om de huidige gang van zaken op politiek gebied te veranderen. Alle studenten wijzen meteen naar de corruptie en vriendjespolitiek die niet alleen op overheidsniveau zijn intrede doet, maar ook binnen de universiteitsmuren. Zo zegt Angela Montes, eerstejaars studente op het CUNOC:

De universiteit is net de overheid, maar dan in het klein. We hebben te maken met dezelfde problemen. Ook corruptie speelt hier een grote rol.⁷⁷

Op het CUNOC zijn er nog steeds linkse sentimenten waar te nemen, maar deze zijn minimaal, gefragmenteerd en gemarginaliseerd van aard. Er is geen uniforme of verenigende politieke studentencultuur op het CUNOC.⁷⁸ Veel studenten zeggen, zoals in paragraaf 5.1 besproken, dat ze alleen naar de universiteit komen om te studeren, verder niets en dat ze daarna zo snel mogelijk weer vertrekken. Vanuit studenten, docenten en de URNG wordt benoemd dat het voor de huidige generatie studenten niet aantrekkelijk is om politiek actief te zijn want verbetering van de sociaaleconomische positie is een prioriteit. Dit is volgens velen een enorme breuk met hoe het in het verleden was op de universiteit. Het studentenactivisme is niet meer hetzelfde als 'vroeger' toen ze wel een duidelijk sentiment en ideologie kenden en politieke activiteit wel als een prioriteit zagen.

Vroeger was op de universiteit een duidelijk politiek sentiment aanwezig. Zowel student als docent was revolutionair links te noemen. [...] De *Huelga de Dolores* is daar oorspronkelijk een uiting van en het lijkt de laatste jaren dit sentiment verloren te hebben.⁷⁹

---

⁷⁷ Informeel gesprek met Angela Montes, 3 april 2013

⁷⁸ Deze opmerking vereist een kanttekening aangezien studenten zich wel verenigen met de *Huelga de Dolores*. Hier ligt echter geen diepe politieke substantie meer aan ten grondslag.

⁷⁹ Interview met Alejandro Mendez, 5 maart 2013

5.3.2. Huelga de Dolores

Vandaag lopen de *Huelga de Dolores* een traditionele mars (*desfile*) van de universiteit naar het centrum en ik ben uitgenodigd mee te lopen als een van hen, als *encapuchada*. Er zijn enorm veel leden van de *Huelga de Dolores* aanwezig en als we de optocht beginnen spreek ik mijn verbazing uit over deze grote opkomst. Carlos vertelt me dat dit niets is vergeleken met vorig jaar: “toen waren het er nog veel meer, maar dit jaar is het door de leiders slecht gepromoot en is de opkomst veel kleiner”. Iedere opleiding loopt in een groep, in een bepaalde kleur, bij elkaar en hebben een praalwagen gemaakt met daarop leuzen als *no más corrupcion* of afbeeldingen van politici verkleed als ezel. We schuifelen voetje voor voetje richting onze eindbestemming: *Parque Central*. Onderweg worden we begeleid door muziek, vuurwerk en gezang en er wordt voortdurend gedanst terwijl langs de hele weg een enorme menigte staat te kijken. Er wordt ook veel alcohol gedronken en aangezien de optocht meer dan vijf uur duurt en er in een rustig tempo doorgedronken wordt zijn de meeste studenten in mijn omgeving redelijk beschonken na een tijdje. Toeschouwers worden in de groep getrokken en worden ‘lastig’ gevallen: ze moeten meedansen, touwtje springen of worden tijdelijk opgesloten in een zelfgemaakte ‘gevangenis’ tot ze een *quetzal* betalen. Er hangt een uitgelaten sfeer en iedereen lijkt het naar zijn zin te hebben. Ik ben zoekende naar politieke boodschappen en inhoud, maar daar lijkt veel minder ruimte voor te zijn dan ik had verwacht. “Het is een feestje, kom dansen!” zegt een deelnemer van de *Desfile* tegen me. - **fragment uit dagboek, M.v.d.B.**

Studenten van het CUNOC kanaliseren hun politieke activisme vooral door middel van de *Huelga de Dolores*. Dit is een groepering die voor en tijdens de burgeroorlog uitdrukking gaf aan de linkse revolutionaire sentimenten van de studenten. Ze waren een politiek actieve groepering en hadden een duidelijk politiek sentiment en ideologie die regelmatig werd uitgedragen naar buiten. Deze groep kent dan ook vele leden die tijdens de burgeroorlog vermoord zijn vanwege het uitdragen van deze sentimenten. Nog steeds voert deze groep gedurende een aantal maanden van het studiejaar de boventoon. Regelmatig zijn er bijeenkomsten binnen de universiteit waarbij lange speeches worden gehouden die ook politieke thema’s raken. Vooral satire is voor deze groepering een belangrijke methode om hun mening uit te drukken. De hele universiteit staat gedurende ongeveer drie maanden in het teken van deze groep. Als zij besluiten

dat er geen lessen zijn die dag dan luistert iedereen, zowel student als docent.⁸⁰ De periode van de *Huelga de Dolores* eindigt met een *desfile* en daarna verdwijnen ze van het toneel tot het volgende jaar.

De organisatie van de *Huelga de Dolores* ligt enigszins parallel aan die van de andere studentenverenigingen. Er is een groep die de leiding heeft, zij noemen zichzelf het *Honorable Committee*, en daaronder komt iedere opleiding met zijn eigen groep. Allen zijn ze *encapuchado* gedurende activiteiten, ze dragen lange kleden in de kleur van hun opleiding, hebben altijd een muts op die heel het hoofd bedekt en sommigen trekken zelfs plastic over hun schoenen zodat ze ook niet aan de schoenen herkend kunnen worden. Ook deze organisatie wordt door studenten⁸¹ vaak vergeleken met een 'kleine overheid'. Dezelfde problemen zouden hier ook een rol spelen; zo zijn er veel geruchten over corruptie binnen deze organisatie. Bovendien zouden veel oud-studenten blijven deelnemen aan de *Huelga de Dolores* omdat er veel geld te halen valt met de activiteiten van deze groep. Al deze speculaties dragen bij aan een algemene twijfel-cultuur over de ware aard van deze groepering.

Vele studenten die niet (langer) deelnemen aan deze groep delen dezelfde mening over de huidige stand van zaken van de *Huelga de Dolores*. De nadruk ligt volgens hen niet meer op het overbrengen van politieke problematiek of sentiment. De *Huelga de Dolores* wordt een corrupte groep genoemd die uit is op geld. Veel studenten zijn dan ook uitgesproken tegen deze groep. Luis Mendez is een aantal jaren deelnemer geweest en na een tijd bewust uit deze groep gestapt omdat hij het met de visie van de *Huelga de Dolores* niet eens is. Hij uit zijn frustratie over de groep en stelt dat zij op politiek niveau niet langer serieus te nemen is:

Ik ben tegen de Huelga. Ze doen helemaal niets. Ze zijn dronkenlappen en respectloos. De Huelga is 100% corruptie.⁸²

De *Huelga de Dolores* wordt beschuldigd van afpersing, vandalisme en ze zouden geld aftroggelen voor persoonlijke doeleinden. Dit is het discours binnen de universiteit wanneer je studenten aanspreekt en vraagt naar deze groep. Buiten de universiteit resonanceert hetzelfde sentiment. Personen op straat spreken over deze groep ook een

---

⁸⁰ Docenten worden net zo makkelijk hun kantoor uitgestuurd en gezegd dat ze het gebouw niet meer mogen betreden die dag.

⁸¹ Onafhankelijk van het feit of zij wel of niet deelnemen aan de *Huelga de Dolores*.

⁸² Interview met Luis Mendez, 19 maart 2013

duidelijk (politiek) sentiment uit. Ze zeggen dat de *Huelga de Dolores* tegenwoordig helemaal niets meer voorstelt en een last is voor de samenleving. Zo zouden ze kleine winkels (*tiendas*) binnengaan om geld te eisen en wanneer er geweigerd wordt te betalen worden deze winkels besmeurd en vernield. In de stad is niet ver van het centrum nog een winkel te zien die enkele jaren terug inderdaad helemaal vernield en besmeurd is door de *Huelga de Dolores*⁸³ en dit jaar zijn veel microbussen helemaal besmeurd met verf. Deze acties lijken wat van hooliganisme weg te hebben, waar geweld niet alleen als middel ingezet wordt om geld te bemachtigen, maar geweld zelfs een doel *an sich* lijkt te zijn.

De *Huelga de Dolores* is, zoals eerder besproken, van oudsher een groep van het CUNOC die politieke problemen aan de kaak stelt. Vandaag de dag is het heel teatraal en lijkt de politieke diepgang afgevlakt te zijn. Zo vertelt een huidig docent van het CUNOC en oud deelnemer aan de *Huelga de Dolores*:

Ze waren kritisch en gebruikten vooral satire, maar dit was constructief. Dat zijn ze verloren. Ze willen nu alleen maar geld genereren voor persoonlijke voordelen. Ze hebben niet de zelfde visie of houding en weinig politieke vorming. [...] Het is meer een feest geworden. Eerst waren het alleen de beste studenten die lid werden, nu zijn het de slechtere studenten die niet veel doen. [...] Eerst identificeerde het publiek zich ook met de *Huelgas*, maar dit is nu niet meer het geval. Ze vallen mensen lastig en eisen geld terwijl voorheen het publiek vrijwillig geld doneerde.⁸⁴

Huidige leden van de *Huelga de Dolores* geven hier, logischerwijs, een andere uitleg aan. Zij claimen dat ze handelen vanuit een bepaalde noodzaak. Zo vertelt een deelnemer van de *Huelga de Dolores* dat ze de *microbuses* hebben aangepakt omdat ze duurder werden. Ze opereerden dus vanuit een bepaalde maatschappelijke noodzaak. Hetzelfde geldt voor het vernielen en bekladden van de McDonald's een paar jaar geleden. Dit zouden ze gedaan hebben uit protest tegen het kapitalisme. Als er gevraagd wordt naar het feit dat ook veel kleine *tiendas* op deze manier worden afgeperst, zeggen ze dat er ook slechte leiders zijn binnen de *Huelga de Dolores*. Dit wordt door veel huidige leden erkend, er zijn veel 'slechte' leiders binnen deze groepering waardoor ook deze wanpraktijken uitgevoerd kunnen worden.

---

⁸³ Op pagina 72 is een foto opgenomen van deze winkel.

⁸⁴ Interview met Kevin Cruz, 13 maart 2013

Deelnemers benadrukken de *reyes feos*⁸⁵ als een belangrijk onderdeel van de verschillende activiteiten die zij ondernemen. Ze vertellen dat dit een satirische monoloog is over de situatie van het land en dat het bijdraagt aan kennisvorming over de politieke stand van zaken onder studenten en andere toeschouwers. Niet-deelnemers en oud-deelnemers benadrukken vooral de politieke oppervlakkigheid van deze monologen en de wansmaak van de manier waarop het gebracht wordt.

De opvattingen en meningen over deze groep liggen ver uit elkaar en dit maakt het een complex fenomeen binnen de universiteit van Quetzaltenango. De *Huelga de Dolores* is één groep, maar de diversiteit aan redenen om deel te nemen aan deze groep kunnen ver uiteen liggen. In informele gesprekken kwam naar voren dat huidige deelnemers het vooral erg leuk en gezellig vinden om lid te zijn van deze groep. Politieke redenen lijken hierbij geen rol te spelen.

Tijdens activiteiten, zoals eerder vermeld, wordt er af en toe met satire stilgestaan bij politieke thema's. Hoewel dit inhoudelijk niet heel diepgaand lijkt te zijn en lijkt te stikken bij het benoemen van bepaalde problemen is het wel een uiting van bepaalde politieke sentimenten binnen de universiteit. Het gaat gepaard met veel andere niet-politiek beladen activiteiten, maar desondanks is er nog steeds wel een uitdraging van bepaald politiek sentiment waar te nemen. De *Huelga de Dolores* verdwijnen na aanvang van *Semana Santa* volledig, er zijn geen *encapuchados* meer te bekennen en je kunt weer zonder te betalen de universiteitsgebouwen in- en uitlopen. Regelmatig vertelden studenten dat de *Huelga de Dolores* in Guatemala-stad wel een meer serieuze politieke agenda heeft.

Naast de *Huelga de Dolores* zijn er ook een aantal kleinere groeperingen op de universiteit actief. Een van deze groepen is de *Juventud Democrático*. Kenmerk van deze politieke groepen zijn dat ze praktisch bij niemand anders bekend zijn dan bij de leden zelf. Ook zij zijn onderdeel van de politieke subcultuur van studenten op het CUNOC. Een kleine beschrijving volgt hieronder.

5.3.3. Juventud Democrático

Een kleine groep studenten van verschillende opleidingen noemt zichzelf de *Juventud Democrático*. Ze bestaan uit zes vaste leden en zijn enorm gedreven om bepaalde

---

⁸⁵ Tijdens deze *Reyes feos* voert een soort cabaretier een stukje op waar hij vooral ook heel veel gebruik maakt van scheldwoorden.

veranderingen in de samenleving teweeg te brengen en aan de kaak te stellen. Ze voeren naar eigen zeggen een academische strijd en zijn, in tegenstelling tot de andere verenigingen binnen de universiteit, een onafhankelijk opererende groep. Ze zijn uitgesproken tegen de huidige overheid en kunnen hier inhoudelijk argumenten voor geven. Elías Gutiérrez, lid van de *Juventud Democrático* vertelt:

We zijn tegen deze overheid. Er is geen volledige democratie. Er wordt repressief beleid uitgevoerd ten faveure van de dominante klasse.⁸⁶

Hun filosofie is duidelijk afgebakend en allemaal weten ze duidelijk te vertellen waar ze voor staan. Ze drinken niet, roken niet en vragen geen geld voor hun activiteiten. Een van de belangrijkste waarden van deze groep is respect voor personen. Dit zetten ze af tegen de manier waarop de *Huelga de Dolores* te werk gaat, volgens de leden van de *Juventud Democrático* ontbreekt het hen aan respect naar andere personen. Deze studenten van de *Juventud Democrático* zien zichzelf als *agents of change* die streven naar het veranderen van de algemene omstandigheden in hun land waar zij niet tevreden mee zijn. Braulio Nazarena, lid van de *Juventud Democrático* vertelt:

Het is een kritiek naar de overheid. Om de problemen van het land aan te kaarten en te verbeteren. We zoeken een oplossing want binnen de universiteit zijn ze het sentiment verloren. We geven hulp waar we kunnen en willen bijdragen aan terugkeer van de ideologie. We hebben alle studenten nodig om tot een volwaardige democratie te komen.⁸⁷

Ze ondernemen allerlei activiteiten en iedereen kan deelnemen. Ze lijken een duidelijke ideologie voor ogen te hebben en zijn erg gedreven om hun doelen te bereiken. Binnen deze groep resoneert een revolutionair sentiment. Bij de *Juventud Democrático* lijkt er overlap te zijn tussen hun politieke overtuigingen met betrekking tot democratie en de manier waarop zij in hun vrije tijd ook deelnemen aan protesten, maar in de context van informele gesprekken tussen vrienden worden vrijwel nooit politieke thema's aangedragen. Wel geven deze studenten aan dat vrienden de grootst beïnvloedende factor is bij hun politieke voorkeur.

Alleen de *Juventud Democrático* lijkt van de democratische ontwikkeling in het land een hoofdthema gemaakt te hebben binnen het CUNOC. Leden van deze kleine

---

⁸⁶ Interview met Elías Gutiérrez, 11 april 2013

⁸⁷ Interview met Braulio Nazarena, 4 april 2013

studentengroep benadrukken dat er geen democratie bestaat in Guatemala. Daarnaast willen ze de participatie van jongeren verbeteren en ook binnen de universiteit stimuleren. Een hoge mate van maatschappelijke betrokkenheid staat centraal bij de *Juventud Democrática*.

Onze filosofie wil dat iedereen politiek en democratisch participeert. We willen de ideologie en het democratisch sentiment binnen de universiteit redden.⁸⁸

Een activiteit die leden van de *Juventud Democrática* zelf als karakteristiek en fundamenteel voor hun beweging achten is de hulp die zij hebben gegeven na de aardbeving die vooral San Marcos in 2012 zwaar getroffen heeft. Ze zijn toen naar San Marcos gegaan en hebben daar spullen gebracht en ook op andere manieren geprobeerd een bijdrage te leveren aan de slachtoffers. Deze mate van maatschappelijke betrokkenheid is belangrijk onderdeel van de groep. Ze treden ook buiten de universiteitsmuren om hun visie en ideologie uit te dragen en kracht bij te zetten.

Binnen het CUNOC zijn er wel degelijk vormen van politiek bewustzijn en politiek activisme te bekennen, maar het idee van studenten als uniform politiek actief doet in deze context geen recht aan de werkelijkheid. Er zijn enorm veel vraagtekens te zetten bij de praktijken van de *Huelga de Dolores* en er lijkt een grote transformatie in ideologie en politiek sentiment te hebben plaatsgevonden de afgelopen jaren. Daarnaast kent een groep als de *Juventud Democrática* slechts zes leden. Na veel rondvragen op de universiteit blijken zij bij niemand anders bekend te zijn. Politiek inhoudelijk heeft het CUNOC enorm moeten inboeten en het is nog maar de vraag hoe dit zich in komende jaren gaat ontwikkelen.

Zoals we in de etnografische hoofdstukken in Nicaragua en Guatemala hebben gezien bestaan er grote verschillen maar ook diverse overeenkomsten tussen de twee studentengeneraties. Zowel op het gebied van politieke identificatie met de postrevolutionaire partijen en vormen van politiek -en maatschappelijk activisme zijn er tegenstellingen en parallellen te zien tussen de twee landen. In het volgende en laatste hoofdstuk zullen we een vergelijking maken tussen de twee contexten en deze

---

⁸⁸ Interview met Braulio Nazarena, 8 april 2013

bevindingen koppelen aan verschillende theoretische concepten om zo tot een conclusie te komen en antwoord te geven op de onderzoeksvraag.

Verzameling van veldwerkfoto's Quetzaltenango, Guatemala

Muurschilderingen binnen de openbare universiteit het CUNOC

Deze twee muurschilderingen refereren naar Che Guevara en zijn revolutionaire overtuigingen.

Bij deze muurschildering wordt gerefereerd naar Nicaragua en El Salvador en het feit dat Guatemala ook *Vooruit!* moet gaan.

De Huelga de Dolores

Foto boven:

Huelga de Dolores na een bijeenkomst.

Foto onder:

Auteur M.v.d.B. met een groep van de *Huelga de dolores*

Voor de universiteit worden microbussen aangehouden en besmeurd door deelnemers van de *Huelga de Dolores* als ze weigeren geld te geven.

Besmeurde *microbus*

Deze winkel is een aantal jaren terug volledig besmeurd en vernield door de *Huelga de Dolores*.

Hoofdstuk 6 - Analyse en Conclusie

In dit hoofdstuk zullen we een analyse van de gegevens uit de empirische hoofdstukken geven. De context van Nicaragua zal naast die van Guatemala gelegd worden en per thema zullen de belangrijkste uitkomsten vergeleken worden. We zullen eindigen met een conclusie waarin we antwoord geven op de hoofdvraag van deze scriptie.

6.1. Politieke identiteit van studenten op de UNAN en CUNOC

Zowel de UNAN als het CUNOC heeft een prominente rol gespeeld in de burgeroorlog van hun landen. In beide contexten hebben studenten het initiatief genomen in de burgeroorlog. Na het beëindigen van de burgeroorlogen hebben beide landen echter een heel andere ontwikkeling doorgemaakt; het revolutionair linkse FSLN is in Nicaragua weer aan de macht gekomen en in Guatemala hebben sindsdien voornamelijk rechtse partijen de macht in handen. Dit uit zich ook op de openbare universiteiten in de twee landen: de meerderheid van de directie, docenten en studenten van de UNAN zijn aanhanger van het FSLN. Bij de studenten op het CUNOC is het moeilijk om een overheersend politieke subcultuur te onderscheiden en er lijkt onder studenten een grote desinteresse in de politiek te zijn. Een ding is zeker; vandaag de dag heerst er op CUNOC absoluut geen overheersend linkse cultuur onder de studenten. Deze bevindingen in Guatemala komen overeen met de daling van populariteit van het linkse sentiment zoals Levy (1991) beschrijft. Deze politieke cultuur onder studenten van het CUNOC is dus enigszins in strijd met Diamond (1999), aangezien hij stelt dat universiteiten vaak een bron zijn van 'linkse' sentimenten.

Een groot verschil binnen de politieke cultuur van de universiteiten is dat in León het revolutionair linkse sentiment niet aan populariteit heeft ingeboet door de jaren heen, zoals Levy (1991) beweert. In Nicaragua is nog steeds een groot links draagvlak onder de studenten en tegelijkertijd is de heersende partij ook als links te identificeren. Weinig studenten lijken tegen deze *status quo* in te gaan.

Vaak wordt de reden van het afgenomen politieke bewustzijn en een duidelijk afgebakende politieke identiteit en sentiment onder de studenten van het CUNOC gegooid op het feit dat er binnen de universiteit weinig aandacht wordt gegeven aan politieke informatie en kennisvorming. Velen geven aan dat hier de kern van het probleem ligt en dat daarom de meeste studenten zich simpelweg niet interesseren voor

de belangrijke politieke thema's van het land. Daarentegen wordt er op de universiteit in León wel veel aandacht geschonken aan politieke informatie en kennisvorming. Zo wordt er veel stilgestaan bij de nationale geschiedenis van de revolutie.

Een ander groot verschil tussen beide universiteiten is de invloed die het verleden van de burgeroorlog⁸⁹ heeft op huidige politieke voorkeur van en sentimenten onder studenten. In Nicaragua is vrijwel iedereen erg trots op hun nationale geschiedenis en het feit dat het volk Somoza heeft kunnen afzetten. Nicaragua ademt en leeft nog steeds de revolutie en dit geldt zeker ook voor de huidige generatie studenten. Dit staat haaks op de situatie in Guatemala, waar studenten vaak inhoudelijk niet veel konden vertellen over de burgeroorlog omdat het naar eigen zeggen iets van voor hun tijd was. Politieke socialisatie speelt in dit verschil een grote rol. Volgens Langton (1969) heeft de politieke omgeving van de oudere generatie invloed op de politieke identiteit van jongere generaties. In Nicaragua komt het veel voor dat de oudere generatie verhalen over de revolutie doorgeeft aan de jongere generatie. Bovendien wordt er vaak politiek bewustzijn gecreëerd door de familie van de studenten, die hun van kinds af aan hebben voorgelicht over (hun eigen rol in) de revolutie, terwijl de Guatemalteekse studenten van het CUNOC ons geen verhaal van de vorige generatie ten tijde van de burgeroorlog wisten te vertellen. Scott (1968) stelt dat studenten vaak botsen met oudere generaties en dat zij de waarden en praktijken van hun voorgangers proberen te veranderen. Dit lijkt in beide contexten niet aan de orde te zijn. In het geval van Nicaragua ligt de nadruk vooral op het idee dat studenten trots zijn op hun (voor)ouders en naar hen op kijken. Op het CUNOC in Guatemala lijkt er niet bij het verleden van de (voor)ouders te worden stilgestaan. Daarnaast zijn we geen duidelijk waardeoordeel tegen gekomen over de waarden en praktijken van de (voor)ouders.

De politieke identiteit van studenten op het CUNOC lijkt niet door te dringen in hun niet-politieke leven. Studenten geven aan in informele setting zelden over politieke thema's te praten. Onder linkse studenten van de UNAN-León ligt dit anders. De aanhangers van het FSLN zijn ook in informele situaties veel bezig met deze partij en er wordt veel gediscussieerd over politieke thema's en beleid. Er is ook een duidelijke spiegeling tussen de belangrijkste persoonlijke normen en waarden en de reden van steun voor het FSLN. Dit is een belangrijk verschil met studenten van het CUNOC; zij

---

⁸⁹ En in het geval van Nicaragua ook een daadwerkelijke revolutie.

kunnen zeker een aantal belangrijke persoonlijke normen en waarden benoemen, maar vervolgens geen spiegeling maken met een specifieke politieke partij of stroming.

Scott (1968) beweert dat studenten vaak meer rebels zijn ingesteld dan de rest van de populatie en dat zij zichzelf zien als *agents of change*. Zowel studenten op het CUNOC als studenten op de UNAN-León zien zichzelf over het algemeen niet als *agents of change* en streven nauwelijks naar daadwerkelijke (politieke) veranderingen in de samenleving. Hier is een kanttekening echter noodzakelijk want in beide contexten zijn wel degelijk studenten aan te wijzen die zich wel als *agents of change* zien en hier ook naar handelen.

Er is op het CUNOC geen uniforme of verenigde politieke studentencultuur en we hebben gemerkt dat dit ook bijdraagt aan een bepaald wantrouwen onder studenten ten opzichte van de politiek. Ook Levy (1991) stelt dat dit vaak met elkaar in verband staat. Wederom is op dit punt een groot verschil te merken met de situatie op de UNAN-León waar wel sprake is van een uniforme politieke studentencultuur.

Studenten in beide situaties lijken inhoudelijk niet kritisch te zijn en dit spreekt Liebman & Walker (1972) enigszins tegen omdat zij stellen dat universiteiten, meer dan andere delen van de samenleving, een bron zijn van kritisch denken. Zowel op het CUNOC als UNAN-León is er weinig inhoudelijke kritiek op politieke partijen of beleid van de overheid en lijken studenten in beide contexten met de grote stroom mee te gaan.

6.2. De visie van studenten op het FSLN en de URNG

Diamond (1999) stelt dat universiteiten vaak een bron van linkse, liberale en prodemocratische socialistische politieke sentimenten zijn, die gepaard gaan met actieve politieke participatie binnen de samenleving. Vanuit theorievorming zouden wij dan ook verwachten dat er vanuit de huidige generatie studenten nog een hang naar de linkse postrevolutionaire partijen zou zijn binnen de samenleving en politieke cultuur. Singleson et al. (2012) stellen ook dat studenten vaak als een sterke bron van sociale kritiek gezien worden. De linkse postrevolutionaire partijen het FSLN en de URNG zouden binnen dit kader goed kunnen aansluiten op de wensen en ideeën van deze generatie. In realiteit blijken er nogal wat nuances nodig te zijn om de politieke contexten van de verschillende universiteiten in Nicaragua en Guatemala te plaatsen. In lijn met deze notie zouden wij verwachten dat (post)revolutionaire partijen als het FSLN en de URNG bijval krijgen van studenten vanwege het feit dat universiteiten over het

algemeen vaak overwegend een linkse en socialistische cultuur kennen. De revolutionaire partijen het FSLN en de URNG kennen historisch gezien vanuit de studenten enorme bijval en draagvlak in beide landen. De uitkomst van deze turbulente tijden lijkt van fundamenteel belang te zijn voor het hedendaagse politieke sentiment. In Nicaragua is de revolutionaire partij het FSLN in 2007 voor het eerst in zeventien jaar weer aan de macht gekomen. In Guatemala heeft de URNG als politieke partij nooit voet aan de grond gekregen na de vredesakkoorden in 1996.

De revolutie speelt voor de hedendaagse studenten op UNAN-León nog steeds een grote rol en beïnvloedt dan ook hun partijkeuze tijdens de verkiezingen. Het FSLN leeft onder ouderen, studenten, thuis, op de universiteit en in de stad. Dit uit zich in de vele revolutionaire feestdagen, maar ook in het feit dat alle lantaarnpalen in de stad gekleurd zijn in het rood en zwart van het FSLN. In Guatemala zien we het tegenovergestelde; er bestaat over het algemeen een grote desinteresse in politieke thema's en veel studenten weten niet eens dat de URNG (nog) bestaat. Zij geven aan dat de burgeroorlog geen rol meer speelt in de partijkeuze tijdens de verkiezingen. In Quetzaltenango is er nauwelijks iets van de URNG terug te vinden, zowel op straat als in de actualiteit. Volgens Scott (1968) identificeren studenten zich vrijwel nooit met de machthebbende politieke partij of andere grote partijen. De studenten op de UNAN-León spreken dit echter tegen, omdat het overgrote deel van de studenten zich identificeert met de heersende partij het FSLN. Bijna de helft van de respondenten heeft tijdens de afgelopen verkiezingen op het FSLN gestemd. Een verklaring voor de hang van studenten van UNAN-León naar het FSLN kan gevonden worden in de grote mate van politieke socialisatie die binnen deze samenleving plaatsvindt. In het geval van Nicaragua is de geschiedenis van de revolutie een belangrijke identiteitsmarker op nationaal niveau.

Een gedeeltelijke verklaring waarom de studenten geen duidelijke visie noch kennis hebben van de URNG is dat er geen *Juventud* URNG bestaat in Quetzaltenango, terwijl het FSLN in León een sterk aanwezige jeugdbeweging heeft. De URNG faalt hier om de jongere generatie aan te spreken en er kan gesproken worden van een generatie breuk. De *Juventud* FSLN heeft juist een grote invloed op de jongere generaties en in het bijzonder op de grote groep studenten die lid is. Dit wijst op een zekere relatie en invloed van het FSLN op de universiteit zelf. In tegenstelling tot de UNAN-León heeft de CUNOC, ondanks een revolutionair verleden, geen relatie of affiniteit met de URNG.

6.3. De visie van studenten op de hedendaagse politieke ontwikkelingen

Volgens Scott (1968) identificeren studenten zich vrijwel nooit met de machthebbende politieke partij of andere goed gevestigde partijen. Hij stelt dat studenten streven naar een nieuwe politieke orde die het oude systeem omver dient te werpen. Als we kijken naar onze bevindingen over de studenten van het CUNOC in Quetzaltenango lijkt Scott (1968) hier gedeeltelijk gelijk in te hebben. Studenten hebben vrijwel allemaal een zeer duidelijke afkeer van de huidige overheid. De meesten stellen dat de overheid zeer corrupt is en er veel verandering moet plaatsvinden. Studenten van het CUNOC identificeren zich met geen enkele politieke partij. Zij zijn van mening dat ze tijdens de verkiezingen op de minst 'slechte' of de minst corrupte partij moeten stemmen. Het ontbreekt de studenten op de CUNOC aan een duidelijk afgebakend politiek sentiment. Buiten het discours van corruptie over de overheid lijkt er niet veel politiek bewustzijn te zijn onder de studenten. De studenten op de UNAN-León laten echter een zeer contrasterend beeld zien en dit spreekt de theorie van Scott (1968) genadeloos tegen. Nicaragua is een geval apart waarbij zowel de studentenpopulatie en de machthebber dezelfde linkse politieke visie delen.

Het overgrote deel van de studenten identificeert zich namelijk met de heersende partij het FSLN wat zorgt voor een weinig kritische houding van studenten ten opzichte van de regering. Zoals in de empirische hoofdstukken besproken, zijn hiervoor een aantal verklaringen te geven: de invloed van het succes van de revolutie en het feit dat veel studenten directe familieleden hebben die meevochten in de burgeroorlog tegen de dictatuur van Somoza.

Bovenstaand gegeven spreekt ook de theorie van Singleson et al. (2012) tegen. Zij stellen dat studenten en de universiteit vaak een sterke bron van sociale kritiek op de overheid zijn. Dit komt doordat de universiteit studenten stimuleren om hun eigen mening te vormen en uit te spreken. Bovendien zorgt educatie voor een groter bewustzijn, waardoor studenten sneller een politiek systeem zullen afwijzen. Verder stellen Singleson et al. (2012) dat educatie in het algemeen voor een verhoogd politieke betrokkenheid zorgt onder studenten. Niet alleen in León vormen studenten geen sterke bron van kritiek op de overheid, ook binnen het CUNOC wordt buiten het corruptie discours weinig inhoudelijke kritiek geleverd op de overheid.

Er is echter wel een verschil in de context waarin de universiteiten in León en Quetzaltenango kritiek vormen op de overheden en op de presidenten. Op de UNAN-

León ligt bij een groep studenten vooral de nadruk op het feit dat het FSLN niet meer hetzelfde is als tijdens de revolutie. Er wordt niet veel kritiek geuit op het FSLN, maar wel in grotere mate op de president Daniel Ortega. Zo stellen meerdere studenten dat er nu sprake is van 'Danielismo', een populaire benaming die doelt op het idee dat Ortega nu meer zijn eigen beleid volgt in plaats zich nog te laten leiden door de idealen en waarden van het originele Sandinisme. Deze groep studenten identificeert zich wel met het FSLN maar niet met hun president. Ook in Guatemala wordt er kritiek op president Otto Perez Molina gegeven. Het merendeel stelt dat hij een crimineel is met veel connecties met drugscriminelen die zijn presidentscampagne onder andere gefinancierd zouden hebben. Een duidelijk verschil tussen de twee contexten is dat in León studenten zich wel identificeren met het FSLN maar tegelijkertijd kritiek hebben op de president, terwijl in Quetzaltenango sterker naar voren kwam dat studenten alle politieke partijen en de president afwijzen en bekritisieren. Zij zijn echter ook minder hard in hun kritieken, aangezien zij enkel het probleem benoemen. Zij ondernemen geen actie tegen het corruptiediscours en houden zich vrijwel volledig afzijdig van alle politiek.

6.4. Politiek en maatschappelijk activisme onder studenten

Politiek en maatschappelijk activisme laten met betrekking tot de studenten in León en Quetzaltenango een zeer uiteenlopend beeld zien. Politiek activisme uit zich bij een groep studenten in León in de vorm van de *Juventud Sandinista*. In Quetzaltenango is er geen jeugdbeweging van de URNG. Zoals eerder aangegeven heeft de URNG weinig tot geen aanhang binnen het CUNOC. In de hoofdstad bestaat er echter wel een URNG *Juventud*. In het geval van Quetzaltenango komt dit overeen met het argument van Scott (1968) dat studenten uit de hoofdsteden veelal meer politiek actief zijn dan studenten uit de provincies.

Ook maatschappelijk activisme uit zich op verschillende manieren binnen de twee contexten. Studenten uit León praten regelmatig met familie en vrienden over politieke thema's en bovendien lijkt hun politieke voorkeur voort te komen uit verschillende socialisatiefactoren zoals familie en vrienden. In Quetzaltenango komt het onder studenten zelden voor dat zij in informele settings met familie of vrienden praten over politieke thema's. Door studenten worden vrienden eerder als beïnvloedende factor aangedragen dan familie als het gaat om socialisatiefactoren voor politieke voorkeur.

Op de universiteit in León is er, in tegenstelling tot op het CUNOC, een duidelijke studentenbeweging actief. CUUN is daar het centrale orgaan voor alle studenten en heeft vanuit historisch oogpunt een actieve rol gespeeld in de revolutie en het verzet tegen Somoza. Ook de studenten op het CUNOC hadden een belangrijke rol in de revolutie, maar er bestaat hedendaags geen uniforme studentenbeweging meer zoals in León. Levy (1991) stelt dat studentenactivisme steeds minder gericht zal zijn op politieke zaken maar een grotere focus zal leggen op de sociale problemen waar studenten tegen aanlopen. Ook volgens Rubin (2002) heeft er binnen het studentenactivisme een verschuiving plaatsgevonden waarbij studenten steeds minder streven naar politieke ideologische veranderingen. In zijn woorden heeft er een transitie van *Che naar Marcos* plaatsgevonden en ligt er nu meer nadruk op culturele veranderingen en het verbreden van democratie (Rubin, 2002).

Zowel binnen de context van de universiteit in Quetzaltenango als in León zijn dit twee theorieën die we ook in de praktijk tegen zijn gekomen. Activisme op het CUNOC uit zich voornamelijk in de *Huelga de Dolores* en in kleinere groeperingen zoals de *Juventud Democrático*. Beide studentengroeperingen worden, op politiek gebied, door de overige studenten niet heel serieus genomen. Studenten zien de *Huelga de Dolores* als een corrupte groep waarbij de nadruk - in tegenstelling tot tijdens de revolutie - niet meer ligt op het overbrengen of uitdragen van politieke sentimenten, maar op het verzamelen van geld voor persoonlijke doeleinden. De *Juventud Democrático*, een kleine groep studenten, streeft wel duidelijk naar bepaalde veranderingen in de samenleving en zij zien zichzelf wel degelijk als *agents of change* (Scott, 1968). Het merendeel van de studenten op de CUNOC weet echter niet van hun bestaan af waardoor ze geen sterke stem of draagvlak hebben binnen de universiteit.

Op de universiteit van León heb je een welvertegenwoordigde studentenpartij: CUUN. Zij worden door de UNAN erkend als officiële studentenbeweging en hebben veel inspraak in het beleid van de universiteit. CUUN streeft nauwelijks naar politieke verandering en buiten de strijd om het *seis por ciento* waarbij de overheid hen steunt, worden zij in de eerste plaats meer als een organisatie gezien die beurzen en andere zaken regelt voor studenten in plaats van als een politieke beweging. Binnen het beleid van CUUN ligt er een grotere focus op sociale en maatschappelijke thema's zoals milieu bewustzijn stimuleren en goedkoper onderwijs aanbieden voor studenten.

Een groot verschil tussen beide universiteiten is dat binnen het CUNOC politiek activisme absoluut niet gestimuleerd wordt terwijl bij de UNAN-León (politiek) activisme niet alleen gestimuleerd wordt, maar in sommige gevallen zelfs verplicht wordt. Volgens meerdere studenten wordt beweerd dat wanneer zij niet deelnemen aan activiteiten gericht op het FSLN hun beurs ingehouden wordt. Hierdoor komen we bij een volgend groot verschil tussen de twee universiteiten. Tussen de UNAN-León en het FSLN zijn banden te vinden, zowel in ideologie als in de praktijk, terwijl het CUNOC neutraliteit propageert. Binnen de universiteitspolitiek is er wel een overeenkomst te vinden tussen de twee universiteiten. Zowel op de UNAN-León als op het CUNOC wordt er door studenten gesproken over corruptie en vriendjespolitiek binnen de studentenbewegingen.

Over het algemeen kan gesteld worden dat er op het CUNOC wel studentenactivisme aanwezig is, maar dat studenten geen duidelijke ideologie kennen. Er heerst vooral een individualistische cultuur, waarbij het belangrijkste het behalen van het diploma is. Op de UNAN-León heerst een duidelijkere vorm van studentenactivisme en hoewel het bestuur van CUUN claimt politiek onafhankelijk te opereren zijn er duidelijke banden tussen CUUN en het FSLN aan te wijzen. Op de UNAN-León heerst door de grote invloed van CUUN ook een minder individualistische studentencultuur als op het CUNOC door de vele activiteiten en demonstraties die georganiseerd worden door de studentenbeweging.

6.5. Conclusie

De gegevens van Guatemala en Nicaragua lopen enorm uiteen, in feite zijn ze op sommige punten zelfs elkaars tegenpolen. In Nicaragua is de revolutie aan de orde van de dag en lijkt deze leeftijd, generatie en klasse te overstijgen. Het FSLN heeft de transitie naar politieke partij succesvol gemaakt en is sinds de overwinning in 1979 aan de macht geweest of heeft een invloedrijke oppositierol vervuld. Dit resoneert ook binnen de universiteitsmuren van de UNAN-León waar studenten veelal aanhanger zijn van het FSLN. Dit uit zich in een actieve deelname aan politieke bijeenkomsten, demonstraties en vergaderingen die een boodschap uitdragen voor het FSLN als machthebber. Een duidelijke politieke ideologie en richting wordt door deze studenten uitgedragen. Voor studenten van UNAN-León worden ook informele settings als politiek platform gebruikt om politieke boodschappen uit te dragen.

In Guatemala heeft de postrevolutionaire politieke partij sinds de officiële beëindiging van de burgeroorlog nooit meer een invloedrijke rol vervuld in het politieke systeem van Guatemala. Ze zijn sinds hun eerste verkiezingsdeelname alleen maar in gewonnen zetels en populariteit gedaald. In feite leidt de URNG een kwijnend bestaan en dit zie je terug binnen de studentencultuur van het CUNOC. Vrijwel geen enkele student weet wat de URNG voor een partij is en velen claimen dat ze niet meer bestaat. Het politiek activisme wat op het CUNOC bestaat, staat dan ook volledig los van deze postrevolutionaire partij. Politiek activisme wordt op het CUNOC vooral gekanaliseerd door de *Huelga de Dolores*. Een duidelijk afgebakende politieke richting of ideologie ligt hier echter niet aan ten grondslag. Bovendien worden informele settings over het algemeen niet gebruikt als platform voor politieke rollen en activiteiten.

De 'linkse crisis' volgens Levy (1991) kent in de context van de twee landen ook een verschillende betekenis. In Quetzaltenango is er zeker sprake van een linkse crisis op de universiteit, waarbij studentenactivisme gefragmenteerd is en er geen duidelijke, heersende politieke of ideologische visie leeft. In León triomfeert links als vanouds in de gehele samenleving en ook op de openbare universiteit blijkt dit nog steeds het geval te zijn. Het linkse sentiment is daar nauwelijks afgenomen, maar kent wel een gematigdere variant in vergelijking met de studentengeneraties ten tijde van de revolutie. Wij zijn er van overtuigd dat er nog veel meer te ontdekken valt over de politieke identiteit en activisme in postrevolutionaire landen. Dit is vooral interessant om te onderzoeken in relatie tot de jongere generaties, zoals studentengroeperingen, die de toekomst van een land vertegenwoordigen.

Bibliografie

Babb, F.E.

2001 *After Revolution: Mapping Gender and Cultural Politics in Neoliberal Nicaragua*. Austin: University of Texas Press.

Ball, P., Kobrak, P. & Spierer H.F.

1991 *Violencia institucional en Guatemala, 1960 a 1996: Una Reflexión Cuantitativa*. Washington: *American Association for the advancement of Science*.
http://srhrl.aas.org/projects/human_rights/guatemala/report/Guatemala_sp.pdf
(07-06-2013)

BBC

2004 'Nicaragua: Revolution's Legacy'

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/3907327.stm> (15-12-2012)

2005 'South America's leftward sweep'

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/4311957.stm> (14-12-2012)

2012a 'Nicaragua Sandinistas widen local control with poll wins'

<http://www.bbc.co.uk/news/world-latin-america-20217254> (23-12-2012)

2012b 'New Guatemala president pledges 'mano dura' against crime and insecurity'

<http://en.mercopress.com/2012/01/16/new-guatemala-president-pledges-mano-dura-against-crime-and-insecurity> (15-12-2012)

2012c 'Nicaragua Timeline'

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/1225283.stm> (07-06-2013)

2013 'Guatemala's Alfonso Portillo Pleads not Guilty'

<http://www.bbc.co.uk/news/world-latin-america-2269631> (21-06-2013)

Castallenas, L.

1996 *La ruptura del Frente Sandinista*. Mexico: Plaza y Valdes editores.

Castañeda, J.G.

1993 *Utopia Unarmed: The Latin American Left After the Cold War*. New York: Vintage Books

Checkel, J.T. & Katzenstein, P.J.

2009 *European Identity*. Cambridge: Cambridge University Press

Demartini, J.R.

1985 Change Agents and Generational Relationships: a Reevaluation of Mannheim's Problem of Generations. *Social Forces*, 64:1-16

Diamond, L.

1999 *Developing Democracy: Toward Consolidation*. Baltimore & London: the John Hopkins University Press

- Dosal, P.J.
 1960 *Doing business with the dictators: a political history of United Fruit in Guatemala: 1899-1944*. Oxford: Rowman and Littlefield Publishers
- Einaudi, L.
 1963 University Autonomy and Academic Freedom in Latin America, *Law and Contemporary Problems*, 28(3): 636-646
- El Pueblo Presidente*
 2013 'Officiële website van het FSLN'
<http://www.elpueblopresidente.com> (27-05-2013)
- El Juventud Presidente*
 2013 'Officiële website van het FSLN Juventud'
<http://www.el19digital.com/juventudpresidente/> (04-06-2013)
- Fauriol, G.A. & E. Loser
 1991 *Guatemala's Political puzzle*. New Jersey: Library of Congress
- Feuer, L.S.
 1969 *The Conflict of Generations: the Character and Significance of Student Movements*. London: Heinemann Educational Books
- Glebbeek, M.
 2003 *In the crossfire of democracy: Police Reform And Police Practice In Post-Civil War Guatemala*, Amsterdam: Rozenberg Publishers
- González, F.E.
 2003 Democratic Consolidation in Nicaragua: 1979 – 2003. *Seminar on Latin American Politics*, Randall S. Wood
- Grove, D.J., Remy, R.C. & Zeigler, L.H.
 1974 The Effects of Political Ideology and Educational Climates on Student Dissent. *American Politics Quarterly*, (2):3
- Guerrero, M.R.
 2009 *Crónicas del movimiento Estudiantil Nicaragüense 1939-1979*. León: Editorial Universitaria, UNAN-León
- Heijne, R.
 1997 *Nicaragua, Nicaraguïta: in een vreemde wereld thuis*. Nijmegen: Uitgeverij Bandijk Boeken
- Huntington, S.
 1993 *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. Norman: University of Oklahoma Press.

Inter-American Security Watch

2011 'The Rise of Ortega-ismo'

<http://interamericansecuritywatch.com/the-rise-of-ortega-ismo/> (29-12-2012)

Isaacs, A.

2012 'Countries at the crossroads, 2012: Guatemala'

<http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2012/guatemala>
(30-12-2012)

Kruijt, D.

2008 *Guerillas. War and Peace in Central America*. London: Zed Books

Langton, K.P.

1969 *Political socialization*, New York: Oxford University Press

Levy, D.C.

1991 The decline of Latin American student activism. *Higher Education*, 22 (2): 145-155.

Liebman, A. & K.N. Walker

1972 *Latin American University Students: A Six Nation Study*. United States of America: Library of Congress

McKay, R.D.

2003 Consolidating Democracy or stopping at Polyarchy- An Evaluation of the Chamorro Administration in Nicaragua (1990-1997) *Department of Political Science, Macalester College: St Paul, Minnesota*

Miller, B.

2000 The Importance of the FSLN in Nicaragua, *20th Century Crisis*, 16:17:009

Miranda, R.W.

1994 *The Civil War in Nicaragua: Inside the Sandinistas*. New Jersey: Transactions Publishers.

Norris, P.

2002 *Democratic Phoenix: Reinventing Political Activism*. Cambridge: Cambridge University Press

NRC

2013 'Rechtszaak oud-dictator van Guatemala Ríos Montt moet over.'

<http://www.nrc.nl/nieuws/2013/05/21/rechtszaak-oud-dictator-van-guatemala-rios-montt-moetover/> (10-06-2013)

Reuters

2011 'Nicaragua's Ortega wins landslide re-election.'

<http://www.reuters.nl/article/2011/11/07/us-nicaragua-election> (27-12-2012)

Re-evolution

2013 www.re-volution.org.uk/tag/students-protests/ (16-06-2013)

Roberts, K.M.

1998 *Deepening Democracy? The Modern Left and Social Movements in Chile and Peru*.
California: Stanford University Press

Rubin, J.W.

2002 From Che to Marcos: The changing grassroots left in Latin America, *Dissent*, 49 (3):
39-47.

Ruhl, M.

2008 The Guatemalan Military Since the Peace Accords: The Fate of Reform Under Arzú
and Portillo, *Latin American Politics and Society*, 47 (1)

Sandino Vive

2011 'Con Todos y por el bien de Todos!'
http://www.radiolaprimerisima.com/files/revista/1305990956_Correo%2014.pdf
(16-03-2013)

Sanford, V.

2003 *Buried Secrets: Truth and Human Rights in Guatemala*. New York: Palgrave Macmillan

Scott, R.E.

1968 Student Political Activism in Latin America, *Daedalus*, 97 (1): 70-98.

Singleson et al.

2012 The political culture of democracy in the Americas, 2012: Towards Equality of
Opportunity, *Report Vanderbilt University*.

Solis, L.G. & Wilson, R.

1991 *Political Transition and the administration of justice in Nicaragua*, San Jose: CAJ

Tilly, C.

2004 *Social Movements, 1768-2004*. Boulder: Paradigm Publishers.

Universidad de San Carlos Guatemala - Huelga de Dolores

2013 'Officiële website van de Huelga de Dolores'
<http://huelgadedolores.com/> (10-04-2013)

UNAN-LEÓN

2013 'Officiële website van de UNAN-León'
<http://www.unanleon.edu.ni/> (24-05-2013)

URNG

2012 'Officiële website van de URNG'
<http://www.urng-maiz.org.gt/> (17-04-2013)

Van Houwelingen, P. & de Hart, J. & den Ridder, J.

2010 Leren participeren: de Civil society van ouder op kind, *Sociaal en Cultureel Rapport 2010 van het Sociaal en Cultureel Planbureau*

Van Inwegen, P.

2011 *Understanding Revolution*. Colorado, London: Lynne Rienner Publishers Inc.

Walker, T.W.

1985 *Nicaragua: The First Five Years*. New York: Preager Publishers

Bijlage I - Chronologisch overzicht van de twee revoluties

Nicaragua:

1909- 1933: Nicaragua bezet door Amerikaanse troepen.

1925: Oprichting van de Nationale Garde door de Verenigde Staten.

1927-1933: Guerrillastrijd van Generaal Augusto Sandino tegen de Amerikaanse bezetting. In 1933 slaagt hij in zijn strijd en de troepen van de Verenigde Staten trekken zich terug. De Verenigde Staten stelt Anastasio Somoza García aan als het nieuwe hoofd van de Nationale Garde.

1934: Sandino wordt vermoord door de Nationale Garde in opdracht van Somoza García.

1936- 1979: Anastasio Somoza García komt door middel van een staatsgreep aan de macht. De Somoza dictatuur heeft het land 43 jaar regeert.

1956: Anastasio Somoza wordt geliquideerd door student en dichter Rigoberto Lopéz Pérez.

Zijn zoon, Luis Somoza Debayle volgt hem op.

1961: Het FSLN wordt opgericht door drie Leonese studenten, Carlos Fonseca, Silvio Mayorga, Tomás Borge.

1967: Luis Somoza sterft en wordt opgevolgd door zijn broer, Anastasio Somoza.

1972: Managua wordt verwoest door een aardbeving waarin 5000 Nicaraguanen de dood vinden en meer dan 10.000 gewond raken.

1978: Moord op de populaire journalist en directeur van de krant *La Prensa* Pedro Joaquín Chamorro. Als gevolg breken er door het hele land stakingen en gevechten uit tussen het FSLN en de Nationale Garde.

1979: Somoza vlucht het land uit en het FSLN verslaat de Nationale Garde.

1979-1990: Het FSLN is aan de macht in Nicaragua

1981-1989: Contra oorlog tegen de overheid van het FSLN. De contra's werden gefinancierd door de Verenigde Staten en begonnen een counter revolutie tegen het FSLN. De contra's bestonden veelal uit oud- Nationale Garde leden. In 1989 tekenden de contra's en het FSLN een overeenkomst en werd het conflict beëindigd.

1990: Het FSLN wordt in de verkiezingen verslagen door de UNO; een samenvoeging van veertien rechtse partijen.

1990- 1996: de UNO aan de macht onder leiding van presidente Violeta Chamorro, de weduwe van de vermoorde journalist Pedro Joaquín Chamorro.

1996: Arnaldo Alemán van de PLC wint de presidentsverkiezingen.

2000: Alemán en Ortega sluiten een verbond, *El Pacto*, waardoor zij een monopolie op de regering krijgen. Andere partijen werden hiermee buitenspel gezet.

2001: Enrique Bolaños van de PLC wint de presidentsverkiezingen.

2006: Daniel Ortega van het FSLN wint de presidentsverkiezingen.

2010: Daniel Ortega verandert de grondwet waardoor hij herkozen kan worden als president.

2011-heden: Daniel Ortega wordt herkozen in de presidentsverkiezingen.

Guatemala:

1954: Er vindt een coup plaats onder leiderschap van kolonel Carlos Castillo. De democratisch verkozen president Jacobo Arbenz Guzmán wordt uit de macht gezet.

1957: Castillo Armas wordt vermoord.

1958: Na enigszins dubieuze verkiezingen komt Ydigoras Fuentes aan de macht, hij kent vooral grote steun onder het leger.

1960: De eerste opstand tegen de sterk autocratische regering van Fuentes komt vanuit een groep jonge militaire officieren. Ze doen een poging Fuentes uit de macht te zetten, maar ze falen in hun missie en moesten onderduiken. Ze maken hierna onderdeel uit van de kern van de linkse guerrillabewegingen. Ze gaan de strijd aan met de overheid en dit markeert het begin van de 36 jaar durende burgeroorlog.

1966: Cesar Mendez wordt gekozen als president. Een grote contraguerrilla operatie van het leger verslechtert de situatie in Guatemala en geweld neemt toe.

1970: Carlos Arana wordt gekozen als president. Hij geeft het leger meer controle en het geweld escaleert.

1980-1985: *La Violencia*. De burgeroorlog van Guatemala kent in deze jaren zijn hoogtepunt.

1982: Efraín Rios Montt komt aan de macht na een militaire coup. Deze jaren (beginjaren tachtig) markeren de meest gewelddadige periode in de burgeroorlog van Guatemala.

1982: Vier guerrillagroeperingen komen samen en vormen de URNG.

1983: Efraín Rios Montt wordt afgezet door Mejía Victores middels een staatsgreep.

1985-1986: Democratie doet wederom zijn intrede en een nieuwe grondwet wordt aangenomen. Vredesonderhandelingen met de URNG beginnen.

1987: De *Central American Peace Accords* worden getekend, maar de mensenrechten situatie verslechtert.

1991: Jorge Serrano komt aan de macht na de verkiezingen in 1990.

1992: Nog steeds is Guatemala in staat van terreur. Praktijken als vermissingen, martelingen en andere mensenrechtenschendingen zijn aan de orde van de dag.

1993: Jorge Serrano vlucht uit Guatemala.

1994: De León wordt gekozen om het presidentiële termijn te overbruggen tot de volgende verkiezingen. Vredesonderhandelingen tussen de overheid en het URNG beginnen.

1996: Alvaro Arzú wordt gekozen als president. Verdere vredesonderhandelingen leiden tot het tekenen van de vredesakkoorden in december. Dit markeert het einde van de 36 jaar durende burgeroorlog.

1997: De URNG begint met de aanvraag om formeel ingeschreven te worden als politieke partij.

1998: De URNG wordt officieel erkend als politieke partij.

1999: In de verkiezingen van 1999 komt Alfonso Portillo aan de macht. De URNG krijgt met slechts negen van de 113 zetels in congres geen voet aan de grond.

2004: Óscar Berger volgt Alfonso Portillo op met het presidentschap.

2008: Álvaro Colom wordt president. De URNG heeft een transitie doorgemaakt en gaat sinds 2006 door het leven als URNG-MAÍZ. Ze vergaren dit keer slechts twee zetels in de verkiezingen.

2012-heden: Otto Perez Molina wint de verkiezingen. De URNG wint slechts een zetel in congres. President Otto Perez Molina is sterk aanhanger van *mano dura* politiek waarbij een hardhandige aanpak van criminaliteit centraal staat.

Bijlage II - Enquête

Leeftijd: .....

Geslacht: .....

Studierichting: .....

In 2011 heb ik gestemd op: .....

- Als ik mijn politieke voorkeur zou moeten aangeven in links, centrum of rechtse oriëntatie, zou deze als volgend zijn:
- extreem links
  - links
  - centrum (geen politieke voorkeur)
  - rechts
  - extreem rechts

Geef aan of je het eens bent met de volgende stellingen.

- Ik ben op de hoogte van de politieke ontwikkelingen in mijn land.

Ja   Nee   Misschien

- Ik houd me in het dagelijks leven veel bezig met politiek.

Ja   Nee   Soms

- Ik houd me binnen de universiteit actief bezig met politiek.

Ja   Nee   Soms

- De geschiedenis van de revolutie heeft nog steeds een invloed op mijn huidige politieke voorkeur.

Ja   Nee   Misschien

- Ik vind actief burgerschap en burgerparticipatie belangrijke componenten voor een goede democratie.

Ja   Nee   Misschien

Ik heb ooit deelgenomen aan:

- Protesten/demonstraties
- Boycots
- Teken en petities
- Buurtcomités/vergaderingen
- Vergaderingen van een politieke partij
- Overig:.....

Guatemala specifiek:

- Het zou goed zijn als de URNG aan de macht komt.
O Ja   O Nee   O Misschien
- Ik kan me identificeren met de idealen en waarden van de URNG.
O Ja   O Nee   O Misschien
- De URNG heeft niet langer dezelfde waarden en idealen als tijdens de revolutie.
O Ja   O Nee   O Misschien

Nicaragua specifiek:

- Ik vind het goed dat het FSLN aan de macht is.
O Ja   O Nee   O Misschien
- Ik kan me identificeren met de idealen en waarden van het FSLN.
O Ja   O Nee   O Misschien
- Het FSLN heeft niet langer dezelfde waarden en idealen als tijdens de revolutie.
O Ja   O Nee   O Misschien
- Daniel Ortega heeft een autoritair regime opgezet waardoor de democratie in Nicaragua is afgenomen.
O Ja   O Nee   O Misschien

Bijlage III - Resumen en español

El Che Guevara y el éxito de la revolución cubana han tenido una influencia enorme en todo el mundo. Aún hoy en día, El Che es una inspiración para miles de personas alrededor del mundo, incluyendo a muchos jóvenes. También en Centroamérica, la revolución cubana tuvo una influencia significativa en la aparición de las revoluciones en El Salvador, Nicaragua y Guatemala. Especialmente para los estudiantes, un grupo intelectual con una actitud crítica e innovadora, fue el impulso para hacer la "diferencia" y juntos a sublevarse contra los regímenes autoritarios y militares. Esto ciertamente no se limita a América Central. De la historia de activismo político uno puede observar que los estudiantes en casi todo el mundo formaban la vanguardia de las revoluciones. De Indonesia a Francia y de China a los Estados Unidos los estudiantes se encontraban en la vanguardia de las protestas y críticas de los regímenes vigentes.

En Guatemala y Nicaragua los estudiantes han desempeñado un papel muy importante dentro de la guerrilla en tiempos de guerra civil. Guatemala llevó a cabo en una guerra civil que comenzó en el año 1960 y que conoció su apogeo en los años ochenta. La URNG era una organización consistiendo en cuatro distintos movimientos de la guerrilla de izquierda que pretendía derrocar el actual régimen autocrático. En total el conflicto duró más de 36 años. En 1996, se firmó el acuerdo de paz firmado por el gobierno de Guatemala y el movimiento de guerrilla URNG.

En el año 1961 en Nicaragua, tres estudiantes fundaron *el Frente Sandinista de Liberación Nacional (FSLN)*, i.e. un movimiento revolucionario que luchó contra el régimen del dictador Somoza y la Guardia Nacional. En 1979, los Sandinistas consiguieron derrocar a Somoza y estuvieron en el poder hasta 1990. Aunque ambos países comparten una historia similar de disturbios políticos, revoluciones y dictaduras militares, los dos países emprendían una nueva dirección después de la terminación de los conflictos, dos desarrollos muy diferentes. El URNG no ha desempeñado ningún papel importante en la política desde los acuerdos de paz en 1996. El FSLN llegó al poder después de la victoria y se vieron obligados a transformar un movimiento revolucionario militar a un partido político democrático. Después de la derrota muy inesperada en 1990, el FSLN volvió como un partido de oposición en el Parlamento. Daniel Ortega del FSLN ganó las elecciones presidenciales en 2006 y fue reelegido por amplia mayoría de la gente en 2011.

No sólo en el siglo pasado se mostraron movimientos estudiantiles contra el gobierno, sino también en los últimos años tuvieron lugar protestas de estudiantes a gran escala en países como Grecia, Canadá, los Estados Unidos, Bulgaria y Ucrania, los que protestaban contra los cortes realizados por el gobierno y el aumento de los costos de la educación. Parece que los estudiantes hoy en día siguen formando parte de la vanguardia en la turbulencia política. En 1991, Levy indica que desde los años 60 existe una tendencia en América Latina que ofrece un imagen del activismo estudiantil distinto de la idea general. Habría tenido lugar una transformación de activismo estudiantil que se podría denominar como una "crisis de la izquierda", en la que el énfasis está más en temas de protección cultural, social y del uno mismo, en lugar de temas políticos más grandes o las estructuras estatales.

Esta tesis narra la historia de los estudiantes de las universidades públicas en León y Quetzaltenango. Estos estudiantes son jóvenes de la segunda o tercera generación después de las revoluciones. Según Feuer (1969), los movimientos estudiantiles son más rebeldes que el resto de la sociedad. Feuer argumenta que los estudiantes a menudo no se identifican con el régimen en el poder y con la fuerte fuente de críticas sociales del gobierno. Se ven como *agentes de cambio* en el que buscan cambios en general para las condiciones de su país, algo en lo que no están en absoluto satisfechos. Singleson (2012) afirma que una educación por y para una mayor conciencia (política) juega un papel fundamental para que los estudiantes puedan ver si el sistema político actual está en consonancia con los ideales que se persiguen. Debido a este carácter las universidades son generalmente una mayor fuente de dislates y formas sociales críticas al gobierno, esto se encarga de garantizar una mayor participación política entre los estudiantes de la universidad. En esta tesis, se analiza la forma en que este grupo de jóvenes se identifica todavía con los partidos revolucionarios de izquierda; el FSLN en Nicaragua y el movimiento de guerrilla de la URNG en Guatemala. El punto de partida está precisamente aquí en cómo se identifican los estudiantes con la política del país y en cómo se traduce esto en la práctica al activismo político y social.

Nuestra investigación ha demostrado que los estudiantes en los dos países se enfrentan a la política de una forma muy diferente, lo que resulta en varias formas de activismo. La revolución en Nicaragua está a la orden del día, y esto parece trascender a la edad, generación o clase social. El FSLN ha realizado con éxito la transición a partido

político y ha estado en el poder desde la victoria en 1979, y ha cumplido con un influyente rol de oposición. Esto resuena también en la Universidad de León UNAN, en la que los estudiantes son masivamente partidarios del FSLN. Esto se expresa en una participación activa durante las reuniones, las manifestaciones y los debates políticos, que predicán un mensaje para el FSLN como gobernante. Estos estudiantes manifiestan una ideología política clara y directa. Los estudiantes de la Universidad de León UNAN, también utilizan las configuraciones informales como plataforma política y envían mensajes políticos a través de ellas.

Desde el fin oficial de la guerra civil en Guatemala, el partido político postrevolucionario nunca ha tenido un papel influyente en el sistema político de Guatemala. Desde su primera participación electoral sólo ha ganado en asientos y disminuido en popularidad. De hecho, el movimiento de la guerrilla de la URNG tiene miedo y esto se refleja en la cultura del estudiante en el CUNOC. Prácticamente ningún estudiante sabe qué tipo de partido es el URNG y muchos afirman que ya no existen. El activismo político que existe en el CUNOC no está completamente diferenciado de este partido post-revolucionario. Por medio de *la Huelga de Dolores* se canaliza principalmente el activismo político del CUNOC a través de la sátira. Estos no son los cimientos de una dirección política claramente definida o ideología. Además, el entorno informal generalmente no se utiliza como una plataforma para papeles políticos y actividades.

Según Levy (1991), la "crisis de la izquierda" también conoce un significado diferente en el contexto de los dos países. En Quetzaltenango hay que hablar sin duda de una crisis de la izquierda en la Universidad, donde el activismo estudiantil está fragmentado y obviamente no tiene ninguna visión política o ideológica. En León triunfa la izquierda como de costumbre en toda la sociedad y también en la universidad pública desprende que es todavía un hecho vigente. El sentimiento de la izquierda parece haber disminuido vagamente, pero se conoce una variante más moderada en comparación con las generaciones de estudiantes en tiempos de la revolución. Estamos convencidos de que hay mucho más que descubrir acerca de la identidad política postrevolucionaria y el activismo en estos países. Esto es especialmente interesante para examinar en lo referente a las generaciones más jóvenes, como grupos de estudiantes, que finalmente representan el futuro de un país.